

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 19 (419), serie nouă. Miercuri 19 mai 1998. Preț: 3.000 lei

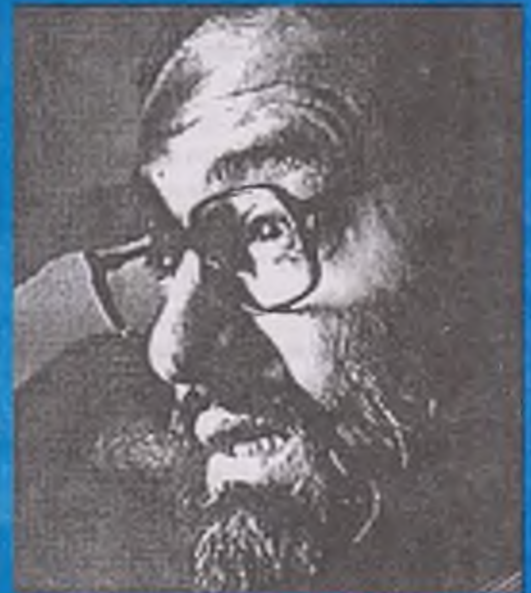
LEO BUTNARU

A fi scriitor în Basarabia nu e ceva ce ține de binecuvântare. Dar dacă accepți să te manifesti ca atare, prin faptele scrisului, ale cărților, fă-o pe cont propriu și nu miza pe îngăduința și condescendența proniei cerești.

UMBERTO ECO

Franz Kafka: *Procesul*

Carte frumoasă. Un „thriller“ cu unele retușuri din Hitchcock. Asasinatul final de pildă. Volumul ar putea avea căutare.

MIRCEA CONSTANTINESCU

...Premierul a zis că a discutat cu Președintele și revine la o formulă pe care n-am înțeles-o teoria relativității Reformei este asta un popor scufundat în tranziție până la gât va fi împins de jos în sus cu o forță egală cu cantitatea de masă monetară dislocuită din buzunarele contribuabililor...

FINI, AFINI ȘI AFINE (III)

Sigur, departajarea termenilor, chiar dacă unii se conțin în alții, oferă o imagine seducătoare, mai ales a aceleia care conduce gazeta. Strălucirea lui de pe frontispiciu l-a orbit atât de mult pe un academician-colaborator, care-i ridică gradul de la redactor-șef la director, încât acesta nu ezită să se exprime tranșant, în aceeași publicație: „un scriitor prețuit și ploieștean incoruptibil”. Bine marcat și demarcat. Fiecare om cu virtuțile și servituțile sale! * Același „scriitor prețuit și ploieștean incoruptibil” își dă măsura întregului său talent și în depănarea unei povestiri, în care modernitatea stă mai ales în eliminarea virgulelor din text și a notei comice în care ar trebui să fie povestirea. Totuși, dacă nu se înscrie în linia hazului, măcar ceva artă și literatură să fie pe-acolo! Doar e o necesitate, cum stă scris și pe frontispiciu. * Or, prin „Tarabele Bizanțului” (titlu generic), se pot etala de toate, mai puțin produse spirituale. Prea mulți fac caz de ele, așa că șeful, ridicat în grad de academician, nu le dă prea multă importanță. Normal. Majoritatea textelor din publicație, nepomenită încă de noi, au savoarea și prospețimea obiectelor de consignație, unele chiar sunt polite plăcite unor inamici, deși un semnatar, pe față, fâlțâie continuu steagul toleranței. Dar, deocamdată, nu reglările de conturi ne interesează, nici contribuțiile academice ale celorlalți colaboratori, intrați cu grație în același for suprem, ci dorim să aflăm, chiar de la cititori, la ce publicație ne-am referit și prin ce mistere i se asigură circulația în această nouă formulă. Bănuim că va fi foarte greu de ghicit, dat fiind faptul că tirajul copleșitor în care apare și se distribuie va fi un greu obstacol în calea curioșilor. Numai că noi, optimiști de profesie, rămânem cu speranțele intacte. Apoi, dacă ni se vor împlini așteptările, vă vom răsfăța și cu alte delicatese, întru înobilarea literaturii, artei, satirei și umorului, în cantități industriale în publicația nepomenită.

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul

Cu sprijinul Fundației Soros pentru

o Societate Deschisă și al Ministerului Culturii

Redacția:

Laurențiu Ulici (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Liviu Crișan (tehnoredactor)

Simona Galatchi (corectură)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,

telefon 659.67.60,

fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala

sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 451030121163

Cont în valută: 472161601590

Tehnoredactare computerizată:

FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

putem fi citați pe internet la adresa:

<http://bic.romlit.ro>/email lucacafarul@bic.romlit.ro

ÎN REALITATEA VIRTUALĂ A PROZEI

de HORIA GÂRBEA

Acum vreo câteva zile, pe o ploaie foarte bună pentru agricultură dar care cădea inoportun în mijlocul Bucureștiului, am ajuns la Radiodifuziune pentru o emisiune literară. Realizatorul ei, un prieten vechi al meu, Eugen Lucan, voia să organizeze o dezbatere despre două articole-manifest al romancierului și criticului Ion Manolescu despre postmodernismul mediatic, adică despre felul în care, în proză, modalitățile tradiționale pot fi înlocuite de un plonjeu în realitatea virtuală, în "ciberspațiu". Din păcate, autorul incitantelor manifeste nu a fost prezent așa cum promisese și cum era de dorit. A trebuit, cu scuzele de rigoare, să discutăm noi, Eugen Lucan și cu mine, despre articolele care aduc un punct de vedere nou asupra felului cum s-ar putea scrie romanele secolului următor.

În ceea ce mă privește, ader fără nici o rezervă la posibila înnoire a romanului și la orice modalitate care poate veni pe calea realității virtuale. Mi s-ar părea chiar salutar dacă, în proză ori dramă, s-ar găsi posibilitatea construirii unui text cu continuări multiple, deschise toate opțiunii cititorilor.

Oricine s-a jucat pe calculator știe că jocurile multimediale au numeroase opțiuni alternative privind nivelul de competență și dificultate, tipul de scenariu ales (de pildă luptă în munți, pe mare sau în oraș) ori chiar aspecte mai puțin însemnate precum melodia de ambient sau limba de aflușare a informațiilor.

Îmi pun acum întrebarea, după ce emisiunea radiofonică mi-a dat ocazia unor alte reflecții pe această temă, în ce măsură proza, textul scris, ar putea să acopere această diversitate a opțiunilor "jucătorului". Trebuie să remarc că în exemple furnizate în articolele lui Ion Manolescu personajele se supun unui scenariu de tip "realitate virtuală" și nu cititorul care rămâne la modul de implicare univoc al celui ce pareurge un text liniar. Chestiunea este, așadar, dacă romanul-text este suficient pentru o simulare multimedia și dacă, în absența mijloacelor audio-vizuale, doar cu un pachet de foi tipărite prinse între două coperti, putem avea acces la realitatea virtuală în sensul în care l-am avea pe un computer.

Eu cred că, deocamdată, modalitatea tehnică (și estetică) a scrisului nu este compatibilă cu realitatea virtuală. Și aștept, cu multă speranță, să liu contrazis și să mi se arate calea contrară pentru a porni, printre primii, pe ea.

acolade

IEȘIREA ÎN DECOR (IV)

de MARIUS TUPAN

Dar maladia V.V. (a vedetelor și a vendetelor) ia și alte forme, din ce în ce mai amuzante, care nu stărnesc neapărat alarme, ci, îndeosebi, compătineri, ocupând prim-planul, prin insistență și conjuncturi, unii comentatori intră într-un divorț evident cu lecturile, dar nu și cu verdictele. E lesne să vorbești de o criză a romanului, spre exemplu, fără să o susții cu argumente serioase. Dar, atunci când parcurgi mii și sute de mii de pagini și ai șansa să te întâlnești cu destule revelații și capitole reconfortante, îți este greu să arunci invective cu nemiluita. Firește, dacă și caracter. E și mai ușor să te fixezi doar asupra unui autor și să-l tot tragi pe podium, ignorând eforturile și câștigul altora. Dar asta nu echivalcăază cu o instanță critică și nici măcar cu o întreprindere nobilă. Nimeni nu contestă ideea că-i o inflație de maculatură, că destui nechemați insistă să fie luați în calcul și-n seamă, dar care mai e rolul criticii acum? Să se pronunțe din vârful buzelor, să fie crezută pe cuvânt, fără o minimă cercetare? Multe s-ar putea comenta în această privință. Scriitorii tineri se împun greu acum. Motivele sunt multe și nu avem răgaz să întârziem asupra acestui fenomen. Unii dezamează de la primele lovituri violente ale

maestrilor, alții realizează că acea domeniu nu le aduce prea multă bucurii, dimpotrivă, numeroase decepții, și ies pre timpuriu din arena Comentatorilor tineri nu au nici ei o altă soartă. Și atunci cititorii îi urmăresc pe consacrați, autorități cândva, accia care-și îngăduie să dea sfaturi note și sancțiuni, fără ca ei înșiși treacă prin fața oglinzii, pentru a regăsi în ultima clipă. Mai devreme sau mai târziu își vor căpăta plăți. Descalificările nu absentează în istoria noastră literară. Acestea pot av strălucirea dar și debilitatea văscu. Ce rol joacă acest parazit în existența stejarului, îl știm cu toții. Revenind la sintagma, împrumutată dintr-un spectaculos, dar la fel de periculos, ieșirea în decor se soldează cu mută și chiar dispariții, pentru care nu-s vină, neapărat, circuitele propuse organizatori. Nonșalanța cu care se verdicte și se stabilesc crizele amuză, uncori, știind că situația lumea căuților e cu totul alta. Nu v obosi să ne exprimăm opiniile, așa credem noi de cuviință, fiindcă răz ce se fac în literatură, într-un întun al pasajelor nedescifrate, creează degrabă deruta și confuzia, nicide nu clarifică situația unei cult secundă ca în perioadele ei bune.

REFLECȚII DESPRE VIITOR, DESPRE CÂINI ȘI PISICI

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Paul Morand scrie, în 1935, în cartea sa *Bucurest* - volum de însemnări impregnate de iubire, de înțelegere, atașament moral și respect pentru România, însemnări în același timp realiste, ca cum împuneau, pe de o parte, aceste puternice sentimente și pe de altă parte, marea său talent: omâni se poartă foarte rău cu animalele lor". Cu o număr de ani în urmă - nu puțin - mă aflam pe șosea, în mașina condusă de una din cele mai importante personalități medicale și științifice ale emii, profesorul Torbjörn Oskar Carpersson, rector al Institutului Medical Nobel. În plină leză, mașina lui a lovit o vrabie în zbor; mica sare a murit instantaneu și a rămas fixată în colțul ept, de sus, al parbrizului. Profesorul Carpersson a rrit mașina, a coborât și a luat vrabia moartă în ebele mâini, s-a dus în graul înalt, a îngropat-o, operind-o cu țărână, cu gesturi pioase. Inutil de us, că șoselele României, străzile orașelor, de ea, sunt literalmente pline de cadavrele mdr și pisicilor călcate de mașini și tercuite, sub i, fără măcar a fi vreodată propriu-zis ridicate de olo. La intersecțiile străzilor - numeroși pe cât și lavre animalelor: copiii abandonati și cerșetorii. ceai problemă: suflete care nu mai contează în li un fel, în fața a ceea ce ar trebui să fie știința noastră - o entitate devenită îndoielnică. menul nostru ne așază în față o oglindă care nu i reflectă decât tragismul și totuși animalul de gă noi, prin încrederea înfinită pe care ne-o tă, prin incapacitatea sa de a răspunde inenșei e destructive - demențial diabolice - asociată zenței oamenilor, ne spune lucruri încă mai rele gre noi înșine, decât cei mai năpăstuiți dintre eni. Soția unuia dintre scriitorii francezi foarte i ai secolului și una dintre cele mai importante onalități publice ale Parisului actual, în tamentul lor de la Quai Conti, mă întreba.

aproape imediat ce ne regăseam împreună, în noiembrie trecut: ce se mai întâmplă cu câinii, în țara dumneavoastră? Imi pun problema dacă perioada pe care o parcurgem - în România - nu va fi numită, în istoriile viitoare, „vremea câinilor vagabonzi”. Oricum, așezând cap la cap doar aceste câteva elemente, schițate aici, pare grotesc să vorbim despre o reformă românească - o reformă cu față penibilă nu poate fi socotită reformă.

Istoria trebuie considerată ca permanență căutare a echilibrului politice; acestea nu sunt însă decât expresia încercărilor de realizare a echilibrului capacităților interioare ale ființei umane - spirituale, intelectuale, sufletești, emoționale. Atunci când marile forțe ale psihicului și spiritului, deja aflate în joc își află contraponderea reciprocă, noi potențialități ale profunzimii umane intră în act și își fac simțită prezența. Renașterea a echilibrat supunerea și voința; Iluminismul a așezat în balanță transcendența și rațiunea; Romanticismul a pus față în față adevărul și pasiunea; Clasicismul opusese credința și creativitatea; Modernismul echilibrează (dezechilibrează) jocul libertății și legii. Postmodernismul este epoca în care se încearcă sinteza pragmatismului și a sensibilității. Cel care nu înțelege că sensibilitatea fiecărei ființe omenești se regăsește astăzi pe sine în întreaga sensibilitate a umanului, apoi a biologicului și în final, poate, a întregului univers, nu are nici un viitor, pentru că nu înțelege nimic din filosofia vremii careia aparține. Omul încearcă să se salveze de o anumită înclinație prin devotamentul pentru tendința inversă și astfel, personalitatea post-modernă își uită pragmatismul într-o adevărată religie a sensibilității.

Scopul omului este fericirea, ni se spune - în registre și tonalități diferite - din Antichitate și până astăzi, direct sau indirect. Direct: Epicur, Spinoza, iluminiștii. Fromm. Indirect: Ecleziastul, Confucius,

Socrate, stoicii, Descartes, Leibniz, Sartre. Mă întreb în ce măsură poate exista Paradisul, în același timp cu Infernul; cum trebuie să te simți în Rai, dacă știi că o altă ființă umană se află în Iad. Omul nu poate exista pentru fericirea sa fără a exista și pentru fericirea semenului său - așa cum nu poate exista făcându-și dreptate, ci făcând dreptate, nu aflând adevărul, ci afirmând adevărul. Omul participă la valoare, o trăiește și are beneficiul ei, în măsura în care el însuși este o cale a valorii înspre celălalt. Fericirea este indivizibilă - așa cum indivizibile sunt dreptatea, binele, adevărul, frumosul lumii. Valorile existenței sunt universale și unice; valorile acțiunii și artei - primele prin provizorat, ultimele prin monadismul obiectului - au caracter localizabil și deci se detașează dintr-un continuum. Fericirea nu este posibilă decât într-o lume în care lagărul de concentrare și crima nu sunt posibile. Înflorirea sensibilității nu este posibilă decât atunci când suferința pe care omul o incumbă, indiferent cărei sone de viață, devine imposibilă.

Cel mai mare progres al omului actual este sporirea - postmodernă - a sensibilității sale. Decalajele de sensibilitate fac, totuși, ca de mii de ani războaiele să nu poată fi înțelese de majoritatea celor implicați în conflicte. Acum mai bine de două milenii câțiva negustori romani sunt uciși - sub privirile complice ale autorităților - într-un regat din Asia mică. Armata romană se pune în mișcare și acea parte a lumii este anexată marelui imperiu. Presupun că nimeni, în Bitinia sau Nicomedia, nu înțelegea nimic din acel război - de ce au pornit romanii la luptă, de ce se deranjează atât pentru unuși câțiva compatrioți etc. Hitler nu înțelegea - cu siguranță - nimic din faptul că războiul său trebuia să se termine prin capitularea necondiționată a unui stat german vinovat de genocid. Astăzi, încă, sunt mulți prea mulți care nu înțeleg că viața umană poate fi apărută - cu mijloacele unora dintre civilizațiile supatehnologizate, deci pragmatice - dincolo de orice calcul bazat pe relații de reciprocitate a morții.

Ce ne vom face dacă mâine orice formă de viață va fi socotită la fel de prețioasă pentru om? Albert Schweitzer ar urma să ajungă a fi socotit profetul unei noi variante de conflict. Până atunci, martirajul animalelor în România ar putea reprezenta anunțul însângerat și trist al unei noi credințe - revers al rușinoasei insensibilități actuale.

minimax

infestat/pervertit cu/de comunism. Drept unuare, ura își va fi găsit iarăși ținta, corelativă fiind încercarea de compromitere a valorilor civilizației occidentale moderne. Drepturile omului?! Democrație?! Justiție?! Etc.?! Povești! Palavre! Propagandă americană care disimulează lucrătura Ocultei! Că bine le mai zicea el într-o emisiune tv, renumitul specialist de talie XXLL (ca la cămăși) în drept, și intern și internațional, și intermediar, și interconfesional, și intercostal ș.a.m.d., bine mai zicea, zic, unarele bărbat politic, că oficial barem e și bărbat politic, bine și-șeștept mai grăit-a el despre drepturile omului că au virusat organismul sănătos al statelor comuniste - pre numele său, specialistul fiind A. Năstase, pentru intinui Bombonei, probabil de la rozul bombon al palmelor, și care, la concurență cu pedcii (adică membrii PD-FSN) pentru rolul de arbitru al eleganței, mai nou și-a lăsat tonsură, probabil ca să se asorteze cu rotunjimile-i anatomice, ori poate în cinstea vizitei papale. Dar pentru a reveni grabnic la chestiune după un zâmbet aproape involuntar, de remarcă este că revigorarea urii prin „regăsirea” vechiului dușman în plan extern, a rodit mănos și la interior. Cu prisosință. Întru susținerea acestei aprecieri va urma analiza unei pagini din Curentul, ediția cu nr. 106 (467) de sâmbătă-duminică 8-9 mai a.e. *Suspence!*

¹¹ Bine-șeșles, citatul care urmează este extras din *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, cartea care a produs iritare atât la dreapta cât și la stânga, într-o parte fiindu-i contestat (și poate pe bună dreptate) optimismul, în cealaltă, iritându-i pe to'arășii previziunea generalizării liberalismului la scară planetară.

REGĂSIREA DUȘMANULUI (I)

de ȘERBAN LANESCU

acă secolul douăzeci, dar cu deosebire acolo unde și când s-au instaurat regimurile politice care au impus găsirea unui nou cuvânt pentru re: totalitarism, dacă a fost acest secol mai ca oricând o vreme mareasă de ură, ura de ura de clasă și, în general, ura față de Celălalt. apoi, dacă în registrul geopolitic al țesăturii filor internaționale, acestui montaj atitudinal al tății i-a corespuns canavaua echilibrului lar și a războiului rece, implozia comunismului bean (aparent spontană, de fapt, însă, amorșată Moscova, sau, mai exact formulat, de la Sova, de KGB) a generat, printre altele, celebra are *«Cum se poate trăi într-o lume fără rani?»*. La care optinuștii, așezându-se în orul confortabil al speranței, au răspuns că se utea prea bine și frumoș, afirmând precum pară F. Fukuyama că *«Dacă evenimentele mă să se desfășoare ca în ultimele decenii, este oit ca ideea unei istorii universale și ional care duce la democrația liberală să li omult mai plauzibilă oamenilor și ca impasul vist al gândirii moderne să se rezolve, într-un e la sine.»* Așa se gândea la Washington, și nu i la Washington, când, la începutul anilor '90, nu începuseră bine războaiele din Iugoslavia, încă nu dăduse iarăși pe răscoale naționalismul ntat de drojdia propagandei comuniste, încă se gândea așa, cum că, printr-un proces simbolizat

prin modelul dinamicii petei de petrol/ulei, democrația liberală se va extinde, cumva firesc, de la sine, planetar. La Moscova însă, mai precis la Kremlin, oare cum se gândea/prefigura viitorul la începutul anilor '90? Date fiind antecedentele și informațiile asupra lor care, treptat, au impus multiple resemnificări politico-istorice, întrebarea se dovedește pertinentă iar după toate câte s-au întâmplat de atunci, culminând cu episodul Kosovo, nu e chiar anapoda să-ți răspunzi că la Moscova, la Kremlin, se zâmbea pe sub mustața lui Stalin anticipându-se efectele pucerii în scenă a montajului literar-artistic intitulat *Marea Revoluție Anticomunistă*. După cum iarăși nu e tocmai anapoda să-ți încluipei că, acum, după ce a executat cu măiestrie partitura pompierului incendiator sprijinind regimul Miloșevici până la victoria finală (rămâne la voia cititorului să pună ghilimetele), Moscova se pregătește să culeagă aplauze și beneficii. Dar nu, sau în orice caz nu numai fiindcă este inclusă/acceptată cu rol principal în vânzoleala diplomatică pentru stingerea conflictului, ba încă a mai și priuit la schiub o bonificație de câteva miliarde USD, nu doar într-atât (cum susține spre intoxicare un Brucan ș.a. de-aceiași teapă) constă câștigul Moscovei din războiul iugoslav ei, mai ales, profitul rezultă în resurrecția unui curent de opinie antioccidental și, în special, antiamerican, concomitent cu învârtosarea naționalismului

DESPRE COPIL, ANIMALUȚ, ÎN COLIVIA CU GRATII AURITE

de MARIA-LUIZA CRISTESCU

Copilăria mea a fost un rai bătut de câteva coșmaruri. Coșmarurile fiecărui animaluț de pădure sau din pătuțul cu dantele și perniță brodată. Frica de întuneric, de un animal mare care vrea să mă mănânce, fulgerele și trăznetele. Frica puiului de iepure sau de leu. Frica naturală a viețuitoarelor pădurii. Scâncind în somn, speriat de fantasmile a milioane de strămoși animaluțe.

Bineînțeles, eu, ele își caută apărarea la sânul sau în blana mamei.

Spaima e alungată de mângâierea mâinii sau labei maternă. Somnul continuă. Animaluțul e hrănit, spălat, apărat și distrat cu jocuri pe muchia pericolului. Încă nu știe, dând din mânuțe, din lăbuțe, că poate scoate ochii sau i se pot scoate ochii. Exersează, sub oblăduirea instinctului matern, joaca, dar și apărarea, și agresiunea, necesare, despre care încă nu are habar. Mama Natură le-a depus, de-a valma, ca zestre, de ani. Și în junglă, și în casă.

Natura e prima. Cea pe care oamenii, dintr-o jenă vanitoasă, pentru odraslele, animaluțe normale, o disprețuiesc, și, mai rău, nu o cultivă în ce e instinct folositor. Nu o plivesc de răzgâiala, inutilă, în apărare, ca și în atac.

Cu datele primare, ale mamei Natura, ascunse adânc, obscure și neștiute nici la maturitate, noi toți, întâi animaluțe hrănite și culcate, curățate și apărate, legănate să uităm coșmarul care ne-a ascuțit tipătul în somn, intrăm în faza „asta nu e voie”, „nu duce la gură”, „vai, vai, să nu mai faci!”

Educația animaluțelor se bazează pe apărarea lor de către părinți. Primele interdicții își propun să le apere de răul pe care și-l pot face singure. Animaluțele n-au voie să se lovească, să se frigă, să-și zgărie ochii. Închiși în carcera odăii și pătuțului, cu biberonul sau lingurița la gură, li se șterge din minte natura, pomul, pământul și urzica. Coșmarurile, frica din somn rămân. Tipetele, lovitul cu mânuțele, plânsul e atribuit de mămici altor pricini decât cele adevărate. Ele vin de dincolo de zidurile casei și de ferestrele închise și cu perdeluțe. (Cea mai naturală și corectă e exprimarea fărâncii „lasă că îi trece”.)

Animaluțul din noi intră acum în altă fază: extirparea a ceea ce e animal. Copilăria.

Interdicțiile se numesc educație. Ea, educația, cultivă buna purtare, dezvoltă curățenia și, mai ales, supunerea la un program strict. Te scoli la oră fixă, te speli, te îmbraci, mănânci. Toate astea trebuie să se repete, la infinit, fără cusur.

Ora biologică și astrală e înlocuită cu una convențională, inventată de om. Animaluțul e acum copil și se supune disciplinei impuse în fiecare bordei cu alt obicei. Mâncarea, somnul, manierele sunt altele de la sat la oraș, de la o țară la alta, de la săraci la bogați.

Copii se vor întâlni, la un moment dat, într-o societate comună, și acolo, vor constata că nu sunt asemenea.

Educația, pornirile, auștia de acasă e, la fiecare, alta. După primul moment de uimire, începe lupta. Fiecare vrea să-l domine pe celălalt. Unul din mulți ajunge șeful. Din cauza forței fizice, a bogăției sau a șireteniei. Societatea, cea a școlii, a internatului, a mânăstirii, le scot la iveală, iute ca fulgerul, zestrea de animaluțe.

Desigur, pădurea e alta, împlânzirea până la adormire a instinctelor necesare s-a săvârșit. Cum să-ți ocupi locul firesc în ea, să-ți crească dinții și coama, să sfâșii sau să te aperi, cu inteligență și viclenie, ca să nu devii pradă și

hrana altora?

Copilăria, în familie, apoi în grădinițe, școli primare ne impun alte reguli fixe, mai bune sau mai rele. Ne socializează. Retează din noi toate crenguțele ieșite din rând. Trebuie să fim rotunji, tunși ca și arbuștii de ornament. Nu contează dacă ni s-a tăiat un lăstar esențial sau o buruiană otrăvitoare cășărată pe noi.

Am uitat să ne lecuim de boli, cu ce avem la

indemână, în universul nostru. Ne-am pierdut imaginea dușmanilor de care să ne apărăm și gustul vietății care ne hrănește. Frica, paznicul de seamă, atenția subtilă s-au atenuat. Pânda, acea percepție largă a tot ce mișcă, nori de furtună, vânător, animal de pradă sau de mâncat, pânda, zic, e uzată.

Suntem oameni, în societate! Trebuie să ajungem cineva prin respectarea regulilor ei restrictive, prin inteligență, comportament plăcut altora; ipocrizie sau bunătate, aroganță sau frumusețe.

Natura din adânc izbucnește la un moment dat. Fără să determinăm clipa. Nici noi, nici societatea. Și apare blândețea, hulpavă ură, orbirea neclintirii în fața dinților leului fioros...

Veghea și somnul - vârsta X cu 2

Visez că scriu o jumătate de propoziție. Mă trezesc și jumătatea cealaltă o succede logic, corect sau, mai bine, propriu modului meu de a gândi. În vis scriu, fac scenarii de film, le refac, schimb construcția, pe toate instrumentele, computer, video, cameră de filmat. Mă trezesc cu mâna goală. N-am lucrat nimic. Tot efortul din vis, cealaltă parte a existenței, e fum. Sunt obosită. Spun, ca toată lumea, că am dormit prost. M-am sculat mai obosită decât m-am culcat.

De la o vreme, constat o sărăcie sau, mai degrabă, o platitudine a viselor mele. Dacă ziua îmi propun să schimb ordinea mobilierului în casă, noaptea visez o casă, alta decât a mea, în care mă chinui să aranjez piese de mobilă necunoscute de mine, odăi întortocheate. În nesiguranță și cu o panică bruscă și molcomă că, de fapt, casa nu-mi aparține, mama mi-a spus doar așa, ca să îmi facă plăcere, că sunt proprietara ei.

Și alte vise similare într-o zădărnice. Ziua la o chiuveță plină cu vase nespălate. Toată noaptea spăl vase, schimb detergenți și bureți, le sortez, le așez în servanță și în vitrină.

Sunt frântă de oboseală când chiar mă trezesc

și mă pun pe treaba pe care tocmai am isprăvit-o în vis.

Visele mele sunt doar o rutină. O copie la xerox a existenței zilnice. Aduse puțin din conde prin culoare, formă, interior, mărunte divagații.

Atâția bărbați liberi și atâtea femei singure. Ei se plâng de soartă, ele spun că-i mai bine așa asta-i viața. Femei singure și bărbați însingurați nu își întind mâinile. Doar afaceri, partide, firme. Își dorm frumusețea și libertatea de a împreună. Sunt sceptici la cuvântul iubire.

După revoluție a fost un mic potop de divorțuri și despărțiri printre noi. Am și glumi neîntemeiat, pe tema cum că, iată în ce fel înțeleg libertatea bieții oameni. Dar, erau chiar bieții. Căci, pe vremuri, un divorț strica dosarul unui om, femeie sau bărbat, care a muncit să realizeze profesional și social. Știm fiecare dintre noi atâtea și atâtea cazuri de femei și bărbați legați cu lanțuri într-o căsătorie care n-avea nimic natural: dragoste, respect, idei comune, despărțire costu viitorul unui om capabil să găsească leacul bolii secolului, se plătea cântecul care ne-ar fi fost lozincă a sufletului și mai ales, cu viitorul copiilor lui.

Dar, gata, e libertate! Ne putem respecta sufletul și sentimentele. Nu putem lega și dezlega o femeie cu bărbat pentru rațiuni inimă și minte, care ne sunt respectate de lei. Gata și nu tocmai gata. Bărbații liberi și floarea vârstei, femei cu profesie și frumoase sunt singuratici. Se aliază doar în comite asociații, firme și „spații” obținute de la primărie și înscrise la judecătoria. Scara, între patru pereți apatici, privește, ca să adoarmă, program național al televiziunii, de adormire, evident națională. O superbă fată de douăzeci de ani îmi spune că are un prieten. Vorbesc împreună și ea să facă o firmă. Discutăm despre sponsori. Apoi, spun by, by! sau pa! Și altceva? zic, și m-ai teamă să nu mă considere... nemodernă.

Dar, m-am luat cu vorba... Cu lucrurile veci de emoție. Altceva, altceva mi s-a întâmplat ieri! Și despre asta trebuia să fie vorba. Încerc, fără să tulbur, fără să stric...

Am telefonat unei dragi prietene. Un „tele de control”, cum numesc cu prezența sufletului alături de sufletul cuiva. Prietena mea e tânără și frumoasă. Își câștigă existența. Are mai multă calitate decât ar fi nevoie într-o simplă, firea, dragoste cu acte la primărie, sau fără acte. Gândit eu, ca omul comun, poate tocmai această calitate îl fac pe bărbat să se sperie. Să înapoi. Temerea infiltrată ani de zile, că n-are lucru mare de capul lui, că bărbăția se retează social, că a ocroti și iubi iubita nu e o victorie de vreme ce salariul ei e egal cu al lui. Dicta: s-a străduit și i-a izbutit proiectul de a înfrumuseța bărbatul.

Dar, ah, iar m-am îndepărtat de subiect. de ce. Mă bâlbâi din bucurie și sfială. Să și totuși. Prietena mea a auzit alo! și mi-a răspuns: „plutesc, mi se întâmplă ceva extraordinar”. În telefonului s-a sfiit. I s-a tăiat răsuflarea ca fiindte vie. Am îndrăznit să spun: e sentimente acela... e ceea ce nu am curajul să spun? Dar ea a spus ea și, ca un boboc pocnind diafan, e lase floarea de cais să sfideze lumea, prin grație cu voce tandră și frenetică, frumoasa prietena a vrut să-mi spună totul. Adică viața amănuntele ei.

Știi, am oprit-o, e minunat. Nu-mi spune nimic. Să nu ne atingem noi ceilalți de o mână ca asta. Sunt atâtea energii rele, urâte și lipite de pielea noastră. Stau înfiorată, la distanță de bucur. Nu vreau să aflu mărunțșuri. Proți măcar așa, misterul că te-ai îndrăgostit. Că iubită.

Suntem salvați! În România s-a îndrăgostit femeie. Și e iubită.

BIOGRAFIE ȘI ISTORIE: VASILE BĂNCILĂ

de IOAN STANOMIR

„Manuscriptum” (3/4 - 1998) dedică un număr special lui Vasile Băncilă (1897-1979) - pentru cei mai mulți dintre cititorii contemporani, eventual o simplă referință de dicționar. Unicul volum postbelic, apărut în 1987, oferea o lectură utilă a unui corpus de texte gravitând în jurul evocării unor personalități interbelice. Adevărata natură a gânditorului și eseistului rămânea să fie descoperită. Prin editarea parțială a manuscriselor sale, Dora Mezdrea recuperează un remarcabil „autor de sertar”, unul dintre cazurile de analizat ale istoriei intelectuale postbelice. Reținerca de la publicare în timpul victiei, postumitatea lui Vasile Băncilă, sunt datorate unei cenzuri externe - mai precis spus, lucrările din volum și multe altele aparțin unui om pe care oficialitatea comunistă îl exclusese pur și simplu din viața publică. Timp de zece ani, între 1948 și 1958, lui Vasile Băncilă, fost profesor la Liceul „Mihai Viteazul” i se refuză dreptul la pensie. Filosoful a supraviețuit mizeriei și tentației colaboraționismului - plătind însă un pret, la al tăcerii editoriale, al morții sale ca profesor, cetar, eseist.

Gândirist apropiat de Nichifor Crainic, fără o angajare politică, Vasile Băncilă e exegetul lui Blaga, poate unul dintre cei mai importanți, scriind despre Nae Ionescu unul dintre studiile cele mai surprinzătoare din câte s-au scris. Până în 1948, a rămas un activ participant la conferințele publice, pe teme pedagogice sau filosofice. Cezura istoriei face să dispară o întreagă rețea de contacte intelectuale și umane; în mare măsură, paginile de manuscris, scrise fără speranța de a fi publicate vreodată, cel puțin în timpul regimului comunist, (un caz apropiat de cel al lui I.D. Sîrbu), își datorează existența unui impuls de supraviețuire spirituală. Citirea acestor manuscrise, multe plasate într-un regim precar al raționului, poate fi pretextul unei interogații - cum ar fi arătat opera, întreaga, a lui Vasile Băncilă în absența acestei tăceri îndelungate?

Un studiu ca *Spațiul Bărăganului* e tributari, în substanța sa profundă, unei experiențe personale. Brăilean, Vasile Băncilă a avut revelația, copil fiind, a unui spațiu ce desfidă simțul comun. Eseul consenuează încercarea de a reduce la inteligibil și exprimabil antiomniile câmpiei. Cînt ca o tentativă de a propune o alternativă spațiului blagian, studiul Vasile Băncilă e semnificativ în măsura în care dezvăluie intensia scriitorului de a accede la esențele tenomenului românesc prin analiza spectrală a unui teritoriu ce incetează de a a mai fi o simplă entitate geografică.

Vasile Băncilă pare a identifica rațiunile seducției exercitate de Bărăgan în natura sa antinomică, de înfinit concret. Spațiul oximoronic al câmpiei elimină teama de moarte, o teamă de moarte e înscrisă într-un fel modern de a fi: „Bărăganul e înfinit și din cauza asta nu mai ai chinul începutului și sfârșitului lumii, al realității în spațiu; Bărăganul e etern și din cauza asta nu mai ai chinul schimbărilor istorice, în timp, al morții și al orîntelor ... de aceea, mai ales, Bărăganul e o cumulare metafizică” (pag. 48). Elanului „faustic” emen cheie al unui alt studiu) îi e contrapuz echilibrul inanalizabil ce se sustrage curgerii mpului cotidian. Radiografia filosofică glisează între literatură și paginile sale ar putea fi incluse întripotetică ontologie a Bărăganului - Vasile Băncilă posedă un simț natural, neperversit, al premodernului biologic, al spațiului care nu mai e guvernat de legile onstruitului. Studiul consenuează această presiune în Bărăgan: „Așadar, pe Bărăgan ai sentimentul siguranței în spațiu [...] și tonuși e un fel dulce și gravă înfiorare de nesiguranță: te simți în spațiu cosmic ... cel puțin când tot Bărăganul e operit uniform de zăpadă, și se pare, la un moment dat, ca o tîpsie imensă ce, printr-o minune sau tîmplare, s-a pus în echilibru, dar e posibil oricînd se răstoarnă în hăul cosmic” (pag. 49).

„Filosofia Sărbătorii” recuperează un fond emodern al sufletului românesc - sfidînd igențele dogmei oficiale, Vasile Băncilă scrie osofite într-un mod care e mai apropiat de cel al lui ircea Vulcănescu sau Ernest Bernea decît al mtemporanilor săi. Revalorizarea sărbătorii mește de la o investire a fenomenului cu o nensiune metafizică - prin ea, se produce o ieșire

din timpul laic, o apropiere de o realitate inaccesibilă altfel: „Sărbătoarea poate fi definită ca o colorare moral-metafizică a timpului, în care biologia noastră e ori suspendată, ori satisfăcută și sublimată, sărbătoarea fiind o absolutizare a relativului, dacă se poate spune, o absolutizare sau o manifestare a absolutului în timp. Mai pe scurt, sărbătoarea e o transfigurare a victiei noastre în mijlocul unui cosmos purificat sau, cu termeni mai speciali, sărbătoarea e un moment de taborizare a lumii, cîntă vreme istoria n-a fost încă desființată” (pag. 69).

Acest sens al depășirii istoriei prin sărbătoare e imposibil de imaginat în afara unei anumite trăiri în timp. Formația tradiționalistă a lui Vasile Băncilă îl determină să propună, în cadrul unei critici a modernității, un termen de referință care nu e altul decît modelul țărănesc al armoniei abolind angoasele, distinct de matricea occidentală a modernității. Felul țărănesc de a fi în lume e definit prin existența unui timp integrat, valorizînd sărbătoarea, opunîndu-se unei trăiri în timp „faustice”, de „mare acceleratie, de neodihnă, exasperată și de prăbușire în gol” (pag. 93). Timpul faustic anulează armonia care-l precede, introducînd modernitatea într-un ciclu dominat de percepția funebă a timpului.

Timpul faustic e un timp al individualismului. Postgândirist prin critica spiritualist-creștină a modernității, Vasile Băncilă valorizează un sens al comunitarismului autohton. Angoasa resimțită de moderni în fața ideii de timp e reflexul atomizării comunității, al rușii legăturilor dintre timpul individual și cel comunitar (și cosmic); integrarea în comunitate (comunitate ce se regăsește exprînată în Biserică) anulează febrilitatea morbidă a trăirii. Detașarea de natură, expulzarea din cosmos, precipită plasarea individului într-o lume ce nu mai e ordonată de o forță suverană, o dezvrăjire a lumii: „Umarea cea mai nefericită a acestui individualism e adăncirea deosebirii între timpul individual, pe de o parte, și timpul comunității sociale și timpul cosmic, pe de altă parte [...] Se cheamă comunitate societatea în care există un fel de osmoză sufletească între membri ei, astfel încît ea devine o mare familie și care dă, până la un punct, individului sentimentul nemuririi. Familia propriu-zisă, etnicul și biserica sunt cele mai importante comunități [...] Omul e din ce în ce mai puțin natural, din ce în ce mai străin de natură, de cosmos. Deci, timpul lui personal s-a rupt de cel cosmic, cum s-a rupt și de cel social. Când ciclul lui vital s-a terminat, nu vede nimic în care să se continue. Timpul se opreste parcă o dată cu el. [...] Omul e pedepsit de propriul lui individualism” (pag. 75). Valorile satului sunt chemate, sugerează Vasile Băncilă, să potenzeze individualismul modern. Căderea în timp e înlocuită de un „timp țărănesc” ce este „festiv, așa zicînd, prin el însuși” (pag. 76).

„Filosofia Sărbătorii” trimite către una din temele centrale ale reflecției lui Vasile Băncilă - individualism versus comunitarism. Comunitarismul țărănesc nu e decît trăirea, simultană, a familiei, etnicului și a bisericii. Până la un punct, comunitarismul țărănesc nu e decît parțial o valoare mundană.

„Meditațiile asupra destinului românesc” poate fi privit ca o tentativă asemănătoare celei a lui Mircea Vulcănescu. Lectura romanității întreprinsă de Vasile Băncilă își are limitele ei: un criticism radical, dizolvant ca cel caragialian, e respins de plano și (întuit la stîlpul infamiei). Dincolo de dizamoroni, eseul lui Vasile Băncilă, oricît de schematic pe alocuri, e semnificativ tocmai în măsura în care esența romanității e reconstruită prin concilierea a două serii de antinomii - de natură gnostică (raționalism versus misticism) și ontologică (individualism versus comunitarism). „Spiritul locului” e prin excelență un spirit al sintezei - raționalismul și misticismul fuzionează în ortodoxia românească, „platonism încreștinat”. Valorizarea

ortodoxiei e realizată polemic prin raportare la un ipotetic ateism popular sugerat de Ralea. Acolo unde acesta din urmă descoperă superstiții, Vasile Băncilă identifică un „misticism țărănesc, cu viziune ontologică” (pag. 62).

Cea de a doua antinomie - individ versus comunitate - e poate cea mai ofertantă din punct de vedere intelectual. Comunitatea e imaginată de Vasile Băncilă într-un sistem de cercuri concentrice (ptolemaism fizic și social): de la familie, extinsă în spațiu și în timp, trecînd prin sat și comunitate națiunii pentru a culmina într-o comunitate cu cosmosul, comunitatea ontologică. Vasile Băncilă ordonează imaginea sa despre românitate într-un crescendo metafizic, insistînd asupra acestei relații intime cu o natură spiritualizată.

Aminteam de apelul la un spirit de sinteză prin excelență românesc. Specificul culturii române e descoperit tocmai în armonia ce conciliază ceea ce apare vizibil despărțit - „să păstrăm simetria complexă și armonioasă a spiritului românesc, să ne dezvoltăm tradițiile latine (baza noastră), tracie, eline, creștine, mai ales” (pag. 65). Gândirismul e depășit prin elogiul sintezei, sub semnul unui spiritualism ortodox.

Configurația spirituală a lui Vasile Băncilă datorează enorm influenței/seducției lui Nae Ionescu. Există între manuscrisele editate, două schițe de portret ale maestrului, despărțite în timp prin momentul elaborării dar dominate de același refuz al încadrării rigide. Primul portret e unul în mișcare: Vasile Băncilă a scris și un „jurnal”, în care apare consenmată imaginea unui Nae Ionescu al crepusculului și morții, (ultimii doi ani de viață), un Nae Ionescu ce își reține intact magnetismul personal. Portretul se încheagă dintr-o succesiune de imagini disparate: redacția „Cuvîntului” la 1938, o masă la generalul Panaitescu în februarie 1940, ceremonia înmormîntării vegheată de agenții Siguranței. Secvențele se cristalizează, aproape instinctiv, în jurul celui set de antinomii asupra cărora Vasile Băncilă va reveni în studiul din 1940. Ultima despărțire de Profesor e surprinsă în câteva rînduri - cu aceeași impecabilă eleganță vestimentară. Nae Ionescu se retrage ca un actor de pe scenă și ceea ce sîmpează pe autorul de jurnal e tocmai acest sens innăscut al teatralității: „Apoi Nae a plecat. S-a îmbrăcat cu o șubă mare (postav cafeniu de Azuga) și cu o căciulă albă de miel și a dispărut cu eleganță de atitudine admirabilă, în care era și discreție, și un rest de adolescent, și om de scenă. A dispărut după ce mi-a dat numărul de telefon [...] și după ce a avut un ușor acces de cord [...] „La vară împlinesc 50 de ani ...” spusese Nae la masă. „Multi înainte!” „Cei mai mulți au fost în urmă” (pag. 228).

După aproape 40 de ani, Vasile Băncilă va reveni în „Efermeridele naționale” asupra profesorului. Portretul se construiește din amănunte biografice și replici memorabile, o succesiune de instantanee încercînd să surprindă un simț înconfundabil al paradoxului și dialecticii. Eseistul alege să strîngă într-o formulă laconică o tipologie structurată antinomic, aliind setea de păcat și tentația religiosului. Portretul lui Vasile Băncilă e unul memorabil, tocmai datorită curajului unei intuiții: „Nae Ionescu trebuia să trăiască în Evul Mediu (care era caracterizat prin dialectică și credință: una din antiomiile structurale ale lui Nae Ionescu), ori în Renaștere, cum era plin de viață și de sugestii filosofice: condotierul. Un condotier în viață și în filosofie?” (pag. 193). Vasile Băncilă intuește că orice portret a lui Nae Ionescu eșuează în interogație.

Am ignorat, deliberat, locul istoriei concrete în manuscrisele lui Vasile Băncilă. Absența unei cenzuri interioare îi permite un exercițiu al libertății surprizator prin temeritate: eseurile asupra comunismului îl citează ideologic pe acesta ca pe o tentativă de construcție a unui „om diminuat”, castrat spiritual. Semnul distinctiv al acestor timpurii e „golani” („omul gol sufletește”). Jurnalul postbelic al lui Vasile Băncilă se cuvînce editat fără întîrziere, pentru a reda mărturia unei conștiințe ultragiutate - severitatea judecării, excesivă poate pentru unii contemporani, se nutrește din configurarea realității cu un cod moral sever. Calitatea de intelectual nu e pentru Vasile Băncilă un simplu moft și cedările, compromisurile, sinuciderile prin ralieri entuziastă la regin sunt cu atât mai inacceptabile (cazul Blaga). Jurnalul lui Vasile Băncilă e similar în radicalitate cu cel al lui Petrice Mărtinescu, ambele dominate de imperativul mărturie.

Ceea ce rămîne din acest vast ansamblu al manuscriselor lui Vasile Băncilă ține mai mult de etică decît de istoria literară propriu-zisă. Scrișul nu mai e o simplă operațiune mondenă, ci o modalitate de a rezista „morții civile”.

clelia ifrim

Sânul lui Avraam

Trăiesc ca un cinematograf.
Văd orice film îmi place.
Luna ca o foiță de timpan alb
mai bogată decât aerul
captează orice sunet.
Un fâlfâit prin faguri de plămâni
aduce lent pânda cerută
și schimbul e făcut -
în alveole ca niște săli de cinema
rulează-n plin filmul trăit.

Vânzătorul de raci

Cenușa racilor de-un verde brun
pe mâinile vânzătorului.
El se șterge pe furis
cu o batistă brodată pe tânăra-i
logodnică.
Nu-s africani.
Copacul okumé, cu totul și cu
totul roz
e bun pentru planoare.
Lădițele cu raci au aceeași
carcasă -
foițe de placaj, ușoare la
transport.

Să zboare rării?
Ei, și ce-ar fi cu asta?

S-ar îmbăta apa din nou
să treacă mai ușor
de gurile din deltă
și vânzătorul în piața cu planoare
și-ar strânge marfa
și-ar duce-o iar în largul ei.

Zeus și familia de pești

Aceste bronhii nu mai simt
nimic.
Sunt ca oglinda.
Premergătoare au fost cândva
în hărți pentru regină.

Se umflă marea și coboară
și de departe-ai zice
că nu sunt zdrențe date la
scăzământ
ci-ntreaga flotă de corăbii
cu flamura aprinsă,
cu toate pânzele în vânt.

Aceste bronhii nu mai simt
nimic.
Sunt ca oglinda.
Familia de pești, o vecină de azi
noapte
s-a pus rapid pe treabă -
în vechile caverne
norul-puiet respiră pentru mine.

Tropice

Dependentă de tropice
nu mai țin cont de mobila din
casă.
Mă izbesc de ea
și muchiile intră-n carne -
tatuaj clasic.
Rigoarea lui este demnă de
admirat.
s
Dependentă de tropice
nu mai țin cont de acest trup.
Anatomia fixă nu e de mine.
Desfac tatuajul până la os.

Intră perfect
într-un metraj de alveole
înfășurate una-ntr-alta
în benzile de aer, hrănite de afară.
Este o terapie veche,
de fiecare dată cu unică folosință.

Dependentă de tropice
cu trei cuvinte obțin migrarea
Anatomia fixă nu e de mine.
Acolo unde locul este greu
doza-i dublată.
Flamura paradisiului din coadă-și
smulge-o până
să ardă rana.
Apoi totul se strânge.
Pădurea orfică se-nchide-n urma
mea.

Incorporante

Ceața dizolvă casa cu lampioane
salonul de primire,
hârțile de bancă,
oglindea și-un pieptene de os -
semne de apă ca filigrane
paravan

Nimfele orașului își fac unghiile.
Roșu flamand le-ncântă
și râsul ascuțit
alt filigran, alt paravan,
alte volane roșii la-ncheietura
mâinii
să ascundă tăietura.

Ceața dizolvă orașul.
Nimfele se-mbracă în paravane
ca într-o togă antică
sau un tricou de corp.
În zori nimic nu le atinge.
Ceața dizolvă patul,
râsul ascuțit, încheietura mâinii
și tăietura
ascunsă de-un volănaș roșu
flamand.

PROBLEMA ISTORIEI LITERARE (II)

de ALEXANDRU GEORGE

Am vorbit în articolul precedent de grava dificultate pe care o întâmpină și trebuie să-o recunoască istoricul literar, căci el s-ar dori un istoriograf al valorilor, dar, în fapt, acestea nu coincid cu situația lor istorică, adică în trecutul pe care el se silește să-l reconstituie. Uneori chiar ceea ce au crezut contemporanii unor scriitori la timpul lor este în directă opoziție cu ceea ce vedem noi astăzi: există și scriitori care au o anumită situație pentru că îndeplinesc o anumită funcțiune în timp, pentru că au jucat un rol de necesitate. (Vlahuță, de pildă, care a lucrat indiscutabil asupra sensibilității contemporanilor săi, le-a deschis o anumită cale de înțelegere a unei literaturi, a avut un rol de mijlocitor, deși astăzi el nu mai poate fi citit decât la nivelul elementar al experienței poetice.)

Am spus toate acestea pentru că în discuția critică iscată de *Istoria...* lui G. Călinescu, autorul din urmă afirmase în Prefață principii absolutiste pe care și le-a uitat pe parcurs, fie pentru că se dovediseră inoperante, fie pentru că fuseseră anulate de propensiunea aceluiași nentru pitoresc, de gustul său înclinat spre licularizare și caricatură, dar mai ales de dorința de a cuprinde o cât mai amplă și mai variată figurație între ramele aceluiași tablou. Dar nucleul observațiilor lui Șerban Cioculescu rămâne și de el trebuie să țină seama orice istoriograf literar, mai ales în ceasul de față. Cartea sa este una de maximă generozitate arătată mediocrităților, mai ales celor care-i îngăduie autorului șarja cu accente burlești, dar și „figurilor” mai mult decât a operelor. E o vastă frescă polieromă, chiar cu accente șipătoare, vie dar mai ales însuflețită de verva și talentul celui care stă în primul rând să se amuze; ea e complet străină de spiritul restrictiv, al istoriografiei „clasice” occidentale, care se ocupă doar de marile figuri ale creației literare respective. Obicșia care s-a adus și lui E. Lovinescu, cum că aduce în scenă nume literare doar pentru a le dovedi nulitatea, i se poate aduce și lui, cu circumstanța agravantă că totul este făcut cu maximă complezență.

Între criteriul estetic și cel istoric pare a fi o ireductibilă antinomie, abia atenuată de obișnuitul relativ omenesc, de raritatea poziționărilor și soluțiilor radicale.

Căci astăzi există o întregă epocă a literaturii române, în care o serie întregă de opere au avut o certă „importanță”, au agitat opinia publică, au fost receptate cu oarecari delicii și acum sunt considerate ilizibile. Este vorba de deceniile de comunism, mai exact de primii săi șase-șapte ani, ai Terorii, care s-a stins abia după moartea lui Stalin. A elimina aceste scrieri dintr-o istorie este greșit, este o imposibilitate de fapt, indiferent că ele nu mai pot fi pomenite astăzi decât pentru a arăta pierderea de nivel estetic produsă în România după pierderea libertății și introducerea cu silnicie a unui anume program politic. E o constatare pe care nu o poate evita cel ce se preocupă de trecutul literar românesc în întregul său, nu de cel care alcătuiește o ontologie, pe criterii estetice, a crâmpnelor căpate din dezastru sau strecurate pe ici pe acolo, de acei artiști care au urmat linia partidului atotputernic și dătător de mari recompense.

De aceea am propus celor care cred că pot împăca în aceeași viziune criteriul estetic și cel istoric să trateze lungă perioadă comunistă

într-un fel de paranteză, asignându-i o situație și un regim aparte, judecând-o separat, dacă nu în sine. Asta pentru a da ponderea reală, în acele triste vremi, liricii lui Dan Deșliu și N. Labiș, prozelor comuniste iscălite de Zaharia Stancu și Laurențiu Fulga, dar și de Marin Preda și Petru Dumitriu. Căci unde alttinderi și-ar putea găsi locul pentru a fi judecate și apreciate performanțele lor literare, din anii cei mai întunecați ai comunismului? (În mod curios, într-un număr al revistei românești din exil, *Contrapunct*, (1985), am citit o dare de seamă a lui Ion Negoieșcu asupra ediției secunde din *Scriitori români de azi*, de Eugen Simion, masiva colecție de recenzii și cronici, dar uneori și studii despre scriitorii foarte activi în timpul comunismului și care se propuneau, într-o intenție luată în serios și de criticul de la Köln, cu o primă fază a unei istorii a literaturii românești contemporane. Cum intenția lui Negoieșcu însuși de a serie o astfel de istorie nu a fost finalizată și cum el era un spirit și mai anti-istoric decât Călinescu, această scriere de rațiune și de înțelegere, măcar a unui trecut recent, se cere semnalată.)

Dar, întorcându-ne la Călinescu și la „blocarea” pe care a provocat-o în istoriografia noastră marea reușită (artistică) a cărții sale capitale, să precizez că severitatea lui Cioculescu nu mi se pare justificată cât privește carentele întreprinderii sale. Nu e adevărat că istoricul ar considera trecutul numai prin anticipările fericite sau întâmplătoare, pe ici pe colo, ale câte unui scriitor în care noi, contemporanii ne-am putea recunoaște. Chiar dacă epocile sunt caracterizate mai mult prin pitorescul lor și disputele ideologice cedează cu mult conflictelor de persoane, iar „biografiile” nu pun în valoare spiritul exponențial al culării sau cutării artist, ei particularitățile sale personale, urmărite cu o crudă indiscreție, să spunem că în *Istoria...* sa nu absentează chiar de tot *Istoria*. Autorul, pe urmele lui Thibaudet, o înfățișează ca pe o succesiune de „momente”, mai bine sau mai puțin fericite alese, ca pe un fel de plan secund al celui prim în care se justifică o anume încadrare de ordin mai degrabă nu istoric. Numai epoca strict contemporană autorului, cea de pe la începutul secolului nostru „până în prezent”, nu are practic vorbind hotărnicie, înfățișându-se ca un continuu secționat după criterii metodologice eterogene. Și în această privință opera lui e de luat de la cap.

Dar oricât ar fi de discutabilă sub aspectul istoric, grandioasa operă a lui Călinescu rămâne totuși una sintetică, rezumativă. Ea a frapat printr-o serie de aspecte scandalozose și printr-o strălucire de suprafață, încât s-au văzut mult mai târziu conexiunile ei cu critica vremii și datorită autorului față de aceasta. Căci, în fond, Călinescu a fost contemporan cu Perpessicius și cu Pompiliu Constantinescu, cu

Șerban Cioculescu și cu Vladimir Streinu, în fine, el venea la numai câțiva ani după ce E. Lovinescu „fixase” prin încercarea sa în două versiuni capitalul nostru beletristic cel puțin contemporan. Observatorii din tabăra adversă au recunoscut imediat aceasta și l-au stigmatizat pe autor cu calificativul de „modernist”, ceea ce nu era totdeauna cazul, dar arăta că el a profitat venind pe valul înnoitor al unei generații. Ceea ce a scandalizat pe vremuri opinia conformistă, mai ales emanată de mediile didactice (care, acum, se prăpădesc după G. Călinescu) este o tablă de valori asupra căreia lucrase deopotrivă „revizuirile” lovinesciene (uneori cu două decenii mai înainte) dar și noile valorificări ale clasiceilor operate de criticii din succesiunea sa, sau repunerea în drepturi a câte unui nedreptățit (cum a fost cazul lui Macedonski, reactualizat de T. Vianu). În multe privințe, *Istoria...* lui Călinescu este cântecul de lebedă al spiritului critic românesc, exercitat îndelung, fără menajamente, în mai multe generații. Partea amuzantă, de un haz tragic, a fost că, deși autorul ei se dăduse în modul cel mai lamentabil al noul regim adus de ocupația rușilor, cartea sa nu a putut fi luată drept piatră de temelie pentru noua ordine instaurată de comuniști, nici măcar folosită operativ, în linii mari. Călinescu însuși a iscălit mai apoi diferite manuale și schițe de istorie literară într-un spirit absolut străin orientării sale, numai pentru a sluji pe noii stăpâni.

Anul 1948, al instaurării depline a comunismului în țara noastră este semnalul unei catastrofe pe plan literar pe care nici până astăzi istoriografia noastră nu a putut-o depăși; grava soluție de continuitate s-a combinat cu falsificarea interpretărilor și cu supunerea conștiinței artistice românești unor silnicii care încă nu s-au șters, deși regimul a pierit. Și a pierit așa de ușor, fiind așa de nefiresc, încât multor istoriografi comozi li se pare că nici nu a existat. Patru decenii în cursul unei literaturi care abia mai numără un secol de existență, reprezintă prea mult ca efectele lor să fi fost anulate. Epoca este un fel de gaură neagră pe care totuși mulți o neagă în gravitatea ei, pentru că ea nu are nici o consistență estetică, deoarece nu a descoperit și valorificat nici o linie de creație originală.

Există desigur o literatură română în comunism; în paralel cu ea, una a catacombelor, una scrisă de românii scăpați în Lumea liberă, apoi peste Prut, printre eroii scrisului românesc, care au ținut să fie altceva decât scriitorii sovietici de limbă română. Toate acestea sunt noutăți tragice sau numai de scandal ale Istoriei. Recunoașterea lor, analiza și evaluarea, cine să le facă dacă nu istoriograful? Dar aceia care au cu adevărat vocația trecutului, chiar și al trecutului pe care-l descoperim recent, aproape în contemporaneitatea noastră.

APROAPE TOTUL DESPRE NUȘA

de MIRCEA CONSTANTINESCU

... Mă descurc eu cu Nușa rostesc propoziția îmi scapă iresponsabil a vorbit gura fără mine vin și eu cum termin aici șoptesc perfect tautologic e și normal să mă culc lângă ea după ce-o să-mi sfârșesc sistematizarea argumentelor sau dacă vreți depozitia-finală-dinaintea-juriiului mamă-mamă și ce mai juru după ce-nchide ușa în urma ei mi se umezesc ochii (oare nu-i alcoolul de vină) pentru a doua oară astăzi poate că-i la mijloc de codru des și-un masochism neconsumat și debordant acum ca un diavol în sutană de prelat ortodox am venit glonț acasă să-mi pregătesc acest forpat această *laudatio* această prefață la confruntarea cu presa cechee mohicanilor și dactilografie în contul acestui *laudatio* președintele Ivan Ilici Diamantescu a zis să facem oameni după chipul nostru și după asemănarea noastră și ei să stăpânească peste hoteluri benzinării fabricii fundații ogoare avioane mobile vapoare saltele edituri arme cvartale medicamente coloniale confecții peste tot pământul țării și peste toate mijloacele de informare în masă și Ivan Ilici i-a creat de sex masculin și de sex feminin și le-a zis fiți roditori înmulțiți-vă și umpleți spațiul hertzian și eterul sateliților și subsolul cablurilor și fibrelor optice cu numele și urmașii voștri și stăpâniți peste tot și toate și atunci domnul președinte a făcut să cadă un somn adânc peste bărbajii plămădiți și modelați din lut și scupați și scărnați și hărbajii au adormit și Ivan Ilici a luat de la fiecare câte o coastă și a închis carnea la locul ei și din coasta pe care o luase din fiecare domnul președinte a clădit câte o femeie și a dus-o la fiecare bărbat care a și zis tată în sfârșit pe aceea care este os din nasele mele și carne din carnea mea ea se va numi femeie pentru că a fost luată din om și fiecare pereche era goală pușcă și nu-i era rușine și-ntâia pereche a numit-o domnul președinte Vlad și Iuliana Manolescu și pe-a doua a numit-o Ovid și Ada Penescu și pe-a treia a numit-o Ghiocel și Sara Aramă și pe-a patra a numit-o Jean Titus și Marioara Costică și a fost seară și a fost dimineață ziua a șasea și Vlad a cunoscut-o pe soția sa Iuliana și ea a rămas însărcinată și a născut pe Prezent pe Compact și Corporația pentru artă și știință și a zis am căpătat pe acești prunci cu ajutorul lui Ivan Ilici și Ovid a cunoscut-o pe soția sa Ada și ea a rămas însărcinată și a născut pe Grup SRL și pe TV Internațional (preluare de programe prin satelit) și a zis am căpătat pe acești prunci cu ajutorul lui Ivan Ilici și Ghiocel a cunoscut-o pe soția sa Sara și ea a rămas însărcinată și a născut pe Radio Secolul 21 și Total Impex SRL și a zis am căpătat pe acești prunci cu ajutorul lui Ivan Ilici și Jean Titus a cunoscut-o pe soția sa Marioara și ea a rămas însărcinată și a născut pe Terra Nova în șase exemplare gemene și Ivan Ilici i-a ridicat osana zicându-i mai rar așa de reușiți șipleți și a fost dimineață și a fost seară ziua a șaptea când toți truditarii se odihneau de toată lucrarea pe care o făcuseră aceasta este geneza cerurilor hertziane și umbrelate de sateliți și a subsolurilor umbrelate de cabluri și fibre optice și domnul președinte a dat și domnul președinte a luat fie numele domnului președinte lăudat acum și în vecii vecilor amin îmi free mâinile de plăcere nu revăd dactilograma sper să aibă timp mâine s-o corecteze băi labă tristă de când sunt conștient eu a trebuit să mă îndrept spre ceva să construiesc ceva și n-am ridicat nimic până la capăt mă-țelegi băi coala vopsite înainte de decembrie ăla mă-ndreptam spre comunism în zbor acum mă-ndrept spre post-tranziție-n zbor de ce pizda mă-ti mă obligi mă barosane să mă-ndrept eu mereu spre ceva ce n-atinge dracului niciodată futuți crucea mă-ti de curlanguiu băi e una să intri-n căcat să-ți intre căcat în ciznă și-i alta să intri-n căcat și să-i împorști și pe-alții ei bine amice îndrăznesc să-ți precizez că personal fac parte dintre nătărăii care nu-mporșcă pe alții eu rahut inutilă precizare cred că mai rău i-am întăritat zombies după mutre și skinheads după pleșuvii motocicletelor Yamaha negre și strălucitoare ca și harnașamentul lor din pielecataramelanjuricăști și în zărutul hărmlăiei de o sută decibeli cine să mai înțeleagă răcnetele gemetele injuriile mele

provocate de pumnii și bombeurile metalice ale ciznelor și bocancilor ce-mi place e că s-au vorbit să nu-mi desfigureze fațada în schimb hoitul meu ajunsese un morman diform gelatinos învinețit sângerând leșinat borând o bumbăceală ca la carte recunosc însă nu mi-e clar motivul pentru care am fost trăit cu drept prototipul samurailor-șmenari ai elitei românești zbânăitul ceasului mă sustrage ipostazei de murătură borșită băjbăi după comutatoare robinete elante nasturi butoane fermoare țigări coli dactilografiate cafea las apa

rece să bombardeze chiuveta ca să devină caldă (apa nu chiuveta) Nușa mi se zbeugue printre picioare n-am răbdare timp s-o scot la plimbare acum jetul fierbinte îmi jignește cerul gurii o alarmă-auto ejaculează ca o mitralieră strofocată dacă aș deschide ferestrele fie și cu nu deget și-ar fi suficient să-mi ies din minți când stăpânești un Volvo sau un Mercedes e cazul să nu-l parchezi la nesfârșit în fața blocului un maidanez sau mîngea scăpată de-un picic sunt suficiente cu să se declanșeze alurșita de alarmă mitraliera continuă să-și facă de cap mă gîndesc că așa vor suna și trîmbițele la Judecata de Apoi părăsesc tipul apartamentului ca un hoț nesatisfăcut de pradă nu-s deloc sigur că am ales cea mai potrivită cravată și nici că n-am uitat vreă hîrtie importantă sau Doamne ferește tocul ochelarilor ies în întâmpinarea uimirii voastre și vă anunț că extrem de rar părăsesc atât de matinal domiciliul de-aci și îndoicile mele (voi vedea cât de justificate) Tina și-a căznit peste fund un mini de majoretă dezvăluitor magnetice ea și cum ea și nu eu va pași spre amvon ca să-și pledeze nevinovăția parcă și clipește mai rar în dimineața asta din ochișorii ei pisicoși poate să fie și efectul aceluia încața-hai-lă-treabă-nu-sta-că-ți-stă-norocul eu care-am întâmpinat-o (ci da eu totuși am deschis cabinetul de ce oare nu mă mai miră absența lui musiu Sticlari) îi așez pe birou foile mele să le corecteze trag ușa frigiderului salt sticla desprind bucnota o flutur și gîngurese (n-am habar dacă secretara mă aude) ăștia sunt ultimii mi-am depășit de mult dinra dincoace la mine îndepărtez puțin fereastră din spatele televizorului dacă însumi sesizez mirosul de tabacaleonol mă-ntrub ce-ar simți intrînd aci un străin nefumător nebăutor îmi vitaminizez conștiința și creierușul cu două-trei degete de țarie ar merge un ness asta-neaurnă să-l prepar eu domnișoara să-și vadă de treabă telecomand canalul Euronews se-ocupă tot de Pol Pot remarcăți șamanilor că secolul les les e unul al vedetelor și mai remarcăți că însuși itinerariul presei scrise și audiovizuale e jalonat cu vedete și băgăți-vă mințile-n cap dacă nu sunteți încă vedete atunci sunteți niște zornuri pompoase pline de sine îngâmfate dar tot zornuri ah khmerii roșii se predau în gașcă în cazul-n care oficialitățile îi absolvă de

proză

păcate i-auzi ce parșivă chestie totuși pentru liniștea țăriișoarei lor scumpe și dragi te pomenești că oficialitățile-alea se vor mulțumi doar cu dezarmarea terorștilor... Opoziția își deschide rezbelul nu cu falangele cîrcotașilor izmenștilor ca de-obicei dar cu artileria grea poștim primul vorbitor e chiar marle mogul al oratoriei carnavalștii Ciei Iesulescu fost colonel SIE fost director general peste hoteluri antrepozite și misiuni de export (urec ciment uleiuri fine benzine ușoare mobilă) singurul lucru cert care se mai poate spune despre România atacă ex abrupto avocatul diavolului este că vindem blana ursului din pădure și mîncăm din recolta anulii viitor este împede că rigorile și fureile cîndine prin care trece folosirea banului public are o sumedenie de implicații se spune că prostia e o boală incurabilă dar vîd că e și epidemică greșala politicianilor a fost inexistența unui program de guvernare care am putea spune că nu există suntem într-o țară democratică și în consecință putem cere orice pentru că depinde de cine dă orice negocierile se face la nivelul celor care negociază reforma i-a făcut pe politicieni să-și piardă capacitatea de analiză iar pe cetățeni să-și piardă capacitatea de sinteză cînd am făcut demonstrațiile eu măgărușii eu pureci morți eu ștevie înseamnă că noi am fost societatea civilă deh la miliardari de carton polițștii de hîrtie igienică încă n-am aflat cine a venit cu ideea asta dar de cum i-om găzbi numele îl vom oferi cu buet nobile voastre scupături cât se poate lua pe o cucoană a cărei ultimă opțiune vestimentară este să-și confeze cât mai șie părul pubian tata codșilor să fii și tot nu scoți mai mult de 200 de milioane puterea ne-a flocăit cum a vrut istoria și cultura nu mai constituie un reper dacă zburăm întruna eu gîndul la biletele de avion o țară care nu poate fi guvernată sau nu e guvernată bine poate să ajungă neguvernabilă dacă tehnocrații sunt asemușiți cu mercenarii aflați atunci că mercenarii n-au suflet am făcut un singur lucru pentru exil nu am făcut nimic dacă Biserica s-ar implica în viața politică să zicem ar participa la disputele dintre partide ar ajunge chiar la guvernare oare ce s-ar întâmpla cînd am asista la un eșec al aceluia Executiv bugetul e diaconie și asincronic asincronic înseamnă în contradicție cu speranțele poporului Premierul a zis că a discutat cu Președintele și revine la o formulă pe care n-am înțeles-o teoria relativității Reformei este asta un popor scufundat în tranziție până la gât va fi împins de jos în sus cu o forță egală cu cantitatea de masă monetară dislocușită din buzunarele contribuabililor dacă hărquiala măe continuă în forma asta monstruoasă din partea n. cete de haidamați împotriva cărora nu se poate face nimic eu îmi trag un glonte în cap corupșia e vitală pentru democrația românească dacă turnătorul meu e un om simpatie vorbesc eu el și beau și o bere dar dacă e prost îl evit noi vom face ce trebuie făcînd de-aceea mi-am fixat trei obiective din paleta mai largă cîinii apa și gunoiul la cîinii înțeleg șobolani gîndaci și țîntari cînd bărbajii nu sunt acasă bucușteștenecele preferă cinemateca telenovelele știrile fotbalul și depanatorul TV aproape în această ordine partea bună e că înțelegînd necesitatea scumpirilor poporul deși sărăcit a început să facă semnul victoriei cu cele două degete introduse în priză cînd tot românul o dă pe triptane din ștevie și pe frigărui de lobodă cu ocazia intrării pe la spate în coana Europa noi sehbăm intrarea în căcat a instituției ce eu onor o reprezentăm în această ană nu-i decât un comentariu pertinent în fața camerelor de luat vederi speranțele lor vor crește abia după ce se va distribui Viagra la noi acum legea e pentru proști și pentru cei care o încalecă vizibil dar ar auzit că se strîng comploturi în cartiere de oameri fără căpătăi care atacă oameni cinstiți poporului nostru e cel mai cinstit popor v-ați uitat pe vreu atlas ați mai văzut altul mai cinstit România asemenea Americii țara tuturor posibilităților lipsindu-i totuși o posibilitate aceea de-a fi vreodat America lupșând erotic cu consensul Senatul realizat nonsensul altfel nu-mi explică testul de virginitate a fost scumpit la 130 de mii de lei spi liniștea părinților tinerelor românce vajnic apărători ai himenului un brazilian a dovedit o recesiunea economică scurtează penisul mînd mea mîndrea mea bine e s-o iei în mînă dacă ai pie de vîntă spune actuala putere e-am avut creștere nesfîrșită acum avem o descrește

sănătoasă în momentul de față partidele din opoziție sunt mai iugoslave decât Iugoslavia am solicitat ieri ONU scoaterea în afara legii a NATO asta e o lege bună și cred că vom reuși s-o modificăm într-un anumit mediu prietnic uite am încercat să doborâm poporul prin toate mijloacele l-am bombardat cu taxe l-am pârșit la bani l-am lovit cu inflație i-am aruncat prejuri în aer și totuși a opus o rezistență înversunată făcându-ne să ne simțim ridicoli o parte a sălii crede că cealaltă parte e formată din proști noi suntem bolnavi dacă dorim schimbarea unui premier atât de corect care totdeauna trece strada pe la scuarul acum guvernăm acum ne culcăm țara nu se supără de ce oare potrivit raportului oficial al Curții de Conturi jumătate din plătorii de taxe practică evaziunea fiscală iar cealaltă jumătate (une de șase Consiliul Concurenței va amenda toate societățile care scumpesc pâinea societățile cu pricina vor include firese și amenzi în prețul nou de vânzare al pâinii după opinia mea guvernul acesta a făcut deja mai multe și va face mai multe decât cel anterior însă aș fi preferat ca cele necesare biroului meu parlamentar să mi se dea în natură secretare consilieri în plus și linii erotice care și pot fi considerate jocuri de noroc care sună prinziând un orgasm o dată la minimum 600 de telefoane conform legii lui Pavlov dacă aprind un bec când prind orgasmul cu timpul va fi suficient să aprindă numai becul fără să mai telefoneze au găsit în cutia de scrisori un plic care-mi zicea că trimițând urgent la adresa expeditorului 10 dolari învăj cum să câștig 10 mii în câteva zile am trimis suma și am primit răspunsul că mine când cineva a zis că mânia e o țară frumoasă păcat numai că e populată s-a înșelat foarte mult în conceptul de dreapta includeri și centrul accizele sunt niște goluri care umplu golul lăsat de rău-platnici denunșii din proprie inițiativă un act nobil care nu intră în practica măgărilor există corupție dar la un nivel suportabil românii au acceptat să mănânce carne pentru câini și pisici din fericire România e o țară dezorganizată în ansamblu astfel încât evenimentul n-a avut nici un efect negativ deoarece românii fură de la românii și dau la boagași și încă ceva Viagra pentru sculara nivelului de trai promite să fie o variantă românească de mare succes una peste alta mâncarea de la cantina Parlamentului e bună doar pentru foștii deșinți politici care sunt obișnuși cu o astfel de calitate băiat stupafic tortionar de omenie scotea ochii vrăbiuțelor cu pixul mai dădea foc vreunei pisici să se arunce iar seara în domitor ne smulgea unghiile în glumă și ne stungea țigara pe piele la mișto binc ași făcut că l-ași decorat când a fost dezbateră și s-a discutat aprins pe tema lășării sexuale am constatat o oarecare rezervă având în vedere că Parlamentul nostru are o anumită medie de vârstă destul de ridicată nu cred că vor fi probleme câinele e un bun prieten al omului și nu-a mușcat și pe mine când eram atâtica profesorimea e o pătură intelectuală care nu o să ajungă niciodată plapumă vorba aia frunză verde busuioc de reformă n-avem loc ne putem aștepta să crească taxele sau să ne puse impozite pe respirație transpirație și masturbăție pentru noi însă e mai gravă fapta unui președinte care acționează nediscriminatoriu egalându-și întregul popor cu tot cu amantă și levastă în ideea că și-așa românii s-au obișnuși numai cu partea bună a lucrurilor adică corupție fără corupți câștig fără muncă și inerețe fără bătrânețe numite surse ne informează că va sosi și ziua pe care toți o așteptăm cu îndoială și nerăbdare respectiv ziua de mâine nu e cutremur politic doar se interpretează greșit vibrațiile cine s-a fript cu bronșicii sufli și-n oligofrenii alții zic că nu-i drept și scuiți în ciorba lui cutare dar eu vă zic că unitatea parlamentară nu se ridică la românii nici o Viagra fiindcă noi suntem convinși că dăm într-o acanță de două săptămâni un vagin e vizitat de mai multe ori decât atunci când e simțit sub birou opt ore zi ce noi am fi fost mari specialiști în bățul însului pe loc pot ca să admit dar unde v-ați ascuns amabililor cei cinspe mii de specialiști în conștii loră ne-ași sustras puterea a fi patriot înseamnă să construiești un drum un aeroport un lupanar așa că n-ntreb șarpele cu ochelari locale partide vii ori neversa dacă alții ar fi în locul nostru reforma ar fi insuportabilă de-aia și preferăm un bolșevic care comportă ca un liberal decât un liberal care se împoartă ca un bolșevic cum e cazul cu gansterul erilei urbane Reformo Luminoso fără să mai nem la scoteală că o inflație înaltă ar putea participa la multe concursuri de frumusețe scopitul ză mijloacele asta-nțelegem dar mușcă care cum

poate și fuge așa că decât să închidem fabricile mai bine închidem guvernul fiindcă nu putem fi partizanii emasculării totale a autorității statului în virtutea unor utopii care pun accentul pe omnipotența implementării economice de piață pe-un picior de plai și pe-o asigurare de rai omișând tocmai sentimentul românesc al popoului de-aia și vă zic câștig partida chiar dacă pierd partidul dacă aceste afirmații sunt parțial adevărate înseamnă că sunt adevărate că altfel cine nu papă minciună nu primește nici adevăr că dintr-o nație fără acces la dosare ajunserăm fără acces la varză și la cartofi noi suntem astăzi prelungirea unei anumite stări de lucruri către o altă un om politic nu trebuie să fie ca un taur care se-nfinge-n zid un informator corect și patriot e foarte util chiar senator sau ministru fiind de aceea și puterul vorbi de suconubația puterilor în stat cu noul impozit pe venitul global buzunarele contribuabilului vor fi nu curate ci impecabil de curate și-nloarse pe dos din opulențele haine din piele și os moneda națională e ca biletul de spectacol este o poziție luată într-o contradicție de moment chiar cum mi-a povestit deunăzi în teritoriu un disponibilizat al vostru care cu douăpe salarii primite și-a-neropit o afacere proprie adică și-a curupțat o pereche de pantofi i-a descălțat și a înșințat o firmă de bodiguarzi ca să-i păzească se vede treaba că încă se mai așteaptă o implicare activă a celor 22 de milioane de specialiști care de la o vreme stau degeaba și se scarpină salisfăcuți pe bută când îi mănâncă șira spinării ceea ce ar fi totuna cu o tresărare de orgoliu a Statului Palmă-n Fund în timp ce vouă majoritarilor vă pasă acuș unde se-nfălește adjuncții de la DRI a Iepeseului cu-amanta sa care-i de fapt nevasta unui lășinist notoriu și dacă-i real ca doamna cu draci la fund consumă vodcă și țigări Mărășeștii halal vă zic eu vouă iepurașul trece morcovul rămâne iată de ce echipa de guvernare se va bucura de votul nostru negativ fapt ce ne-ar putea duce de mână la concluzia că-n România dacă ai un dosar penal ești în deplină securitate egalitate libertate în contrast avem o populație într-o uerere ascendență spre creștere și atunci curba mortalității e mai mică decât a natalității iar oamicii n-au unde să locuiască în timp ce senatorul vostru de la cultură cică a sechestrat o dansatoare din iberic abuzând de ceașca ei sub presiune și-a mai lăsat-o și goală pușcă după ce i-a ars fundul cu baterii TOSHBA putere japoneză nu-i deci de mirare că Ministerul Culturii încearcă acum țepuirea lui Dracula trenule mașină mică obținut de generică vom fi de-acord cu ridicarea imunității parlamentare cu jumătate plus unul din numărul celor prezenți în sală doar când vom fi noi la putere măsura noastră nu-i o contramăsură ci o autoimăsură deși reprezentanții celor două partide se uită unii la alții ei nu primesc în aceeași direcție încât uneori simt nevoia sa trag cu Kalașnikovul în Putere într-o țară în care se contraface orice până la discursul politic ar trebui să mai lăpușcăm pe câte cineva deîndată ce un membru al Cabinetului zice o tîmpenie imediat zice altul o tîmpenie și mai mare au început într-o zi să-i crească niște etaje de vilă cum îi stă bine funcționarului român doctrina mea e simplă și realistă într-o economie care-și roade unghiile osul e cel mai prețios capital poștim până când și cu am avut un coșmar premonitoriu se făcea că eram în prezidiu și dormeam dar din fericire când m-am trezit eram în prezidiu și dormeam eu cred în sondajul pe care-l fac numai eu femeile trebuie să stea în fruntea noastră și nu un specialist în șmen calificat căci dacă ochiul dracului nu e atunci nimic nu e lic numele Domnului lăudat așa că Facultatea de Teologie a scos la licitație locuri în sânul lui Avraam dăm cu zarul șase-șase toți românii sunt ca noi în această societate de abținere pe care-ai poreclit-o societate de consum cum zice frunțașul-guru în convenția gerontocratică neaoșă și responsabil de scânduri de coșciug pentru guiveranți atâta sărăcie e-n jur că auzi cum se lovesc de stomace hoabele de linte într-o țară bolnavă ar fi fost o anomalie să funcționeze tocmai sănătatea cum e și cazul cu lungul drum al ciorbei către bută ne opriu aici ca să nu vă plictisim căci vă curse o cum nu-i vorba despre gagică cum așipiji unde ești tu Tepeș Doanue ca punând mâna pe hoști să-i înșurpați în două cete în corupți și mafiști și în două biznis-centre cu plăcere să-i înviji să-i servești c-o țigareță pe stîmbeții bandiții răcnetele se-ntrețale-n zbor dezordonat cu aplauzele acestea cu fluierăturile acestea cu taupoancele igienice azvârlite-n văzduhul uriașei aule acestea cu

tropăiturile vehemente acestea cu zornăitul damblagiu al cheilor blacheurilor șișurilor acestea cu fărâșala colectiv-infernală a celulelor acestea cu vai mie cât de anoniu risc să răuân dacă doar o propoziție mi-a fost dedicată de către otrava laureată retoricii Opoziției nu sunteți de-acord treaba voastră treaba luca e să-i dau bice nea Tudore mă atenționează că suntem în flagrant de întârziere ure să-i euleg pe-ai mei ca să-i duc la aeroport și dau peste un bilet prins cu scotch pe caiatul ușii hai la revedere și pa întârziși ca de-obicei și doar lătratul revendicativ al Nușei mai spală obrazul meu nișinat răsuncese cheja și-l ridic în brațe și-l strâng la piept ca pe-un odor ghemul blănos alburii zbărșit flocod electrizat de-apariția mea neprogramată deci tianan bună de speculat și-i iau cu mine și e un gest reflex și de-aci înainte mă voi baza aproape numai pe gesturi reflexe cobor o depun pe bancheta din spate Dacia nu-i exact automobilul răvinit de-o cățelușă Bichon tipa se-ncrunță se smiorcăie se agită nea Tudor futo-i mama ei de viață dă-i bătaie păi nu v-am zis dinainte că-i târziu bine mi-ai zis da io-s Toma necredinciosul hai să-i prindem măcar aeroport și călcăua mi se instalează-n brațe e-un lel de-a spune zgăraie cu ghearele portiera care-mi e hărăzită adică așa-zisul loc al mortului ocupat de mine-n față dreapta să-i dăm bătaie că ne stă norocul-n loc mi-amintesc c-au tot repetat sloganul asta pân-acum mi-am răcit gura c-o fonnulare avortată de magie neagră, te-n pizza mă-ti zevzecele și aud trăind alături pe nea Tudor domi senator sunteți sigur că cu roaba asta vom ajunge telerii la Otopeni de-unde naibii să fiu i-arunc printre floacele expansiv năpârșitoare ale Nușei e clar că Oliva nu și-a mai rezervat minutele necesare țesălării cățelușei deci pe reverele și gulerele și cravata și cracii mei se vor lipi imprimă smocuri-smocuri din blana alburie a singurului membru al familiei pe care-l mai pot pipăi în clipa asta vă rog freudistilor să nu vă dați în stambă și să mă crucificați singurul meu complex rezidă în aceea că întotdeauna mi-a făcut plăcere să-mi zbenguie degetele prin blănița Nușei (dacă voi intrigantilor descoperiți aici un dedesubt al simbolisticii tactil-voiceturiste a floclilor fenecești asta-i treaba voastră și numai a voastră) ceața ne mai lipsea și aud bombăniind pe nea Tudor da-n București nu era normăi automat au răspândit-o pe traseul nostru ca să n-ajungem la timp îmi precizează nu fără humor șoferul sunt de-acord cu el Băneasa și vilele ștabilor comunismului multilateral avort ne primește cu afise postere pancarte cu scilipici și reclame cu super-scilipici Nușa iată nerăbdătoare nu-i mașina ci nu-i mașina mea sau poate nervozitatea sa e tributara grupurilor zvăpăiate de paradei de ambe sexe și rase care se zbenguie pe trotuare în timp ce vâncează ciurle de ageamii care nu știu traseul spre și spre și spre ca să le siulgă dacă nu un dolăraș măcar un Einușescu în fine iată și autostrada desfăcută-n fața noastră ca o amantă ce nu mai are nimic de pierdut (nici măcar onoarea profesiei) am tranșat în favoarea mea traseul adică nea Tudor mi-a promis că va recupera prin vitează ceea ce pierde datorită numeroaselor găturii făcute cadou de bulevardele centrale acum așadar patinez delabrat pe-o mazăgă de culpabilitate derapăm sau ce naiba măi nea Tudore strig panicat și privește cadașul care nu-mi indică prea mult peste 90 la oră și-n momentul ăsta (ce cuvânt stupid moment!) Nușa renunță să mai zgăreie pătimaș torpedoul de pară ar fi mirosit până adineauri că-i acolo un os mureț mustind de măduvă gelatinoasă și se răsucește și-mi încolăcește gâtul și-i simt ghearele agățându-se de pielea mea ca de-o stofă de-un lemn de-un sticlaj metalic și-apuc să mai văd că deși circula pe șase piste din sens opus se desprinde zvăcnind cursiv dar inutil și violent și fără rost FĂRĂ ROST un jeep și se-ndreaptă fără rost FĂRĂ ROST spre banda a treia pe care rulăm noi (este-banda-celor-grăbiți) remarc într-o frântură de secundă că-i vorba de-un Cherokee prăzului cu toate farurile aprinse și cu bare de protecție în fața motorului cât niște șerpi Boa și simt că nea Tudor mănăie volanul răsucindu-l brusc prin flexarea brațelor mai văd că pe banda a doua se circula bară-n bară și jeepul e la mai puțin de treizeci de metri și strig ce pizdauătfaciăbăii și Nușa mi se zbate-n brațe și-o înalt spre fruntea mea răsucece puțin vrând s-o azvârl pe bancheta din spate dar pocnetululovitorăciocniresingedelinanorțire...

OPȚIUNEA CERTĂ - PROZĂ SCURTĂ

de LIVIU GRĂȘOIU

Văd trecutul ca pe o dansatoare zornăind de cercei și inele. Într-o piruetă disting oarba trecere a orelor, un șpagat mă consolează, o unduire de coapsă mă incită. Iată-o arătându-mi cu un deget suspendat în lumină întinericul din care am pornit visător. Peste o clipa se va arcuri cu fața la zenit pentru a-mi insufla bucuria reținută, sau va râde cu tot trupul de ineptia începuturilor, de împlinirile pe jumătate. Astfel se deschide volumul domnului Costache Olăreanu - *Vedere din balcon*, apărut la Editura „Minerva”, în colecția de (încă) bun tiraj „Biblioteca pentru toți” (1998). Scurta proză numită „Dansatoarea” se încheie astfel: „Cum mă mai chinuie cu dansul colorat al închipuirilor, cu acea dulce așezare a tălpii pe vitraliile orizontului. În lături, fantasmă! Azi vreau un dans mai simplu, un pas de stradă, un pas de casă, prin ulițele toride ale orașului natal sau pe un câmp însoțit de un câine. Vreau o mișcare lină a piciorului desculț, alb și o clătinare a mâinilor care să-mi ridice tristețea la cer ca o mie de violoncelle”. S-ar putea da impresia că am lungit exagerat citatul chiar la începutul comentariului, ceea ce nu prea se obișnuiește. Dar aceasta este cheia, acesta este registrul în care cred că trebuie citită și apreciată atât ediția amintită, cât și întreaga operă a domnului Costache Olăreanu. Am spus atât ediția cât și opera, pentru că avem de-a face cu o subtilă sinteză a creației unui autor bine cotate de critică și aflat întotdeauna în atenția unui mare număr de cititori. Domnul Costache Olăreanu a optat (bănuiesc că Domnia sa a făcut-o și nu editura) nu pentru tipărirea în B.P.T. a unei cărți (indiferent care, și ar fi găsit locul), ci a unei selecții menite a sublinia certa sa vocație: proza scurtă. A ales deci piese din volumul de debut *Vedere din balcon*, din *Fals manual de petrecere a călătoriei* din răzletele tipărite în anii din urmă în reviste, la care a adăugat fragmente substanțiale (cantitativ și calitativ) din romanele: *Ficțiune și Infanterie* (1980), *Avionul de hârtie* (1983), *Cu cărțile pe țărbă* (1986) și *Dragoste cu vorbe și copaci* (1987). Nu a apelat la pagini din *Confesiuni paralele* (1978), *Ucenic la clasic* (1979), *Poezie și autobiografie*, *Micul Paris* (1994) sau *Lupul și Chitanța* (1995). Motivele rămân necunoscute, nefiind dezvăluite într-o dorită notă a ediției, din păcate inexistentă. Cel mai plauzibil pare a fi imposibilitatea de a strânge o asemenea antologie într-un singur volum, deși dublarea lui (ca în atâtea alte cazuri) s-ar fi justificat. Oricum, pentru publicul foarte larg imaginea prozatorului Costache Olăreanu se conturează cu claritate: un artist rafinat, elegant în expresie, concis în stil, adoptând un aer ușor vetust în sensul că nu se sfiește a fi nostalgic într-o epocă a

cinismului, moralist echilibrat prin mulțimea de autori răvășiți sau dezaxați, ironist și umorist de primă mână asemeni domnului Mircea Horia Simionescu, adept al formelor clasicizate tot mai greu de găsit în avalanșa experimentărilor de orice fel. Domnul Costache Olăreanu este inteligent fără ostentație, mereu șocant prin observații subtile, lucrând cu o economie de mijloace remarcabilă. Un sentimental nedisimulat pentru care copilăria, evocată adesea, a devenit un veritabil paradis pierdut. Ia a cărui imagine regăsită în inimă și în suflet revine spre a găsi forța regenerării: „Prin ferestre se aprindeau focuri viorii, în cameră era răcoare și umbre cu spinări colorate se prelingeau pe sub poalele perdelelor, doar mâinile mamei îmi mai aminteau mirosul ierbii jilave în care cădeam cu nasul vântat din joaca mea nebună, așa cum mâinile tatei îmi aminteau de școală, de temele imposibile de română; mâinile acelea care miroseau ca hârtia din caietele lui de elev, păstrate spre admirația mea, cu caligrafia atât de ordonată, fără opinteli și pete, în dulapul cu multe alte lucruri prăfuite, ca și fotografiile înfățișându-ne familiile țepene în peisaje pictate” (*Mâinile sau elogiul medicinii*). După cum observați fraza are o frumusețe amplă, lentă, o curgere firească, bine îngrijită. Pagini ca aceasta ating uneori valențele poemelor în proză amintind de Adrian Maniu. Iată un fragment clovent: „Ochiul meu, navă a disperării, o pierde și o regăsește mereu în alt loc, balansându-se copilărește peste pământul roșcat, spre Sud sau spre Nord, învingând spațiile, gemetele apelor și fiarelor rânjite ale pădurii poșind o carne căzută din cer, atât de dulce, atât de fragedă!

- Domnișoară Posmantir, domnișoară Posmantir! strig cu cu disperare. Dar glasul meu n-are cum s-o mai ajungă. Agățată undeva de uriașa catedrală - monstru solar în această primăvară nebună - domnișoara Posmantir se chinuie să scape din încheștarea pământului, tot scuturându-și umerii de povara unui fluture magnific” (*Catedrale*). Artă descriptivă este stăpânită la perfecție, fie că se prezintă un decor domestic închis (*Camera*) fie un gest de tandrețe filmat parcă *au ralenti* (*Grandoarea și decăderea unui sărut*). Atent la psihologia infantilă (*Buzunarele*) dar și la figurile unor mături, domnul Costache Olăreanu excelează totodată în parodiarea unor rețete literare (*Romanul exotic*) sau în transcrierea minuțioasă a fanteziei sale debordante. Citez din fragmentul *Infernul scriitorilor*, extras de autor din romanul *Ficțiune și Infanterie*. Este o parte infimă a dialogului dintre personajul masculin și o femeie mecanică, unde ciudata apariție își expune pretențiile despre posibilul partener: „Păi, trebuie să faci foarte multe lucruri: să cunoască pe dinafară

cam tot Ronsard, poezia truverilor, pe Horatiu și Ovidiu, ca și pe Petrarca. În general, sonetele sunt foarte bine cotate. Un sonet de Malherbe face cam zece puncte. Unul de Shakespeare, cincisprezece puncte. Dar asta nu-i totul: trebuie să aibă și o viziune asupra Cosmosului, pe cât de exactă, pe atât de poetică. Să calculeze, cu ajutorul unor tabele extrem de complicate, efemeridele de la orice oră din zi și din noapte. Pe urmă, muzica. Să cunoască cel puțin un instrument și să descifreze, la *prima vista* o partitură de Messiaen. Să aibă, în egală măsură, acea *art de conferrer*, de care vorbea Montaigne”.

Cultivând paradoxul cu virtuozitatea, abordând un aer ușor mucalit, ușor pedant, exersându-se în definiții și sfaturi care mai de care mai neașteptate, domnul Costache Olăreanu se lasă în seama unui joc dominat de imaginație, de nerv și observație acută asupra locurilor pe unde trece. Sunt câteva dintre calitățile prozelor intitulate *Fals manual de petrecere a călătoriei*. Epicul se îmbină cu lungul monolog adresat nimănu (Scrisor către o femeie adormită este fragmentul preferat din romanul *Avionul de hârtie*) descoperind aici un veritabil pamflet antikitsch, reflecții pe cele mai neașteptate teme („Cât de rapide pot fi trecerile de la o stare de bunătațe la una de răutate” sau „Se zice: când ai dreptate, să vorbești ca un bărbat; când n-ai dreptate, ca o femeie”, iar mai jos „Iubita ca obiect de artă. E singura cale de supraviețuire în amor”) și pagini de un comic copios, prilejuate de ceea ce spune o tânără femeie după o primă seară de dragoste (- „De ce nu vrei să se întreprindă consolidarea aia? - Te înșeli, și-am răspuns. În primul rând, nu e vorba de minc, ci de comitet. În al doilea rând, are vreun rost să vorbim tocmai de asta acum? - Totuși, tu ești cel care te opui? ș.a.m.d.). Umorul se întinde de la jocul de cuvinte la absurd, prin personaje pitorești, ciudate, pline de întâmplări neașteptate, demonstrând o vervă de povestitor aflat mereu în căutarea poantei și respectând principiul „vitele s-adapă cu apă și oamenii cu vorbe dulci”. În *Sancho Panza al doilea* (fragment din *Dragoste cu vorbe și copaci*) d-l Costache Olăreanu se alătură unui alt maestru al comicului atotcuprinzător, domnul Laurențiu Cernet, cel tot mai izolat la Timișoara. Merită a fi reproduse măcar câteva rânduri din ultimul titlu amintit: „Ah, Lena, tu ești ca o frânghe care mă leagă de Veaiță. Az de dimineață am căzut în fața casei tale dar nu m-a durut nimica. Am simțit în tot... (indescifrabil, probabil corpul) mii de înțepături ca atunci când bei sifon și îți simți limba cutremurată. Și ca un iatagan de m-a despica în două și tot nimica n-ar fi. Aș merge spre tine bucăți să te caut. Al tău...”. Citat anunță o altă piesă antologică, scrisă recent: *Despre omul nou. Cum se clădește, cum se dărâmă, cum se reclădește*, cu care se încheie ediția.

Se păstrează persistent zâmbetul sceptic, înțelegător și amar totodată al acestui prozator de o distincție aparte, ce a găsit expresia cea mai nimerită pentru experiențele și existențele personajelor.

DE LA ZALMOXIS LA MIRCEA ELIADE

de RADU CERNĂTESCU

Un mit circulă în forme, vai!, din ce în ce mai diluate prin venele acestui popor, ca un semn de înaltă noblete a originii sale strămoșești. Acest inuabil semn al verticalității și transcendenței a ridicat cândva un popor mic la o istorie majoră. Tot el, trecând în substanța culturii, a adâncit și a înălțat nu doar spiritualitatea de la gurile Dunării, ci a întregii Europe, acolo unde și azi, la ora transmăturilor apocaliptice, geminează o venerație specială, aproape mistică, pentru acest relict al unei mune istorii oculte, supramundane. Căci pentru esoterismul occidental, el a fost și încă va mai rămâne semnul unei nobile identități interioare, încă o „figure de rappel qui garde le secret du retour impérial d'Osiris”.

În datele lui esențiale, această ună a celui mai profund mister uman, încă o șansă dată spiritului de a atinge acea regenerare care dă sens istoriei umane, se rezumă la figura misteriosului „daimon Zalmoxis”, plasat în centrul panteonului geto-dacilor de Istoriile lui Herodot (IV, 93-96). „Învățăturile” acestui zeu barbar, despre care contemporanii citați de părințele istoriei afirmă că „te pot face nemuritor (*athanatizein*)”, au înflăcărat imaginația unei elite (pre)dispușe să creadă în oredestinarea ei teurgică și să perpetueze din generație în generație, într-un mod aparent irațional, o credință clandestină plină de lumină ontologică a pălării omului din prizonieratul materialismului vulgar, acea lepră filozofică ce devorează veșnicia sufletului uman. Mitul acesta ilustrat, pe care istoricii din vremea comunismului s-au străduit să-l discrediteze, distrugându-i astfel poporul lui acestuia, încă un tezaur de noblete și sapiențialitate, fusese emul atins de prestigiul unei vechinii aproape biblice. Căci încă din vremea lui Herodot, un contemporan al său, Hellenicos din Mitilene, în obiceiuri barbare, lansase ideea că „Zalmoxis a zădit cu mult înaintea lui Pythagora”.

Se cere însă, din capul locului, accentuat faptul că acest mit ce-l *ilustrează* pe Inișiatul Primordial, și încă vizibil în mulele lui remanente carpatice, este decât nucleul în jurul căruia se concentrează o puloasă „tradiție dacică”, un complex tematic ce a prăvechit în cronici, legende și mituri prin meșaga Europă. Iată, de pildă, în precizarea descopulului Alonso de Cartajena (encephalocosis), recunoașterea unei ilustre descendențe geto-dacice la... regii Spaniei, care sau vechimea casei lor regale în mit, până la rincipii Don Boruista, Don Deceneo, Don molxen”.

Pe lângă aspectul nemuririi, al sapiențialității și vechimii mitice, o dimensiune războinică regește acest complex *mit dacic* cu prestigiul unui mit suprauman (*furor Daciscorum*), pus în dubilă legătură cu mitul nemuririi. Istoria, reziduu al miturilor, o reliefează prin exemplul celor șapte daci (și carpi) care, de la o condiție deșertă, doar prin curaj și vitejie, au ajuns împărați laezari ai Romei. Datorită lor, în prima jumătate a olului al IV-lea, se poate vorbi de o adevărată „astie dacică în Imperiul Roman: Maximian reuleus, Maxentius, Maximian Galerius, Maximian Daia, Liciniu, Severus și Licinianus. Între știa, de pildă, Galerius, cel mai renumit, a fost unei simple femei dace „adoratoare - spune tanțiu în *De mortibus persecutorum*, 27, 8 - a iniștii munților (*Deorum montium*)”, adică a lui moxis.

Dincolo, însă, de această existență ilustră a lui, stă canera lui metaistorică, ocultă, tradiția de lumină nepieritoare a redemptărilor atice. Doar din această perspectivă poate fi les pe deplin sacrificiul lui Zalmoxis, cel care - „onu relații herodotice - a coborât în regatul pământean al morții, cauză din care „poporul l-a ca pe un mort”, iar când după trei ani a apărut, u el astfel vrednice de crezare învățămintele lui” re nemurire pe care le-a comunicat „frunțășilor”. În tratarea strict antropologică a mitului stă și rea istoriografiei noastre materialist-dialectice, care s-a apropiat de o epifanie și un mister sacru instrumentele de măsură ale științelor exacte. moartea acestui bărbat înțelept (*sophos aner*) vicia lui ca bărbat îndumnezeit (*theoi aner*), în directă legătură cu experiența cristică, sunt și străvechii imn care îl cântă pe Zeul ce se ară uncori în om pentru a-i arăta acestuia din calea înălțării sale. Ca și modelul cristic, mirile acestui *deus renascitur*, renăscut în re din cei inișiați, au rămas peste veacuri proba și *novissima renovatio*, spre care uai duc azi cărările inișiatice ale confrerilor oculte. lumina existenței, la „geții care cred în „gire” (Arrian), unui rit inișiatice precresștin,

amănuțitul semnalat de Origene (Philosoph., I, 2 et 22; Contr. Cels., III, 34), cuu că Zalmoxis „ar fi introdus la celți druidismul” și aritmomagul pythagoreic, „învățându-i pe druzii divinația prin fișe și numere”, este în măsură să redimensioneze întreaga tradiție inișiatice occidentală, cea care își revendică azi tocmai aceste rădăcini druidice. Căci dincolo de „nobile ei matrice celtică” ar putea sta în fapt emergențele geto-dacice ale unui model inișiatice ancestral. În concluzie, o concluzie care încă se cere impusă cu tăria revelațiilor mistice, Eliv Ashmole, teoreticianul ritului simbolic (fundamentul masoneriei regulate moderne), nu a făcut altceva în secolul al XVII-lea, când a recunoscut „antica inișiere pierdută în Galtia după distrugerea colegiilor druzilor de către Cezar”, decât să propună Occidentului o *renaștere* a mitului dacic sub vâul tradiției sale druidice.

Întâlnirile majore ale lui Zalmoxis cu tradiția ocultă a Occidentului încep încă din Antichitate, când mitul se intersecțiază cu *theologia platonica* a patriarhului ocultismului european, cel considerat de ocultști, „sursa tuturor răspunsurilor noastre”. Iar în Charmides, 156 d-157 c, Platon semnalează nu doar „învățăturile” pe care Socrate însuși le-ar fi aflat de la „unul din ucenicii lui Zalmoxis, despre care se zice că îi face pe oameni nemuritori”, ci un întreg tezaur de sapiențialitate îngropat de geto-daci la rădăcinile Occidentului. Alături de el, alți inișiați iluștri ai Antichității, ca Apuleius (Apol. 26), Origene (Philosoph., I, 2 et 22; Contr. Celsus, III, 34), Clement Alexandrinul, Porphyrios (Vita Pyth., 4), Iulianos (Vita Pyth., XXX, 104), Iulian Apostatul (Imper., 22) vor continua și sporii celebritatea mitului. Ii vor face ca în memoria colectivă a livilui Mediu. Zalmoxis să între deja ca un ilustru inișiat. Așa îl întâlnim, de pildă, la fondatorul Cabbalei creștine, Pico della Mirandola, în a sa *Oratio de hominis dignitate* (1496). Aici, Zalmoxis apare în mod conștient perceput ca un întemeietor de religii de mistere, iar „magia” sa ca o „medicină a sufletului” (*magiam Zalmosidis esse animi medicinam*).

În Occidentul secolului al XIX-lea, venerarea pioasă a *inișiatului* Zalmoxis atinge apogeul (iar generația noastră pașoptistă nu e străină de asta) prin ocultști francezi Fabre d'Olivet și Joseph-Alexandre Saint-Yves d'Alveydre. Așa de pildă, în cartea acestuia din ună, *Mission des Juifs* (1884), muntele Cogaion, numit aici „Cocayon” și „Gaghayun”, unde, în conformitate cu relatarea lui Strabon (Geogr., VII, 3, 5), Zalmoxis își avea „peștera sa inaccesibilă” apare alăturat unor celebre sanctuare din Iran, Tibet, Egipt etc., identificate de autor ca nucleu ale spiritualității universale. În toate aceste locuri rituale, spune marchizul d'Alveydre, s-a practicat cândva un universal și „celebru cult lamaist”. Chiar dacă autorul nu o spune explicit aici, respectivul „cult lamaist” celebrat în aceste (epi)centre spirituale nu este altceva decât *religia religiilor*, modelul inișiatice originar la care Francimasoneria aspiră dintotdeauna: „o religie a rațiunii, a marilor spirite din toate timpurile, din toate locurile, cea pe care o vor purta toate popoarele pământului când ele vor forma o singură familie, o religie a viitorului destinată să înlocuiască cultele atât de numeroase care desfigurează fața lui Dumnezeu”.

În România, tradiția cultă și ocultă a mitului lui Zalmoxis începe în anul 1645, când legenda lui Zalmoxis din Istoriile herodotice e tradusă pentru întâia oară în românește de Logofătul Eustratie, traducător din latină și greacă al lui Vasile Lupu, unul dintre primii noștri masoni atestați, aparținător de Loja *Moldavia* înființată la Iași, în 1641, de domnitorul Constantin Mavrocordat. Manuscrisul traducerii, semn al unei pioase venerații, a fost păstrat între textele sacre ale mănăstirii Coșula (Botoșani).

A urmat un întreg șir de inișiați autohtoni care au perpetuat și au sporit strălucirea mitului nostru național. Între aceștia se cer enumerați D. Cantemir

(v. legenda muntelui Pion), V. Alecsandri și pașoptiștii Al. Pelimon, D. Bolintineanu, Gh. Asachi, apoi M. Eminescu și junimiștii, B.P. Hasdeu, V. Părvan, M. Sadoveanu etc., etc., ajungându-se chiar la o mișcare de masă în jurul acestui titlu de glorie al spiritului românesc în vremea *Sămănătorismului*. Însă, indiscutabil, cea mai consistentă acțiune de conservare și restaurare metaistorică a mitului o datorăm lui Mircea Eliade. Și e suficient să amintim aici volumul întâi din *l' Histoire des croyances sau Zalmoxis, revue des études religieuses*, caictele apărute sub directoratul său la Paris în 1938 și 1939.

Aparent paradoxal, exemplul lui Eliade ne arată că adâncind mai mult sensurile mitului lui Zalmoxis, el se îndepărtează de tiparul naționalist și se varsă în universalitate, semn că adevărata lui matrice formativă este, cum spunea Eliade, „marea națiune indo-europeană”, adică fundamentul cel mai profund al Europei.

Latura națională a mitului, îngustă, dar atât de înălțătoare, a supraviețuit comunismului și clișeeilor sale naționaliste datorită exilului românesc, cel care și-a regăsit prin el în Occident identitatea pierdută. Michel Vălsan, Al. Busuioceanu, Jean Părvulesco, J.C. Drăgan ș.a. prin ofrandă la exaltată, fac ca Zalmoxis să fie încă viu în Occident, acolo unde diaspora noastră de aur a ridicat sub acest nume ilustru două Loje masonice, una la Madrid, cealaltă la Ottawa.

Pe când însă o epifanie a lui Zalmoxis în țara lui? Și cine oare va mai continua aici tradiția elitistă a învățăturilor zalmoxiene care se adresau, conform relatării lui Herodot, în exclusivitate „frunțășilor țării”?

Un exemplu de urmat ar putea fi pentru noi Polonia, acolo unde o oligarhie conștientă de forța și importanța tradiției reînnoadă azi mitul național al „sarmatului virtuos”, mit care exacerbează, spre deosebire de tendința mystagogică a celui dacic, îndoșești latura lumească, a curajului cavaleresc (*furor sarmaticus*). Spre deosebire însă de România, Masoneria poloneză și-a asumat clar această tradiție. Așa de pildă, Marea Lojă Națională înființată aici în secolul al XVIII-lea a continuat să se numească *Sarmatul virtuos* și să lumineze ca un far nestins dăinuirea acestui popor. Forța mitului național, trecut definitiv în literatură, a dat aici chiar și un premiu Nobel (H. Sienkiewicz, 1905), adică un model formativ la care s-au raportat și continuă să se raporteze generații de cititori. Iar faptul că, în contemporaneitate, trilogia lui Sienkiewicz s-a transformat în tetralogie grație lui Andrej Stojawski și a continuării sale intitulată *În mâna Domnului*, e semnul indiscutabil al unei cărări regăsite. Și nu întâmplător e faptul că tocmai acest roman al regăsirii unui filon profund național se situează azi în fruntea topului de librărie din Polonia, certificând o solidaritate populară cu acea tradiție fără de care nici o renaștere, individuală sau națională, nu se poate împlini.

O întrebare care a însoțit subteran întreg demersul nostru își cere acum, la final, ce vechemență răspunsul: de ce călărători noștri politici de azi ocolesc înălțimea spirituală a primului nostru mit național, tocmai locul în care dăinuie viu și nealterat spiritul strămoșesc? Răspunsul stă poate în această disperată alergare cu proporții de masă după privilegiul social, o preocupare pentru care, acum, în această vreme când timpul se numără în bani, un imn al omului îndumnezeit nu poate fi decât un lirism deplasat. Iar ideea națională, ce se presupune și se înapune prin asumarea oricărei dimensiuni mitice la scară națională, ar trebui să pornească de la premisa, imposibilă în asemenea condiții, unui sacrificiu ontogenetic, o ardere de tot a micilor vanități și aubiții individuale pe altarul sufletului național, singurul loc unde jertfa individuală se transformă în solidaritate metaistorică, în motivația eroică a unui popor.

leo butnaru

„SPERANȚA DE A REZISTA ȘI ILUZIA DE A ÎNVINGE“

Nicolae Roibu: Stimate domnule Leo Butnaru, nu intenționez să încep acest dialog cu niște complimente, dar situația reală mă face să constat un adevăr: dintre scriitorii basarabeni, dumneavoastră sunteți, în prezent, unul din cei mai apropiați de actul scrisului. Dați dovadă de o fecunditate de invidiat, ca poet, prozator, esecist și publicist...

Leo Butnaru: „Unul din cei mai“?.. Să trecem peste asta. Atare clasamente bizare ar trebui, probabil, dinamitate cinic, cu o concluzie a lui Kafka ce spunea cam astfel: Nu merită să fii primul... invidie, nerecunoaștere, supărare... ba mai și plouă.

N.R.: Oricum, până dinamităm ceva, nu pot să nu vă întreb, în contextul de mai sus, de unde atâta energie fizică și intelectuală?

L.B.: Mda, îmi aduc aminte de un vers al unui hiperrealist socialist de odinioară: „De unde atâta putere, de unde atâta avânt?“ Probabil, l-ai învățat și tu, pe dinafară, la școală sau la Universitate.

N.R.: Sigur. Să fi încercat să nu-l învăț! Însă întrebarea are un subtext serios. Deci, de unde atâta energie la cei cincizeci de ani, pe care vă grăbiți să-i rotunjiți? De unde atâta inspirație?

L.B.: Cincizeci de ani... Aiuritor de repede se face ieri și mai anțăr! Dar, chiar dacă deja barba mi-i bicoloră, să admitem că sunt încă la ne-adânci bătrâneți.

N.R.: Eu vă urez să ajungeți și la ele.

L.B.: Mersi. În acest caz, întrebarea ta n-ar mai trebui să aducă vorba despre energie, fizică, cel puțin. Referitor la energia intelectuală sau la inspirație, aș vrea să cred că, la adânci bătrâneți, m-ar putea viza și pe mine o spusă foarte de demult, a Sfântului Augustin, și anume că, „dacă te afli în Spirit, în loc să îmbătrânești precum aparența ta fizică, pe cât trece timpul, te înnoiești“. Ar fi bine să urmăim, neabătut, și noi acest principiu, adică, la orice vârstă, să ne aflăm în Spirit.

Ce să-ți mai spun? Pur și simplu, muncesc ca un poet, ca un prozator, ca un bun, cred, gazetar de meserie, chiar și acum, când nu sunt slujbașul vreunei redacții. Dar, și în relativă mea libertate, muncesc ca un angajat. Ba, uneori, ca un... apucat. Muncesc metodic. Ca un angajat-apucat pe care nu-l poate forța ceva, cineva să-și abandoneze preocupările vitale de bază. Și poate că vocația... Te asigur, toate astea - captivante, acaparante.

Simt permanent ceva vag-fascinant care, îmi dau seama, seamănă cu (și este anume) discretul suflu al inspirației. În special, în sezonul torid al verii. Cred că, în iulie-august, trăiesc o grație a unui demon bun al literaturii și biologiei. În această perioadă mă aflu pe culmile... ne-disperării, chiar dacă niciodată n-am fost contra lui Cioran. Vara, până și un poem dramatic sau sumbru-elegiac comportă mărturia vitalității și o pledoarie pentru robustețe. Toate cârțile, câte le am, dacă nu le-am scris vara, verile, ca regula le-am gândit și întregit componistic, arhitectural, regizorial în iulie-august, când literatura mă apără de insolalație, ținându-mă sub vreun acoperiș, la masa de lucru.

N.R.: E de presupus că în travaliul literar mizați mult și pe voință, pe disciplină.

L.B.: Este imposibil ca voința să-ți stea permanent la post, însă e de dorit ca ea să abandoneze pe cât mai puțin timp posibil acest post-cheie, de unde se dirijează dinamica vocației și înzestrării tale creatoare. Astfel, nu sunt necesare doar predispoziția și dragostea pentru literatură, ci și voința pentru studierea, crearea și afirmarea artei scrisului. În ceea ce privește disciplina... Citisem o frază, în italiană, pe când încercam să studiez fără profesor această limbă. E una din puținele sintagme pe care le-am memorizat: „Disciplina come conforto, come consolazione profonda e unica pace“. Subscriu la această idee, în special astăzi, când viața literară nu e decât o supraviețuire.

N.R.: Se zice, inclusiv în unele referințe critice, că sunteți dintre puținii scriitori din

Basarabia care au înțeles relativ multe din tainele literaturii. În ce constau ele, aceste taine?

L.B.: Eu cred că și astăzi, incontestabil - și astăzi! în plină și rapidă pre-îndepărtare de misterele antichității, scriitorul modern/postmodern poate simți și trăi, uneori, suflul aproape mistic, miraculos, transcendental, dacă vrei, al universului literaturii dintotdeauna, de la Homer/Iliada/Odissea încoace, spre noi. Sunt sublime clipe de retro-transcotidian, să le zic astfel; de trans-post-modernitate.

Apoi, chiar dacă este utopică intenția de a înțelege procesul artistic în esențele și nuanțele sale, aceasta nu înseamnă că noi trebuie să renunțăm la o

atare tentativă. Există aici o dinamică de necurmat, ca din sine născându-se, ca și cum „împotriva“ unui scepticism categoric al oricărui autor/creator predispus de a renunța să se mai intereseze de tainele zămisirii artistice. Pur și simplu, el nu e în stare să-și stoppeze curiozitatea de a ști ce și cum se petrece, totuși, în spiritul uman avid de altceva, decât ceea ce se vede, se aude, se înțelege la suprafață. Există aici o irezistibilă forță a vertijurilor existențiale, a sensibilității și a rațiunii umane, care ne „absorb“ în abisurile proprii noastre misteriozități de a fi, de a viețui, de a crea, adică - și de a scrie literatură.

Referitor la înțelesul sau neînțelesul tainelor literaturii, e aici, mai curând, un fel de a zice. Poate că doar am putea discuta despre o strategie de a fi... curios, de a vedea, de a înțelege scrisul ca act de creație, ca vocație ajunsă profesie sau, inclusiv, ca inevitabilă parte-cantă de rutină ce ține pur și simplu de ingineria meseriei de literat. A înțelege cum să te... montezi, să te pregătești, să te predispuși de a recepta „informațiile“ din lume și din tine, în nuanțe, și chiar într-o anumită stilistică, prozodică sau esecistică, narativă sau jurnalieră.

N.R.: Din câte știu, ați avut, în calea de scriitor, destule bariere, destule opreliști. Care din ele au fost cele mai dificile?

L.B.: Bariere și opreliști au avut și alți colegi de-ai noștri, care au fost supuși la adevărate cruzimi și suplicii, nu doar ideologice, ci și fizice. Cu anii, unii dintre ei au înțeles că scriitorul este eminentamente un om al destinului și, în orele sale de suferință, nu trebuie să se supere nici pe Dumnezeu, nici pe popor.

În ceea ce mă privește, chiar dacă în unele momente am trăit în isteria posibilei sinucideri, n-am căutat sau inventat dușmani și dușmăni, obstacole și opreliști, ci, mai totdeauna, m-am gândit la propriile mele slăbiciuni și erori. În consecință, am regretat că n-am putut înțelege

devreme de tot că, pentru un scriitor tânăr sau nu prea, multe lucruri sunt de-a dreptul inutile, dacă nu chiar nocive, pentru a-i atrage interesul. Cam multora dintre noi, flecurile ne-au furat sau ne-au asasinat timpul dat de Atoatecreator numai și numai pentru literatură și pentru eleganța sau noblețea demnității noastre într-o lume necruțătoare (Așadar, regretând, ajung a-mi fi propriul profesor de păneri de rău, de regretologie.)

În fond, nu sunt totdeauna un temperament tonic. Am sinecopele mele de tonus existențial. Am descurajările și, câteodată, disperările mele. Numai că, reușesc oarecum să mă remontez, să revin la spiritul creației și nădăjduirii.

N.R.: Spiritul Iluziei necesare, cum spuneți într-un poem.

L.B.: Și pe o copertă de carte. Și nu numai.

N.R.: Pornind în literatură cu „Aripă în lumină“, visând Sâmbătă spre duminică, după Formula de politețe și Duminici lucrătoare ați ajuns la Spunerea de sine și Prezența celui alt; pentru ca Iluzia necesară să vă aducă spre Puntea de acces în literatura română de certa valoare. Chiar dacă mai amintese și de volumele de poezie Vieți neparalele sau Gladiatorul de destine, de cel de proză Ingerul și croitorul apărute la Chișinău, București, Iași, Alba-Iulia, Cluj, nu reproduce decât o parte din titlurile cărților pe care le-ați semnat. Cred chiar că domnul Leo Butnaru scrie mai mult decât citește unui colegi...

L.B.: N-ai ce-i face; astfel se reconfirmă ipoteza că noi trăim într-o civilizație în care fiecare „se scrie pe sine“, fără a-l citi pe celălalt. Eu, însă, cel aflat la N-a carte, regret că sunt suspectat de „exces de viteză“ tocmai de unii care, pe timpurile sovieticilor, ajunseseră la N-N-N-ele opusculare. De fapt,ăștia n-au citit atunci, nu citeau nici acum. Anume dâștii încearcă să înjghebeze în literatură sau în viața literară o atmosferă de bășcălie mahalagism și relativitate valorică. Se întâmplă până și în unele medii scriitoricești, literatura este tratată cu gesturi ieftine de neprofesioniști care nu și iau în deplină seriozitate meseria. E o ușurință maladivă în foarte aproximativa asumare a unui destin de scriitor. Și tot în atare medii, se manifestă nervozitatea și neliniștea agresivă, vorbărețea, care sunt întâmpinate succesele altor colegi. Bine trist a spus cine a spus că, drept animal totemic și heraldic, pe drapelul nostru ar trebui pusă o capra vecinului!

Anume slab-profesioniștii încearcă să meargă niște absurde devieri și devizări regionale autohtoniste basarabene, cantonate într-dogmatism mioritico-pășunist, într-conservatorism paseist depășit. Cu părere de rău sunt de întâlnii încă pe la noi, prin Basarabia, mu spirite retrograde, neevolutive, ale onora din care ar trebui să fie excepții literari, adică - să fie mai buni cititori!, aceștia, însă, arătându-se foarte departe de a însuși și de a opera cu o ideatică și terminologie adecvate orientărilor estetice contemporane.

Deci, eu scriu fără a mă gândi la cei care citește, din lene și din incultură.

N.R.: Mulți vă consideră un scriitor și un încomod. Ce înseamnă încomoditatea în artă în viață?

L.B.: Probabil, înseamnă nonconformism nonoportunism. E drept că, în tinerete, oarecî inconstient, „stăpâneam“ în mod perfect arta de a irita. În special, pe unii colegi mai în vârstă, care considerau frunțași de meserie. (Chiar dacă nu e astfel și de... talent.) Apoi, vreo doi-trei confrăți tineri, au încercat pe seama altora, inclusiv pe mea, să-și îndreptățescă josițiile prin genial autoproclamate. Aștia erau alintași, supraevalbi „supraexpuși“ în prezidii și rânduri din fața comsomol și de partid. Și, chiar dacă s-a schiut câte ceva în ordinea social-culturală basarabean umbliă încă fălinoși că nu li se mai resp. pretențiile de prioritate.

Dar poate că, în cazul generalizării generaționiste, atât de la modă aici, la noi, eu un ins oarecum atipic. Nu știu dacă e bine sau să fii atipic, când e vorba de solidaritate colegi. Însă eu nu mă prea încadrez/înregimentez ni principii estetice, nici în tipare și caractere ca

(în împreună. Se țin și chiar, uneori, se susțin. A fost cazul că am regretat că nu sunt susținut și eu aici, în Moldova prutonisteană; că nu sunt susținut de unii colegi care s-au umplut de distincții, medalii, insigne, ordine de „maiestri ai literaturii“. Până la urmă, am înțeles că ne-susținerea era perfect îndreptățită: de ce ar fi susținut ei un atipic, un incomod?)

În fine, eu am un fel de a fi cam pieziș. Din această cauză, am și pierdut, de mai multe ori. Dar consider că, din același motiv, am avut și de câștigat. Presupun că am câștigat mai mult, decât dacă aș fi fost la cravata unisonului de slavă ție, colectivă scriitoricească (!). Nu sfidez pe nimeni. Dar pot contrazice, apărându-mi poziția. Și experiența textului.

N.R.: Aveți prieteni, i-ați avut? Cum înțelegeți o prietenie, nu întotdeauna durabilă între oameni scrisului?

L.B.: Prietenii mele nu sunt discrete, ci sunt publice, cunoscute, de ani, ba chiar de decenii. Aceste prietenii n-au putut fi cuminate nici de „strădaniile“ unor „colégi“ care, la US, otrăvesc totul cu zvonistică, bârfă, derută, pizmă și eșec profesional. Cum ar fi zis Mihail Sebastian, aștia mă sperie! Când mă gândesc că se numesc scriitori, mă întreb cum nu-i sperie ironia termenului...

Repet, chiar eu câștiga colegi-scriitori, prietenii mi-au fost și mi-au rămas constante, unele pe parcurs de mai bine de trei decenii. Astfel că am avut fericita intuiție de a merge acolo unde sunt și cu cineva este plăcut firii mele. Atât.

N.R.: Spuneți-mi unde vă vedeți libertatea este cel mai important lucru. Sunteți un om liber? Ce înseamnă libertatea pentru un scriitor?

L.B.: Cred că, fără exces de ne-moderatie, pot sustine și retro-confirma că, acum treizeci de ani, eram printre tinerii, studenții sau absolvenții de facultate, care încercau să înfrunte blocajul istoriei ideologizate excesiv, agresiv și mincinos.

N.R.: Drept mărturie poate servi, cred, și Jurnalul *Student pe timpul rinocerilor*, pe care-l publicați în ziarul „Țara“.

L.B.: Anume pe atunci, în Universitate și în redacția „Ținării Moldovei“, noi ne „inoculam“ tendința și obligatoriile eforturi de a ne autoinstrui, temeinic și exemplar, conform principiilor libertății interioare.

Apoi, am căutat să-mi „eliberez“ cât mai mult timp pentru literatură, timp coerent în dedicarea lui creației, scrișciturii, timp neînfrânt de unii program social mecanic, aproape instinctual, derulat între orele 9-18. Peste ani, m-am bucurat de a fi oarecum „prin corespondență“ în consens cu domnul Gabriel Țepelea, eu parcă intuind și urmând un precept de-al duminale, care poate fi formulat astfel: pe eșichierul vieții sociale se pune problema de a renunța la conjuncturi și avansuri conjuncturiste, pentru a păstra respectul față de tine însuși. În caz contrar, treci victimizat peste tine și - mai grav! - peste alții. Pentru că, mai reușea același autor, primul imbold, prima treaptă spre libertate pornește întotdeauna din noi înșine, din firea, intimitatea și caracterul nostru (dacă avem totuși caracter!). De altfel, și celebrul scriitor Gombrowicz sublinia că unul din principiile de primă importanță al unei personalități scriitoricești e de a nu-și pierde caracterul (rațiunea, poezia și farmecul - mai adaugă el).

Așadar, consider că, a fi liber, ca scriitor, înseamnă anume știința de a reuși să renunți la chestiuni și treburi care, de fapt, sunt în afara făgașului tău firesc de manifestare. Și această știință, sau artă, e posibilă în trei cazuri: când, făgașul de bază, îți asigură posibilitatea de a exista materialicește fără probleme; când nu ai un orgoliu exagerat, pe care să-ți satisfaci prin activități politice, în fond nefirești ție; terțio: - când nu ești atât de tâmpit pentru a nu înțelege și a nu urma cele spuse mai sus.

N.R.: Faceți politică? Cineva vă critică pentru faptul că v-ați fotografiat alături de domnul Snegur?

L.B.: De altfel, la întrebări asemănătoare am mai răspuns. Ce-i drept, a apărut o nuanță: cea cu fotografia. Ar fi de spus însă, că respectivul băgător-de-seamnă ar trebui să fie onest și să remarce că, în respectul poster eu sunt „inconjurat“ de alte trei personalități - acad. Mihai Cimpoi, Valentin Mândăcanu și acad. Ilie Untilă, până la domnul Snegur având încă destul spațiu. Atare

„nemulțumiri“ și le manifestă tocmai colegii care au tot făcut navete între comuniști, pășănele, găze și - acum, zic ei liberali. Să le fie de bine, însă tot i-aș sfătui să se arate oarecum mai constanți în opțiuni. Pentru că eu nu înapărtășesc părenea că tribulațiile politice, devierile sau, cum spuneam, oportunismul unor sau altor scriitori nu ar trebui luate în considerare, chiar dacă ele nu se grevează asupra scrisului lor.

Aș mai putea spune că am și perioade sociale bune, însă, în alte răstimpuri, în planul carierei sociale am o viață cam inoperantă. Dar aceasta nu înseamnă că nu sunt mulțumit atunci, când preocupările literare propriu-zis îmi potolesc activitățile publice. Apoi, revin din nou în arenă, pentru că misiunea unui scriitor este și una sul generis de intelectual, care să facă și el cât de cât, pentru ca societatea să devină valabilă din punct de vedere cultural. Mai ales societatea basarabeană în care economia politică e în directă și crâncenă opoziție cu economia culturală, să zic așa. Societatea basarabeană, în care presiunea ierarhică e năucitoare prin birocrațismul ei stratificat de ignoranță și suspiciune. Birocrațismul manifestat prin anatorismul bunului plac, al extra-constituționalității, a racilelor sistemului totalitar. Astfel că, pentru a nu te lăsa pradă conștientizării unei abandonări ca scriitor, marginalizat ca intelectual de către putere și dregătorii puși pe căpătuială, trebuie să te opui politicului oficializat, statalizat, birocrațic. Drept consecință, ar reieși că fac, totuși, și eu ceva politică, însă o politică a convingerilor mele, a caracterului meu, a apărării vocației mele. O politică a scrisului elevat, ce ar dumiri cititorul. În ceea ce privește politica - politică, de partid sau de gașcă, aici mă ajută Roland Barthes care susținea că textul este sau ar trebui să fie o „persoană dezvoltată care-și arată dosul Tatălui Politic“. Sfîdător de frumos, de plastic și de... răzbușător pentru un scriitor care știe să-și respecte vocația. Pentru că ajungi, cred, mai bun profesionist cu cât te pricepi mai bine câte lucruri și câte acțiuni pot fi evitate fără ca aceasta să aibă vre-o repercursiune nocivă asupra indeletnicirii tale predestinate.

N.R.: Unde duc astăzi gândurile domnului Leo Butnaru, cel însoțit de Iluzia Necesară?

L.B.: În aceste timpuri ce mi se par ale unui non-stop cardiac, sigur că mă mai însoțește umila, nepretențioasă, netipătoarea filosofie a Iluziei. Filosofia iluziei care se naște ca și cum de la sine și devine ca și cum obligator necesară. Pentru că, în anumite cazuri, iluzia (necesară) mi se pare a fi chiar un fel de artă pentru artă a dezamăgirilor și resemnărilor noastre, a înupăcărilor cu unele stări de fapt, infructuoase (din diverse cauze). Trebuie să știu sau să învățăm a accepta iluziile ca pe o frumusețe a zădărniciilor într-un sublim, ca pe un romantism al... deșertăciunilor. Recapitulând, ar fi de menționat că, în cazul mai multor generații ce au trăit (și) în socialismul imperialist ruso-sovietic, nu se poate vorbi decât de o istorie a iluziilor și năzuințelor necesare, împlinite parțial sau spulberate în eșecuri și rateuri... romantice, în tinerețe, sau, astăzi, potolite, oarecum resemnate, în renunțărilor impuse de primele oboseli și de neîncredere, poate că, în propriile forțe. Iar cei care nu s-au lăsat învinși în spirit, pur și simplu mai nutresc speranța de a rezista și iluzia de a învinge, concomitent gândindu-se că este nevoie de poezie, de literatură și astăzi, în această dominare copleșitoare a locurilor comune, în această indiferență deplorabilă față de altceva, care să nu fie standardizată, etichetată, coca-cola-izată într-un fel de blegism cotidian ca și generalizat.

De aici și starea mea de spirit și de gânduri curentă - cea a unui optimism de natură teologică în opoziție cu un pesimism de sorginte păgână, insuflat de condiția umană și socială a vremurilor și locurilor noastre.

N.R.: Ce vă inspiră astăzi - haosul, nehaosul, libertatea, lumea și spațiul în care trăim, contactele cu oamenii sau singurătatea la care e sortit scriitorul în fața filei albe de hârtie?

L.B.: Ca regulă nescrisă, dar de o perceptibilitate obligatorie, scriitorul se deosebește de alte categorii de pământeni printr-o veghe a curiozității care, distilată oarecum în ipostaza ei de umire, poate că nedecelarată, față de orice fenomen vital, cultural; față de viață în general. Pentru fiecare din noi, dacă acest fiecare este cât de cât sensibil prin curiozitatea sa, viața e mereu nouă din simplul motiv că ea nu este, în întregime, ceea ce a fost și

„cum“ a fost ieri. Chiar de la o clipă la alta, viața și, respectiv, destinul nostru de viețuitori, își modifică percepțiile, sentimentele, gândurile, problemele, intențiile, satisfacțiile sau tristețile. Ca un caleidoscop al dinamicii, deci și a vivacității sufletești. Dacă vrei, pentru fiecare îns aparte viața este și o... curiozitate de sine. În mare, însă, rămânând o curiozitate deschisă spre Lume, spre Univers, spre însuși miracolul existenței cosmice care înglobează, fie doar și la scară înfinitesimală, existența umană: existența omului. Așa că, din cele spuse până aici, se pot deduce lesne sursele inspirației de care întrebi.

N.R.: Care ar fi condiția optimă a unui scriitor printre scriitori, nu numai a celor de astăzi, ci și a celor dintotdeauna, de peste secole homerice, adică în istoria literaturii?

L.B.: Oricare i-ar fi predilecțiile, de școală sau de formă estetică, scriitorul trebuie să caute acordul cu permanența, cu continuitatea, cu elementele de bază ale literaturii înțese în condiția ei generală, universală, nefragmentată de partizanate și parțialități (părtiniri) subiective și provizorii. Această poziție este necesară și din considerentul că nici un scriitor nu este un discipol al... nimănui. Obligatoriu, el este ciracul literaturii, gândite la modul ei globalizant de existență ca realitate spirituală de peste secole și civilizații. Aici, cred, atingem un punct de vedere comun care nu este, în fond, al vreunei generații sau epoci, ci al literaturii înseși.

N.R.: Sunteți un scriitor liber profesionist. Cu ce v-ați ocupa dacă v-ați auto-pensiona, adică ați abandonat într-o bună sau nefericită zi scrisul?

L.B.: Ca într-un buddhism al subconștinței, scriitorul este pentru sine propriu său refugiu. Chiar dacă în neprecupe asta în inocența sa prefliterară, pe când încă nu prinsese a păcătu prin cuvânt și în cuvânt, el era deja dependent de un destin, poate că implacabil, la care-i va fi aproape imposibil să renunțe. Oricât de greu ar duce-o din cauză că nu se poate trăi din literatură, din poezie în special, adevăratul scriitor, predestinat prin vocație indeletnicirii sale, ar trebui să subserie la destinuirea lui Horia Vintilă, care notase următoarele: „Misiunea noastră, a poezilor, în sensul antic al cuvântului, e aceea de a face loc, în limbaj, revenirii zeilor fugiți. Nu există deci misiune mai grea și mai superbă și de asta multumesc în ficce zi lui Dumnezeu că m-a destinat scrisului și nu altei trebi lumești“. Aici ar fi și răspunsul referitor la auto-pensionare sau mai știu eu ce altceva nefast pentru vocația și profesia scriitorului.

N.R.: Care ar fi deosebirea dintre vocație și profesie, în cazul scriitorului?

L.B.: Temperamentul sau destinul scriitorului este ceva intermediar între vocație și profesie. Vocația e un dat, o predestinație, pe când profesia e un act, o concepție mea, e o asumare benevolă, dar prin voință, a muncii de convertire a vocației în fapta scrisului, în fapta cărții.

N.R.: Poezia, proza, eseurile și publicistica domnului Leo Butnaru au parte de aprecieri elogioase și foarte elogioase, venite din partea unor personalități notorii ale literaturii românești (Constantin Ciopraga, Nicolae Manolescu, Mihai Cimpoi, Laurențiu Ulici, Ioanid Romanescu, Fănuș Neagu, Marius Tupan, Simion Bărbulescu) sau a mai tinerilor confrăți (Vasile Gârneț, Dan Stanca, Vitalie Cloban, Iulian Ciocan, Em. Galățu-Păun) etc. În lumina acestor estimări, cum vedeți evoluția scrisului lui Leo Butnaru?

L.B.: Încă nu am trăit suficient, nu am scris cărțile mele cele mai reprezentative, n-am citit cât mi-aș fi dorit, pentru a îndrăzni să răspund la această întrebare, care trebuie să recunosc, mă pune în criză de capacitate și perspicacitate.

N.R.: În prima întrebare, ne-am referit la scriitorul sau scriitorii basarabeni, și acum găsește de cuvânt ca, în chip de acoladă, să vină și ultima întrebare: Domnule Leo Butnaru, ce înseamnă să fiți scriitor în Basarabia?

L.B.: A fi scriitor în Basarabia nu e ceva ce ține de binecuvântare. Dar dacă accepți să te manifesti ca atare, prin faptele scrisului, ale cărților, fără o pe cont propriu și nu miza pe îngăduința și condescendența pronici cerești. Amin.

vasile proca

Sub pământ din moarte în moarte curge cerul

I
teama de apă aruncă apa în pești
peștii sar bizar: e oceanul un clopot
și în jungla magilor clipe
cu tropot barbar
iu-hu-hu! dau copite
urletului prelung din sexul tău -
o, teama de sex este un crin ca un înger
aruncat în schitul în abatorul singuratic
un sărut vagabond iubito te atinge cu
jărat

îngere, fă-te apă să te poți bea!

apă de extaze zi și noapte ești tot mai
mult
o arsură
și rană înmugurită ești

cu dinții iubito ne cățărăm spre un cer
al nimănui
să culegem aripi de îngeri și ascunși
de ele să plutim în furtuna din sânge.

II
este alt cer teama de aer în dansul
vulturilor -
în zborul lor ne vom așeza: vom ieși
din noi
ei ciugulesc muguri de tunct beau
suflete de nori
închid în temnițele mării teama de
marele întuneric,
îngerul vântului între frunte și inimă îți
pune aripile zorilor
vâslește între gura și sânii tăi iubito
și este meru altul
și curge prin valea dezvelită fierbinte
râu de șoimi

îngere, pentru azi destul să mai treci să
mai
ningi o iarnă cu fulgi de vată
cu sâni cu buze cu șolduri de fată
îndrăgostită
și pierdută în ca

amin! și nu mă mai duce în ispită, fir-
ar să fie!

aștept judecata de apoi să-mi primesc
vodca tutunul
și o rachetă sol-aer așezată pe culoarul
vieții
a treia ușă pe dreapta între salonul
Caragiale și salonul Stalin.

III
în teama de păduri a venit îngerul
lupilor
caută himere cu miros de panteră sau
altă fiară
grăbite să bea apă vie apă moartă ori o
apă imaginară
din care ud grădina cu stropi de
peștișori
în teama de păduri copacii sunt făclii
din
urlete de lup ce mă doboară
lupii sunt o ceață fugărită de o emoție
cenușie

îngere, fă-te crocodil să poți cumpăra
râul Nil
un faraon o piramidă cu neon
și pentru noi un car cu boi încărcat
cu Saridon

inima bate fără mine sunt obosit..
obosit..
urlă prin noroi
târându-se fără urme un vis ca un
pantof

aștept iubirea ta călugărițe să vină să
mă doară

Nerăbdarea trupului

Din învelișul interogativ al ființei
liberă se naște disperarea ca o mireasă
ca o iarnă prematură cu nervii înveliși
în cerul curat

ascmenea unui mit al binelui
dezbrac un înger și îmbrac pe altul
cu dialoguri cu vieți paralele și alte
trăiri
în această lume particulară

aproape ca într-o religie primitivă
mă rog cu cerul cu pământul
la ora când iarba devine căprioară
să mă sor cu buzele nerăbdarea trupului
tău aprins
în tremur năucitor ca un evantai de
carne

Peisaj uman

Ca o lavă curgem
prin cimitirul nopților purtăm medalii -
eroi absurzi ai unor statui
poruncitoare ducem în inimi
această perversiune în clocot a realului

ne spălăm privirea cu zcii și meditații

zilele iau calmante
privesc salută agonia
păsări de pradă scriu
scrisori diplomatice pentru
eterna suferință
împovărate tristețile nu pot traduce
nici-o aclamație

caracterele: de-a v-ați ascunselea prin
mlaștinile cu nuduri

surzenia lui Beethoven e mai nouă
decât un jurnal de actualități
decât murmurul de glezne sau
vibrațiile târfelor
noi înaintăm tulburători
până la un capăt al durerii
ne luam tensiunea ne pierdem sufletul
prăbușindu-ne peste abatorul cu îngeri

POVESTEA VORBELOR:

DESPRE BLÂNDEȚE

de MARIANA PLOAE-HANGANU

Romănescul blândețe pare a fi singurul cuvânt românesc moștenit din latinescul blanditia. Celelalte limbi romanice și-au derivat acest cuvânt din corespondentele respective ale lui blând. Și în limba noastră, se afirmă deseori (v. în acest sens și DEX) că blândețe este format din blând și sufixul -ețe. Există însă destule argumente care pledează pentru etimonul latin al cuvântului românesc.

Blanditia sau blandities era în latină un cuvânt vechi, uzual și se folosea cu sensul propriu în special în opoziție cu assentatio care însemna „consimțământ”, „lingușire”, „servilism” și adulatio care avea un sens mai accentuat de „lingușire”, însemnând mai întâi „gudurarea minilor”, apoi „lingușire”, „prosternare”. Cuvântul este curent și în latina clasică și se folosea atât în poezie cât și în proză.

În română, blândețe apare în special în opoziție cu asprime și se referă atât la purtare, la vorbă cât și la felul cum este tratat cineva. În textele mai vechi, în parte și astăzi în registru popular, apare numai la plural, blândețele, în forma articulată. Cuvântul este mai frecvent în locuțiunea adverbială cu blândețe, de asemenea, în expresia cu duhul blândeții. Derivat de la cuvântul blând, regional, în special în Transilvania, s-a format cuvântul blânzic care apare mai ales în primele documente de limbă română: „Pomenește Doamne, pre David și toată blânzicia lui” (Psaltirea Scheiană) pentru ca în traducerea lui Coresi, cuvântul să apară, în același context, în forma lui actuală, dar la plural, blândețele. Cuvântul este atestat pentru prima dată secolul al XVI-lea în Codicele Voronețean:

„Rogu-te să ascuți tu, noi... cu ale tale blândețe”. Mult mai folosit în limbă este însă blând care vine tot din latină, blandus. Cuvântul și-a creat un derivat blândă, după bg. dobra, care înseamnă ca și cuvântul românesc, „urticarie”; între cele două cuvinte există totuși o legătură semantică deoarece urticaria este o erupție benignă, deci bună, blândă. Cu acest sens, cuvântul a trecut în sârbă, blanda. Pentru sensul de „blând” limba română mai cunoaște un cuvânt, însă de origine slavă, blajin, care vine din vsl. blajinu „bun” și blajenu „fericit”. Sfera semantică a celor două cuvinte, blând și blajin nu se suprapune perfect: blajin înseamnă în română atât „bun la inimă” cât și „răbdător”. Cu sens figurat înseamnă și „lin”, „nepriimejdios”: „Apă adâncă și blajină”. Mai există o expresie, Paștele Blajinilor. Despre blajini, Scriban ne lămurește că ar fi fost „niște oameni buni și evlavioși care, după credința poporului, trăiesc undeva pe apa Sâmbetei, la marginea lumii. Paștele lor cade în luna după Duminica Tomii, iar despre asta ei nu știu decât atunci când ajung la ei cojile de ouă roșii pe care poporul înadins le aruncă pe râuri ca să ajungă și la ei vestea învierii lui Hristos”. Există și astăzi obiceiul ca în această zi să se împartă celor săraci ouă roșii pentru sufletul celor plecați dintre cei vii.

bujor nedelcovici

ÎN OPOZITIE
CU RĂUL

2 decembrie 1992

* Am visat că treceam prin dreptul unei cetăți cu ziduri înalte în spatele cărora se vedeau turlele unei biserici sau moschii. După ce m-am trezit, am încercat să-mi amintesc unde și când am văzut - în călătoriile făcute - o asemenea cetate? Nu mi-am amintit! Am încercat să găsesc vreo „urmă” în imaginile privite la televizor. Nimic! Nu semăna cu nici o cetate sau templu...

Nu ne putem imagina decât ce am văzut sau ni s-a sugerat printr-un tablou sau descriere. De unde știu acea cetate? Să fi trăit într-o viață anterioară și atunci să fi avut ocazia... Dar asta presupune viața după moarte... Lucrurile se complică... Important este că visez ceea ce nu știu și n-am văzut niciodată în realitatea ireală cu care o trăiesc.

* Opera unui scriitor exprimă „spiritul autorului” - etymon spirituel -, dar și spiritul epocii în care a trăit. S-a spus că omul este... stilul! Ar mai trebui adăugat: stilul este o dezvăluire (dévoilement), o dare la iveală, o scoatere din ascunziș, din uitare (gr. lethe), o revelație, o aparență vizuală dar în special sonoră. Cum să ascultăm ființa, a fi, ascunsă în zgomotul lui a avea? Timbrul, sonoritatea, vibrația! Stilul este o armonie muzicală (sau o lipsă de armonie) a glasului, a corpului și a fiecărui gest! Importantă este „urechea” capabilă să recepțieze decibelii ascunși în scările înalte sau joase „cântate” de fiecare individ.

Stilul este o partitură muzicală pe care numai unii știu s-o descifreze și s-o asculte.

* „Lumea este atât de ipocrită și perfidă încât mă duc să-mi pun costumul de doliu” - Legenda pe unul din tablourile de Bruegel.

17 decembrie 1992

* În anul 66 Titus a dărâmat Templul din Ierusalim și a înfrânt rezistența iudeilor. După 60 de ani, Adrian hotărăște să ridice la Ierusalim un Templu în cinstea lui Jupiter. Iudeii au considerat un sacrilegiu. S-au revoltat din nou și timp de patru ani (132-135) au opus legiunilor romane o rezistență înverșunată. Au fost învinși și Ierusalimul în întregime distrus.

Spre sfârșitul întâiului secol, o sectă religioasă creștină numită encantrism (gr. enkratela) propaga ideea ascetismului, castității, purității, refuzul procreării dar și a serviciului militar. În 202, Împăratul Sever, promulgă o lege prin care îi condamnă pe creștinii encantristi: „În momentul în care frontierele imperiului sunt amenințate de Partii la Est și de Scoții la Nord și când trebuie mobilizate toate forțele, creștinii refuză serviciul militar”.

Nu după mult timp, un iudeu, pe numele lui Petru, ajunge la Roma. Devine Papă și din acel moment a început declinul Romei subminat de creștinism, dar și de alte cauze istorice (invaziile barbare), geografice, morale. Să fie oare revanșa Ierusalimului împotriva celor care i-au distrus Templul? Petru a ridicat la Roma un alt Templu... iudeo-creștin.

Sfântul Paul nu se afla la Ierusalim în anul 30 când a fost răstignit Iisus, dar se găsea în anul 36 când diaconul Etien a fost ucis cu pietre - lapidat. Saul nu numai că a asistat la omorârea lui Etien, dar s-a oferit să păzească hainele ucigașilor. Apoi, a devenit persecutorul fanatic al creștinilor, așa cum a declarat mai târziu: „Am trimis în închisoare un mare număr de sfinți. I-am obligat la blasfemuri și în excesul nebuniei mele împotriva lor, i-am urmărit până în orașe străine”. În jurul anului 36, trimis la Damasc pentru a aresta câțiva creștini, Saul a auzit un glas: „Saul! Saul! Pentru ce mă persecuți?” Saul a întrebat: „Cine ești, tu Doamne?” „Eu sunt Iisus! Pe mine tu mă persecuți!” Pe „Drumul Damascului” s-a produs miracolul și convertirea lui Saul care a devenit apoi Sfântul Paul.

Deci, mai întâi a fost torționar, ucigaș, persecutor, apoi...

Sfântul Agustin. La 18 ani a avut un copil, Adeodat, dintr-o căsătorie neoficială. La îndemnul mamei, pentru a intra în înalta societate de la Roma, se logodește cu fiica unui om înstărit și intră în cercul filosofilor care îl citeau pe Platon. În Confesiuni (Cartea II și III) mărturisește curtea pe care o făcea femeilor în biserică, „căldurile unui rușinos amor”, „j'aimais à aimer” (amare amabam), „mon poids, c'est mon amour” (pondus meum amor meus). Se consacră idealului filosofic, creștin și al celibatului. În anul 387 este botezat de Ambrozio, evocul de la Milano (într-o grădină din Milano a auzit o voce: „Ia și citește!”), apoi se retrage la Thagast unde începe o viață de prelat.

Mai întâi un libertin, dornic să-și facă o carieră, apoi a cunoscut convertirea, botezul, asceza și consacrarea teologică. El a vorbit pentru prima dată de „păcatul originar”, atât de contestat de Nietzsche și Kierkegaard.

Sfințenia trece prin păcat? Binele trece prin Rău?

Viziunea teologico-creștină asupra lumii și a moralei trebuie să iasă din opoziția manihesistă (combătută și de Sf. Agustin, chiar dacă el este autorul ideii păcatului originar reprezentat prin partea animalică din individ, discordium malum) care desparte Binele de Rău și să adopte ideea că Binele se naște din păcat (fără de care nici n-ar putea exista), iar Binele nu înfruntă direct Răul, uneori îl depășește trecând peste el și în același timp (mișcare) îl elimină.

Heidegger în Nietzsche era de părere că: „Morala este morala omului bun care trăiește prin opoziție și în opoziție cu răul și nu dincolo de bine și rău”. În timp ce metafizica lui Nietzsche se situează „dincolo de bine și rău”; ea caută mai întâi o poziție fundamentală, iar Nietzsche se poate defini ca „imoralist”. Această situație nu presupune că starea de spirit și gândirea se vor imorale (contra binelui și în favoarea răului), ci luarea unei poziții în nevoia de a instaura o nouă ordine contra haosului.

Concluzie. În viitor nu o să mai analizăm fenomenele de pe poziția „omului bun” în conflict cu „omul rău”, ci o să mă situez „dincolo de bine și rău”, dar nu în afara oricărei ordini sau legi. Un imoralist cu o morală depășită prin cunoaștere și înțelegere...

„EST MODUS IN REBUS” SAU DESPRE „ECHILIBRU ÎN TOATE”

de SIMION BĂRBULESCU

Călătorind cu trenul, într-o zi de la jumătatea lui martie, privirea mi-a fost atrasă de un cursiv, dintr-un binecunoscut cotidian, semnat de către Tudor Octavian, din care - după ce l-am citit - am aflat că era vorba despre un volum de poezii al cărui autor se chema Radu Mischiu, identificat de către autor cu persoana primului ministru Radu Vasile, Mischiu nefiind decât un pseudonim literar... Diaristul aprecia că ar fi o funciară incompatibilitate între funcția de ministru (premier) și calitatea de poet și, ca atare, găsea inoportună apariția acestui volum - dată fiind și perioada de cruntă tranziție și austeritate în care ne aflăm...

Așa să stea, oare, lucrurile?...

Atunci cum să ne explicăm apariția lui David, unul dintre cei mai iluștri regi ai Orientului și totodată autorul unora dintre cele mai frumoase poezii ale lumii (psalmii), prin care se puneau bazele unei noi estetici - cea a sublimului?... Și, câteva secole mai târziu, apariția lui Platon, care, într-una dintre cărțile sale, (Republica), în ciuda faptului că în Banchetul aprecia creațiile poetice drept „o umbră a umbrelor”, îi trecea pe filosofi și pe cei îndrăgostiți de Ideea Frumosului în sine în prima categorie: cea a conducătorilor preocupați de organizarea unor comunități statale prin eliminarea conflictelor interioare?... Sau - ca să revenim pe pământ românesc - existența lui Titu Maiorescu, autor deopotrivă al unor ilustre Discursuri parlamentare (el însuși parlamentar și prim ministru), precum și a celor trei ilustrisime volume de critică? Dar a lui Octavian Goga - deopotrivă poet și prim ministru?... Și, ca să încheiem cu exemplele, existența în secolul trecut a lui Gladstone William Ewart - celebru om politic englez (de trei ori prim ministru!), dar și scriitor, care se apăra de contestatarii printr-o frază rămasă memorabilă: „N-am scris nimic niciodată ex professo (respectiv, dacă vreți: ca un prim ministru!). Ca atare, ideea incompatibilității dispăre. Rămâne doar cea a îndreptățirii talentului, a vocației poetice. În acest scop vom reține sub proiector volumul intitulat Echilibru în toate - apărut de curând la Editura Cartea Românească. Titlul este - cum lesne se poate vedea - o parafrază a versului 106, din Satire, I, cartea 1, citat și de către Mischiu într-o paranteză concludivă în contextul poeziei Ne privim, ne-ascultăm, cu reținerea doar a primei părți: Est modus in rebus, a cărei continuare era: sunt certi denique fines (adică: Este o măsură în toate și mai ales anumite limite).

*

Titlul acestui volum sugerează de fapt adeziunea poetului Mischiu la cunoscuta Ars poetica horatiană, prin care se urmărea îmbinarea în contextul imaginii a ceea ce este

deopotrivă folositor și plăcut (id. est: utile dulci), având puterea de a instrui și a emoționa - docere și movere, alcătuind o

unitate - după cum, la rândul său, afirma și Platon, în Cratylos. Pornind de la aceste paradigme clasice, Radu Mischiu crede - la rândul lui - cum sună un vers, că datoria poetului e „a spune și bune și plăcute”, disociindu-se programatic de modele și experimentele moderniste, postmoderniste sau textualiste, înțelegând poezia ca privire și ascultare, ambele vegheate de miturile clasice, neinfluențate de „miturile noi”: „Însă noi, deși păstoriți, păstorem/ Miile de turme albe pe pajiștile cerului” (Ne privim, ne-ascultăm...). El se crede îndreptățit de a clama, în numele generației sale, la modul rimbaludian, credo-ul artistic al acesteia: „Nu exista nimic în rândurile noastre/ de sentimente tandre străpunse de tăceri,/ Ploi, ghitare calde se răstrângeau în frunze/ Privirile de-aproape se căutau în sori.../ Ne privegheau cocorii spre marginile zării/ Cătam lumini în umbre și soare în lumini/ de flori rămase-n urma căderilor de seară/ în răsuciri de șoapte aprinse sub arini...” (Adolescenții liberi). În acest scop, Radu Mischiu se inițiază nu în tehnicile ultramoderne sterile, ci „în știința secretă a frumuseții” - cu trimitere nu numai la estetica horatiană, dar chiar și la cea platoniciană, potrivit căreia frumosul artistic capătă credibilitate (verosimilitate) doar în măsura în care „participă” la ideea sempiternă a formelor (eidos) - numai acestea fiind capabile să sugereze realitatea primă...

*

* Mai aproape de vremea noastră, Radu Mischiu face un salt calitativ de la paradigmele clasice la cele contemporane ale unor afini precum Whitman sau Robert Frost, respectiv - pe meridian valah: la Geo Dumitrescu și la Marin Sorescu, care propun extragerea emoției din cotidianul banal pe un ton de preferință persiflant-ironic, fulgerat de dramatisme minore de șarjare a tehnicizării excesive și a cărei finalitate nu e alta decât golirea sufletului contemporan de aspirații și idealuri: „Temperatura omenirii scade./ Sentimentele tind către zero” - afirmă Marin Sorescu (în Blazare). La rândul său, Radu Mischiu care aderă deschis la o asemenea artă poetică de refuz, de a se absorbi în burghezie - cum arăta Geo Dumitrescu susținând că ceea ce scrie (el) n-ar fi poezie, ci tendință manifestă de depoetizare și demitizare - urmărește realizarea unui echilibru între interioritate și exterioritate prin intermediul privirii - îngrozindu-se de faptul că ar fi posibil ca „nici privirea (să) nu(-i) mai (fie) ageră”... Fapt pentru care - în timpul ce i-a fost dat să-l trăiască - întrezărea „începutul/credinței unor zile ce vor veni/ ideea!” (Suită de Bach), amintindu-și de ab illo tempore când: „Dorințele înălțau catedrale în falduri/ desprinse din brâu (Într-o zi a fost visul). În timp ce „răsăritul lumii tocmai începe”, apreciază că: „Alteceva trebuia găsit”, respectiv - ca-n mitul etiologic - se impunea reorientarea opțiunii: „Trebuie să se hotărască ori (...) ori”. Răspunsul nu întârzie: „Vom merge spre liniștea și pacea pădurii!” Recursul la privire devine obligatoriu atât pentru creator, cât și pentru cei ce acceptă ipostaza de cititor: „Privește-te adânc în ochi;/ feerică minciună de lumină./ De ce te încurci între izvoare/ de mlaștini/ din afară?” (Pacea în tine, cititorului...). Călăuzindu-l pe calea denunțării „zăbranicului necunoașterii și al netrăirii”, într-o vreme când bătea „vântul puternic înspre noi”, îi împărtășește „nevoia unui reconfortări fizice” prin „mersul la bibliotecă” unde poate afla răspuns la una dintre întrebările socotite esențiale: „Care să fie oare înțelesul?/ De cine să fim scoși mai la vedere?/ Cum să pătrundem scopul zarurilor care se rostogolesc?” (Suită de Bach).

* Notabil ni se pare și faptul că poetul e conștient că doar „Cuvântul” (cel dintru început! e cel ce ne poartă „buchetul adânc al sufletului”, între limitele ce-i sunt impuse (sunt certi denique fines) întru dobândirea „focului ascuns” prin urcarea unor „trepte”, trecerii unor „praguri”, în ciuda faptului că nu i s-a rezervat „un loc mai în față” (La teatru) Înfruntându-i pe cei puși „să păzească ordinea” și care-i „tăgăduiesc autenticitatea” Radu Mischiu are temeritatea lui Gauguin de a sădi „copaci albaștri”, prin integrarea în imagine a unor „idei profunde... clare/s da atâta de simple” în spiritul unei arte poetice constând în „a spune și bune și plăcute...”

Faptul că el recurge deopotrivă la politic și poezie, cunoscând prea bine unde încep una și unde sfârșește cealaltă sugerează necesitatea unui echilibru în toate.

Quod erat demonstrandum!

EXISTĂ UN POSTMODERNISM ROMÂNESC? (III)

de ADRIAN DINU RACHIERU

Totuși, porțița e deschisă de un J. Habermas care privește moștenirea iluministă ca un proiect „neterminat” în prelungirea speratei „raționalități comunicative”. Și cu atât mai mult de un A. MacIntyre (v. *After Virtue*), după care proiectul iluminist ar fi fost „gresit”; așa judecând, plasându-ne dincolo de modernitate, dezirabilă ar fi reînvierea modernității.

Dar acest lucru, știe oricine, e o imposibilitate. Bineînțeles, aventurându-ne pe urmele aceluiași David Lyon, putem afirma că Postmodernismul înseamnă societatea de consum (8, p.112) și, astfel, o preistorie a consumerismului ar fi cu îndreptățire prefigurată prin reevaluarea modernității. Vechiul conține germele noului. Regândirea modernității întreține - în termenii lui David Lyon - o falsă dilemă: necrolog sau renaștere? În fapt, capitalismul de consum, tiranic instalat, nu lasă loc de întors; dacă totul a devenit marfă, piața organizează viața, violând chiar și culele intimității. Iar presupusa discontinuitate ne îngăduie, surprinzător, să acoperim la un temeinic examen retro că „puternice filiații, anunțând - embrionar - devenirea postmodernității. Să nu uităm însă că în ceea ce ne privește postmodernitatea este un concept importat de vreme ce postindustrialismul nu reprezintă o fază consumată. Cum populismul postmodernist demolează, după David Lyon, ierarhia și elitismul (8, p.111), consumul deține rolul de pivot. „Năucitoarea” sociologie a postmodernității (8, p.110) lasă să se înțeleagă că postmodernismul, instalând sentimentul fragmentării și al incertitudinii, cultivând un „ou colaj cultural semnifică mai mult decât o mutație în structura sensibilității; el reprezintă, așadar, o condiție fără precedent (8, p.113). Ceea ce, bineînțeles, mută discuția asupra formei sociale. Or, după multe voci, unele autorizate, societatea de consum nu are o direcție (exceptând, evident, vectorul consumerismului). Utopianismul a murit. Spre ne îndreptăm? Integrarea în piața de consum nu acoperă spectrul așteptărilor. O lume scaldată în pomenitul „vârtej de relativitate”, acuzând dezorientarea, dizolvarea sensului și pluralizarea (implicit, o putere dispersată, cum notează prompt David Lyon; 3, p.92) pare să confirme diagnosticul lui Habermas: da, traversăm „criza legitimității”. Negreșit, controlul social n-a slăbit, supravegherea (tot mai sofisticată) n-a dispărut dar noile forme de dominație, în ofida subtilității crescând, acuză criza de autoritate. Cultura consumului se limitează la a produce nevoi”; politica de divertisment propagă industrii stiluri de viață create artificial, principalul vinovat fiind, leocandată, televizorul. După Ph. Sampson (apud 8, p.103), cultura consumului nu face nici o discriminare. Dar să nu uităm, ea înflorește într-un context care relativizează cu tenerezie totul, instituționalizând în doiala. Până și știința, observa Lyotard, nu mai este apabilă să se legitimeze. Iar deplasarea de la redință la opțiune (individuală) încețoșează au înlătură reperele și favorizează imperativul eretic” (Peter Beyer). Este oare postmodernitatea - așezată, teoretic, sub deviza toleranței - bolnavă de eretism?

Înainte de a încerca să propunem un răspuns (deja schițat), să observăm că nu putem expulza din această ecuație politicul. astia postmodernă, reușind a fi un melange

de imagini artistice, pare - prin ironie, detașare, atitudine parodică ș.c.l. - a nu se interesa de politic; sau, mai exact, a nu-l asuma. Or, postmodernismul ca „politică a reprezentării” (cum îl vede Linda Hutcheon) dezvoltă tocmai imanența politicului dacă acceptăm (și cum am putea nega?) că orice reprezentare are un caracter implicit politic. Eforturile amintitei cercetătoare coagulate într-o carte care apărea cu zece ani în urmă (*Politica postmodernismului*), recent tradusă la noi (9), dovedeau că nu putem ignora subtextele culturale și ideologice chiar în tentativa de a articula o critică denaturalizantă, preocupată obsesiv de dedoxificare. Acest „mortar ideologic” pune în lumină și opoziția (și ea deconstruită) natură/cultură în care primul termen al binomului este acum o biată convenție culturală. Realitatea postmodernă, așadar, instabilă și incoerentă, pe linia acestui raționament, tangent teoriei „simulației”, nu poate fi decât un construct narativ. Or, postmodernismul ca fenomen cultural trăiește pe fundalul postmodernității (capitalismul târziu, societatea de consum), marcând o perioadă istorică și, negreșit, o anumită condiție filosofică în care, ne previne amical aceeași Linda Hutcheon, - „nu putem evita reprezentarea”. Proclamând moartea „poveștirilor globalizante”, postmodernitatea asigură, paradoxal, în contextul „satului planetar”, triumful adevărilor locale și parțiale. Ea se bucură însă de o critică „complice” și, în același timp, autosubminatoare, desfășurată sub stindardul Postmodernismului, ca ansamblu de practici culturale (în literatură, foto, arhitectură, film). Iată de ce, îmbucurător, sociologia câștigă în importanță. Sociologia, abia acum, observa Ronald Robertson, „deschide ochii asupra semnificației culturii” (apud David Lyon, 8, p.114). Deși afișează o zgomotoasă neîncredere în progres (și asta, să notăm în treacăt, o deosebește fundamental de postindustrialism), postmodernitatea este, după G. Vattimo, chiar produsul dezvoltării comunicării. Inevitabil, ea încorporează toate achizițiile epocii, începând cu schimbările tehnologice și cele social-culturale. Cum ideile nu încolțesc într-un „vacuum intelectual” și cum epoca noastră, de certă fractură culturală, este o societate comunicativă, perceperea schimbărilor sociale și a trepidantelor mutații culturale cere, imperios, un discurs „de escortă”, stimulat de nevoia examenului critic (cercetând aplicat, centralizarea și dispersia, sensul și realitatea și, nu în ultimul rând, chiar binomul de reciprocitate cauzală: postmodernitatea și postmodernismul). Iar cultura, pricepe oricine, interferează acest câmp problematic, pendulând între narcisism și elitism, văzut drept ultim și grav păcat modernist. Postmodernitatea acționează ca o condiție globală în era „economiei informaționale”, a techno-științei impetuase (dar, am văzut, în criza de legitimitate), înlocuind „religia” progresului cu nihilismul dizolvant. Ireversibil pluralistă, postmodernitatea se degradează, suspectată de

„pierderea istoriei”. Mai mult, îndreptându-se spre „apocalipsa definitivă” viitorul postmodern - serie David Lyon - „se autodistrugă” (8, p.117). Ce e de făcut? Într-o lume controlată de mass-media, instalând, prin implozia de realitate, domnia simulacrelor și dizolvarea ierarhiei, saltul de la logocentrism la imagocentrism conduce la pierderea sensului. Societatea „de conservare” e primejduită prin degradarea mediului și epuizarea resurselor. Deși programul postmodernist, sedus de „logica reinnoirii”, preia ideea, el respinge hotărât ipostaza de avangardă, cercetată doar sub potențialul distructiv. În fine, această perioadă „foarte modernă” (Giddens), supusă polarizării și experimentelor estiliste, deși piața remodelează, cotidianul cade, totuși, în populism dorindu-și a șterge granițele culturale dintre elite și mase. Invocatul providențialism, înlocuit arrogant cu varianta sa laică, progresul istoric, călăuzit de infailibila rațiune se clatină; în căutarea unei lumi raționaliste, având ca remorcher știința, vechile precepte au fost dislocate. Nimeni nu e sigur că totul merge spre bine. Cum circulă afirmația că secolul nostru n-a făcut decât să reinventeze postmodernismul, ar fi utilă, hănuim, investigarea a ceea ce unii au numit pre-postmodernism. În consecință, faimoasa frază a lui Nietzsche, din 1888, după care „nihilismul bate la ușă” face din pomenitul filosof „un postmodernist avant la lettre” (serie David Lyon). Iar G. Vattimo, fructificând intuițiile nietzscheene vede în cel care a rostit „Dumnezeu a murit!” întâiul teoretician filosof al Postmodernismului. Preistoria Postmodernismului, constatăm, îngăduie zelul contabilicesc, pensând cu fervoare opiniile rebele, cele care zdruceau speranțele Iluminismului, semănând o atitudine neîncredătoare în fața Rațiunii moderne; neîncredere împinsă azi în pragul falimentului moral, decretând sensul fluid al realității și chiar ficționalizarea Adevărului. Oricum, era postmodernă, anunțată triumfal-sceptic de A. Toynbee (vezi *A Study of History*) ne instalează în incertitudine. Istoria e pulverizată în „istorisiri” iar „programul devine rutină”; relația subiect/obiect ori dipticul limbaj/lume slujesc, după unii teoreticieni, o dată cu dispariția conceptului „tare” de știință, distrugerii certitudinilor. Încât Postmodernismul, chiar „nefericit” ales (etimologic vorbind) pare că e merit unei învolburate și îndelungate „carriere”, eclipsând alte propuneri (poststructuralism, de pildă). Într-o lume care, în postistoric, a spulberat iluziile modernității proclamând ficțiunea valorilor superioare, conceptul în discuție, iscând atâtea patimi și controverse șine, așadar, de ultima „modernitate”. Acceptând însă, alături de Claude Karnoouh, că „modernitatea este o permanentă tranziție” și constatând că „occidentul a dat toată modernitatea”, crizele lui revărsându-se către „restul lumii” (10, p.9). A discuta despre postmodernism înseamnă a recunoaște o situație de criză, impunând o cercetare contextuală, plonjând - pentru o priză corectă - în postmodernitate.

NEBUNIA-N CHIP ȘI FEL

de MARIA LAIU

Fiecare teatru trebuie judecat după calitatea realizărilor sale, nicidecum după ceea ce ne închipuim noi că poate însemna un teatru de provincie! E drept că sunt destule asemenea instituții despre a căror soartă, de mult, nu se mai știe nimic. Tot atât de adevărat este însă și faptul că, în virtutea unor idei preconcepționate, selecționării/selecționerului unor importante festivaluri le ignoră cu nonșalanță astfel că șansa lor de a fi remarcate scade și mai mult. Altfel cum să ne explicăm absența unui spectacol ca *Hamlet* de Shakespeare, al Teatrului „Mihai Eminescu”, din cadrul ediției trecute a Festivalului Național de Teatru (fost „I.L. Caragiale”)! Ne bucurăm totuși că, prin eforturile trupei botoșăne, am putut să-l vedem până la urmă chiar pe scena mare a T.N.B. și că publicul - foarte numeros! - a uitat faptul că actorii sunt veniți de la marginea de nord a țării, aplaudându-i cum se cuvine. Spectacolul realizat de Ion Sapdaru a dovedit că poate face față oricărei montări de oriunde, ba - iertată-mi fie malițiozitatea - a întrecut multe din creațiile scenice bucureștene ale acestei stagiuni.

Restructurarea piesei astfel încât precunoscuta operă shakespeariană să nu ne plietiscască, dar nici să nu fie vitregită de vreunle adânci înțelesuri, decorul modular (scenografia: Mihai Pastramagi) - extrem de simplu, ușor de mânuit, însă sugestiv în toate

momentele -, costumele adunând elemente ale mai multor epoci, din nevoia de generalizare, de universalizare -, interpretarea actorilor, în cea mai mare parte adecvată (presupunând și unele performanțe) susțin un demers ce iese oarecum din tipare, fără a se îndepărta însă de litera textului.

Povestea - chiar dacă răsucită, cu scene schimbate între ele sau mult reduse - a prințului danez (și chiar dacă acesta e mai mult un rocker cu părul roșu de foc deloc străin de viciile moderne) - rămâne nealterată, ba mai mult, tratată în cheie grotesc-parodică, ne înspăimântă prin actualitate. Avem, astfel, de-a face cu un dictator paranoic și cabotin al timpurilor noastre, care profită de credulitatea unei regine (lipsită de personalitate) pentru a-i lua puterea și pentru a o umili; cu o mamă, prea supusă pasiunii carnale, ușor îndobitocită și care asistă neputincioasă la suferințele fiului; cu un fiu alienat care pune la cale fel de fel de comploturi ca și cum ar construi un joc de lego; cu un Polonius aparent decrepit, în fond, șiret cât cuprinde și care trage toate sforile împărăției; cu un Laert - demn reprezentat al generației Pro și cu o Ofelie suavă, inocentă, pierdută dintru început într-o lume prea crudă.

Toate momentele de tulburătoare emoție - jucate în consecință - sfârșesc neașteptat într-un mod comic. Eroii, de pildă, mor credibil, apoi se ridică, își șterg praful de pe costum și

părăsesc scena cu demnitate. Fiecare intrare a cuplului regal este îndelung „regizată” întocmai ca pe vremea odioșilor.

Și totuși, dincolo de aceste scene accentuat parodice se întrezăresc altele, de o nebanuită sensibilitate (aparitiile Ofeliei, ale lui Hamlet, momentul Groparului...) dar, mai ales, plecarea actorilor de la curte - scenă inventată de Ion Sapdaru - când, după semnarea contractelor, li se dau banii conveniți pentru „prestația” avută și un pahar cu șampanie... otrăvită. Au îndrăznit comedianții să-l umilească pe rege, plătesc cu viața. Pe parcursul reprezentației și alții vor sfârși în același fel; până și Groparul, după ce își va fi terminat munca, va fi plătit, apoi va fi otrăvit.

Actorii se avântă cu toată încrederea în joc - o sarabandă de întâmplări și vesele și triste - încercând, fiecare după puteri, să dea amploare sarcinilor încredințate cu multă generozitate de către regizor. Este clar că nu-i deranjează în nici un fel nonconformismul montării! În asemenea context, se detașează: Marius Rogojinski (Claudius) - fiind cabotin exact cât trebuie, jucând cu extraordinară dezinvoltură rolul unui dictator paranoic, Irina Mititelu (Gertrude) - construindu-și cu multă minuțiozitate în datele descrise mai devreme, Daniel Badale - într-un Hamlet nonconformist, firav și profund nefericit, Volin Costin (Polonius) - extrem mobil și nu știu de ce semănându-mi teribil cu Alberto Sordi, Tatiana Zavialova - interpretând o sfielnică Ofelie, în limitele personajului shakespearian, fără nici un fel de exagerare și Florin Aionitoaie - un Laert ce ar plăcea mult adolescenților de azi.

Discrepanța dintre cunoscuta tragedie shakespeariană și spectacolul de tot hazul, realizat de Ion Sapdaru cu colectivul Teatrului „M. Eminescu” nu minimizează cu nimic sensurile textului. Este, dimpotrivă, o producție modernă, alertă, un teribil studiu asupra diferitelor forme de manifestare a nebuniei în timpurile trecute și prezente.

cinema

LA PARIS, BIRJAR SAU DE CE NU INTRĂ ÎN VALIZE VULCANUL DIN BALCANI

de ILINCA GRĂDINARU

La una din periferiile grădinilor Luxembourg, se vindea pe bilete de cinema o altă periferie, dar, una est-europeană. *Underground*, în regia lui Emir Kusturica, ținea alături unui cinematograful de cartier. Am intrat cu religiozitate, cu acel respect pentru mahalalele poetice care caracterizează cetățeanul balcanic. Am vizionat filmul alături de un partener central-european, francez sadea. Apoi, tăcerea ne-a cuprins, pe fiecare pentru motive personale. Cel care a spart gheața a fost francezul, cu o întrebare timidă și plină de condescendență: „Așa e pe la voi?”

Bizanz après Bizanz, așa e pe la noi, în undergroundul nostru cultural, psihologic și existențial, exprimat până la absurd în modchul iugoslav. Aici realitatea intră într-o capcană cu pericole mortale. Datul istoric cu timpul și faptul obiectiv se predă imaginației individuale care vrea să-l recreeze și să-l modeleze după placul său, îl tentează, îl seduce și, în cele din urmă, îl abandonează satisfăcută de spectacolul rezultat. Omul trăiește într-un delir al grandorii care se situează nu în realitatea compromisurilor și micilor libertăți, ci în înșelătoarea grădină a Edenului, în chiar spațiul său originar unde, copil fiind, orice alegere îi pare permisă. Și opțiunea sa e lășitatea de a nu iubi, sacrificându-se până la capăt, imensa frământare a umanității care-l înconjoară. Atunci se retrage și începe să refacă în cochilia sa o lume a cărei afecțiune și ocrotire să nu depindă decât de sine. Sfârșit repetitiv tragic al spațiului paradisiac. Căci, mai devreme sau mai târziu, realitatea îl ajunge din urmă și, chiar dacă exclus din mica sa creație personală, timpul trece mai departe și devorează lumea în miniatură și mult prea puțin originalul său creator. Aici, zeul însuși devine un farseur, un escroc sentimental care

vrea să măsluiască zarul divin. Pentru că el s-a știut inițiatorul unui teatru viu în care cortina nu va mai cădea, și reprezentarea se va desfășura iar și iar până când se va uza în propriul său mecanism și se va prăbuși în nesfârșita ei extenuare spre moartea finală. Iar Dumnezeu îi răspunde șmecherului charismatic. Crucifixul scânteie în șuruburi și cade atârând cu brațele în jos.

Sfârșitul din *În vremea țiganilor* e astfel străbătut de fiorul unei stranii premoniții. Și, cum opera lui Emir Kusturica e, într-un fel, o epopee a neamului său, *Underground* începe, continuator, cu un război. Cad bombe peste grădina zoologică și, precum sălbăticiunile agonizând speriate, oamenii se strâng în adăposturi subterane. Iar, de acum, războiul devine o chestiune personală care se rezolvă între cei de dedesubt și cei de deasupra.

Un fapt divers, lipsit de importanță, războiul, la un moment dat, ia sfârșit. Realitatea postbelică, însă, dezvoltă noi avantaje ale relației între tenebrele canalelor și suprafață. Dacă în război idealurile patriotarde ascund comerțul cu arme, și pe timp de pace, aceleași discursuri entuziaste ascund alte escrocherii. Astfel, de sub pământ spre cerul liber, granițele nu se mai disting, fiecare îl minte cu imaginație și dezinvoltură pe celălalt, fiecare fură nevasta celuilalt într-o clipă de neatenție, o viață de om se stinge pe o scară, o alta ia naștere în lumina unei lanterne de bicicletă, totul începe și se sfârșește cu

repezițiune, înșelăciunea se țese pe mize de nimic până când nu mai știi dacă ai de a face cu mincinoși patologici sau cu oameni în a căror fire se îmbină cruzimea și tandrețea lacrimile de emoție și raționalismul tăios într-un zburcământ interior dus până la un apogeu sfâșietor. Par cu toții posesăși de mii de demoni, gata oricând să-și vândă sau să-și apere țara până la ultima picătură de sânge înfideli înăscuți, dar dintr-un entuziasm copilăros pentru aventură și farsă, caracteru contradictoriu al acestui popor pare să poarte în sine germenul autodestrucției. De aceea: *Underground* începe amintind cu un umofin, dar și luciditate amară: „Părinților noștri și copiilor lor... A fost o dată o țară, și-n acea țară, un oraș, Belgrad.”

Am trecut din nou în amintire prin vestitele catacombe ale Parisului de care sunt legați fanteziile românești ale atâtor scriitori de seamă. Fantezii de iubire și aventuri care străbat și astăzi fantomatic compartimentul riguros aranjate pentru turiști. Și-am admirat legenda conservată cu siguranță și respect de o generație după alta. În peisajul iugoslav pământul balcanic se cutremură și se destramă rostogolind cu bulgări inconsistente de prăvăliștele arzânde ale marii păcăleli. Hohotel unei bășcălii dezlanțuite se propagă sfidător dar, inutil - spre orizonturi imperturbabile în Occident. Un nou cânt al epopeii se sfârșește Belgrad, 1941.

România a fost anul acesta invitata de onoare a *Târgului Internațional de Carte de la Varșovia* (ediția 44), care s-a desfășurat în perioada 13-17 mai la **ȚARATUL CULTURII ȘI ȘTIINȚEI**.

Desfășurarea târgului a coincis cu împlinirea a 80 de ani de la stabilirea relațiilor româno-poloneze și a 60 de ani de la marele exod polonez provocat de invadarea Poloniei de către armatele lui Adolf Hitler.

Participarea României la aceasta manifestare, după o perioadă de absență (România nu a mai fost prezentă la Varșovia din 1995) este considerată de Ministrul Culturii, domnul Ion Caramitru, un bun prilej pentru relansarea relațiilor de colaborare româno-polone în domeniul literar.

Delegația română a fost condusă de Ministrul Culturii, domnul Ion Caramitru, care a susținut pe 11 mai o conferință de presă la **ARS POLONA** din Varșovia. Deschiderea oficială a târgului a avut loc pe 12 mai - în cadrul ceremoniei, pianistul Dan Grigore a susținut un concert *Chopin*.

Ca invitați ai Ministerului Culturii la această prestigioasă manifestare au participat importante personalități - istorici și scriitori: *Nicolae Breban, Marian*

Popescu, Denisa Comănescu, Magda Cârnecki, Adriana Babeși, Daniela Crăsnaru, Saviana Stănescu, Ion Bogdan Lefter, Veniamin Ciobanu, Mihai Mitu, Adrian Bodiu, Constantin Geambașu, Cornel Ungureanu, Doina Uricariu.

Standul românesc, cu o suprafață de 60 m², s-a aflat în *Sala de marmură* unde au fost prezente - individualizat - 35 edituri, reunite sub egida Ministerului Culturii.

S-a amenajat un spațiu special, destinat traducerilor românești din literatura polonă - printre care ultimele apariții ale unor autori polonezi la editurile *Univers, Domino, Paralela 45 și Universal Dalsi*.

Semnalăm câteva dintre punctele de atracție ale prezenței românești la Varșovia:

- seminarii, mese rotunde, conferințe: *Relații româno-polone din perspectivă istorică; Teatrul românesc azi*; dezbateri pe teme literare;

- două expoziții de artă plastică românească;

- concert de jazz: Harry Tavitian;

- două reprezentații ale spectacolului *Toujours l'amour*, în regia lui Dan Puric;

- gală de filme românești: *D'ale carnavalului* (regia Lucian Pintilie), *Hotel de lux* (regia Dan Pița), *Cortul* (regia Mircea Drăgan).

cultura pe unde

Miercuri, 19 mai, pe Canalul România Cultural (CRC), la ora 12.30 - *O noapte de cuvinte* actul traducerii - arta traducerii. Interviu cu scriitorul Sorin Mărculeșcu. Redactor Emil Buruiană. La ora 20.45, pe CRC - *București, istorii scrise și nescrise*. Cu Alexandru Paleologu despre Bucureștii săi (II). Redactor Victoria Dimitriu.

La 21.30, pe CRC - *Portrete și evocări literare*. Ștefan Bănuțescu. Colaborează Andriana Fianu, Gabriel Dimisianu și Grigore Iliesi. Redactor Anca Mateescu.

Joi, 20 mai, pe CRC, la ora 9.50 - *Poezie românească*. Lirică religioasă: poemul *Înălțarea* de Ion Pillat în interpretarea actriței Simona Bondoc. Redactor Ioana Diaconescu.

Vineri, 21 mai, pe CRC, la ora 12.30 *Arte frumoase*. Imagini sacre: Rusaliile. Interviu emisiunii cu acad. Răzvan Theodorescu la aniversarea a 60 de ani. Redactor Aurelia Mocanu.

La 21.30 pe CRC - *Dicționar de literatură universală*. Honoré de Balzac - *Arhitectul Comediei Umane* (200 de ani de la nașterea marelui prozator francez). Redactor Titus Vlăjjeu.

La 23.50, pe CRC - *Poezie universală*. Sfinții Mari Împărați Constantin și mama sa Elena. Știri alcătuite de Vizantie Metodie. Lectura: actrița Elena Sereda și

Constantin Codrescu. Redactor Dan Verona.

Sâmbătă, 22 mai, pe CRC, la ora 16.30, - *Artele spectacolului*. Din sumar: un actor și rolurile sale - Alexandru Arșinel. Evocări - Constantin Rauțchi (65 de ani de la naștere). Colaborează Constantin Paraschivescu. Redactor Julieta Țintea.

Duminică, 23 mai, pe CRC, la ora 12 - *Meridianele poeziei*. Yves Bonnefois și Alain Bosquet. Redactor Liliana Ursu. La ora 17.15, pe CRC - *Revista literară radio*. Din sumar: Cronica literară de Liviu Grăsoiu la volumul *Neume* de Daniel Constantin; Tableta emisiunii de Al George; Interviu emisiunii cu Aurel Sasu despre *Dicționarul scriitorilor români*. Redactor Georgeta Drăghici.

Luni, 24 mai, pe CRC, la ora 12.30 - *Cărți, idei, manuscrise*. Redactor Ileana Corbea.

Marți, 25 mai, pe CRC, la ora 11.45 - *Viața cărților*. Redactor Dorin Orzan.

La 21.20, pe CRC - *Lecturi în premieră*. Spre Ierusalim, povestire de Liviu Radu (frag). Redactor Ion Filipoiu.

La 21.30, pe CRC - *Zări și etape*. Cezar Baltag în lirica actuală; Un poet mai puțin cunoscut astăzi - Constantin Morariu. Redactor Cornelia Marian.

Pe Canalul România Actualități (CRA), la ora 23.45 - *Scriitori la microfon*. Eugen Simion. Redactor Liviu Grăsoiu.

Ca în fiecare an, pe 7 mai, această fundație foarte activă în cultivarea memoriei cunoscutei actrițe și a generației căreia i-a aparținut a organizat Festivitatea de decernare a premiilor și bursei anuale. S-au reîntâlnit în ambianța unor evocări emoționale, ascultând vocea înregistrată a Silviei Popovici sau amintirile depănate de foști colegi, actori, regizori, ziariști, dramaturgi și directori de teatre. Unii au deplâns starea precară și incertitudinea în care se află azi actorii, alții au evocat travaliul epuizant care le-a scurtat multora viața, cu toții au omagiat dăruirea generoasă într-o asemenea profesie.

Celebrând fapte trecute cei prezenți au pledat pentru viață, pentru așezarea îndeletnicirilor artistice mereu la locul pe care îl merită în sanctuarul spiritului, pentru demnitate și valoare într-o lume confuză în privința ierarhiilor și evaluărilor. Premiile acordate an de an de Fundația „Silvia Popovici” încearcă să-și asume această misiune alăturându-se altor asemenea preocupări pentru a prelungi bucuria succesului și dincolo de scenă, și dincolo de timp.

În acest an, în mod excepțional, a fost acordat un premiu de excelență - *post mortem* actorului Silviu Stănculescu pe care, așa cum a relatat fostul său coleg Dan Puican, Fundația l-a ajutat în momentele grele suferințe dinaintea morții. Au fost acordate apoi premii de interpretare actorilor: Lania Beligan, care a reșcut într-un fel traseul scenic al Silviei pe scenele Naționalelor de la Craiova și București, lui Mihai Constantin de la Teatrul „Bulandra” pentru realizările performante care-l situează în fruntea generației sale, lui Marius Bodochi, care s-a impus la București după ce a parcurs un drum artistic reabil pe scena Teatrului Național din Cluj, acolo unde și Silvia Popovici odinioară a strălucit.

Pentru premiul de debut Fundația s-a orientat către numele tinerei Andrea Bibiri de la Teatrul „Bulandra”, remarcată în *Trei femei înalte*, în *Lecția* și, de curând, în *Regele Lear*, unde joacă Goneril, din nou amintindu-ne de Silvia Popovici, care a interpretat acest rol în montarea nonconformistă a regizorului Radu Penciulescu.

Bursele de studii au fost obținute, în acest an de Elena Pirea, anul IV, Actorie (Târgu Mureș), la recomandarea prof. Ion Săsăran, Patricia Nedelea de la Cluj (anul II), la recomandarea criticului Ion Vartic, și Ilinca Grădinaru, anul II, Regie film, clasa prof. univ. dr. Cristina Nichituș. În atmosfera specifică celebrărilor de acest fel numele Silviei Popovici a fost de mai multe ori rostit cu evlavie și respect spre eterna ei aducere aminte.

COLINA MEA, MONTMARTRE

Unicul poet «à la plume» din lume

Primar al Comunei libere „Mont Martre“, cartier legendar al Parisului, Jack-André Yatt are la activul său peste 200.000 de poeme, scrise pe hârtie de desen și ornamentate cu însemnele *landmark*-ului colinei: turlele istoricei bazilici Sacré Cocur. Incomensurabilul număr de poeme create în formă de acrostih și dedicate persoanelor care, traversând vestita Place du Tertre, își oferă clipa de respirație poetică, poemele lui Jack-André Yatt sunt răspândite pe toate meridianele lumii, multe dintre ele fiind înrămate și păstrate ca ingenioasele cutii cu “Aer de Paris”. Yatt este un pseudonim - poetul fiind dintr-o veche și foarte bună familie franceză. Familie în care tradiția viticolă și cea culinară s-au împletit armonios dintotdeauna cu arta - tatăl poetului fiind pictor, autorul, printre altele, al tabloului pe lemn al celebrului pilot Mermoz, pionierul „Aero-postalei“ dispărut în eterul

traversării întinderilor aquatice dintre continente. Sexagenar, Yatt este o întreagă legendă și o parte, deloc neglijabilă, a Parisului pitoresc și a Montmartre-ului în particular. Fratele lui Jack-André Yatt, comandant de bord la Air France, a fost cel mai bun prieten al lui Jacques Brel - în monografia omagială a cântărețului belgian, 40 de pagini îi sunt dedicate lui. Pentru cei care nu l-au văzut încă pe poetul Comunei Libere, semnalăm că cele peste 200.000 de poeme au fost scrise cu pană de struț - de unde apelativul „Poete à la plume“. O anecdotă: invitat la Congresul Mondial al Poeților de la Marrakech, în 1985, Președintele Organizației Mondiale a Poeților, Léopold Sedar Sengor de la Academia Franceză, invitându-l la tribuna congresului pe Jack André Yatt, l-a prezentat: „Poetul celui de al șaselea continent: Comuna Liberă Montmartre“.

George Astaloș

Cu Umor în cotloanele tale:
Colina mea tu înflorești
Libertatea,
Pe placul străduțelor în pantă.
Și a simbolicei Sacré-Couer
Tu ești Zeiță și Artistă,
Pentru Pictorii care te adoră!
Colina mea, dacă sunt prietenul
tău
Calicul tău, Primarul tău,
Poetul tău;
Nu te iubesc singur
Lumca întreagă te însuflețește
Și-ți iubește Sărbătoarea!
Colina mea ești Regină la Paris!
Între Bistrouri și Comuna Liberă
Bătrânul tău Montmartre
cel romantic,
Cu Povestirile Fantastice
Și Spiritul în care Sufletul
vibrează!
Via ta, colina mea este
Legendară,
La fel ca și colibebe în floare:
Și dacă Trecătoarea străină...
Te privește într-o scară nebună,
Știe că, dimineața, devreme,
Liniștită, în Boema ta:
Cu Terasese drept Emblemă...
Cu bucuria de a trăi în Refren
Te iubesc, Colină Montmartre,
Între Trenuleț și Funicular,
Tu știi să primești Prietenia
Care ne vine din Inima Mândră
Tu ești Măreția Tutelară...
A Parisului lui Bruent și Sartre
Colina mea, dacă tu ești a Mca,
Tu ești un Întreg
Care aparții Mondialistilor...
Între Dali și Mac-Orlan
Între Henri IV și Montherlant
Te proclam Cetățeană Idealistă.
Și Colina îți face silueta
ca o bijuterie
Dcasupra Panoramei Timpului
Fericit!!!

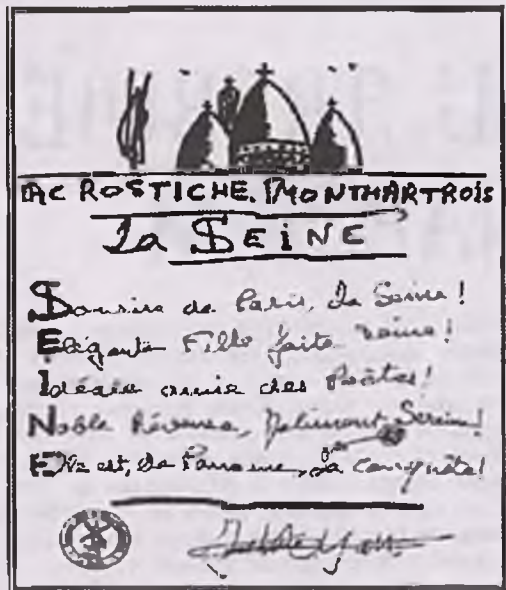
Jubite Alchimist

Bucătăria ta cu Îngeri este
Politica
Unde se adună Spiritul Europei!
În Creuzetul tău pui la
Microscop
Speranță care-și caută forța
Veridică,
Dându-i, Universului nostru
Furiile!
Mâniile, „Iubite Alchimist“, au
culorile
Unde Curcubeul se bucură de
protecția mea
Când se socotește că

Poștele noastre
În „1994“ vor fi dublate de
Ncrăbdare!
Vei vrea tu, oare, Prietene, să-mi
oferi Iubirea ta,
Pentru ca Lumea noastră, în
Programele sale
Să se îndrepte spre alte Puteri,
Și la Masa ta să se savureze o
Nouă Șansă!!!

Colina mea, Montmartre

Colina mea ce cântă un întreg
Trecut:
Istoria ta cu Destin dragăstos

Dali

Dali, tu Fantastul,
 Magicianul Vânător de Măști!
 Dali tu ai un Teatru
 în acest „Spațiu Montmartre“
 Ccașul tău Curgător
 Din care timpul zboară,
 La fel de Formidabil..
 Cum o Himeră pe Cer
 Își caută locul adevărat..
 În Bătrânul Montmartre!
 Dali tu ești Suveranul
 Unde sculpturile debarcă
 Între Poveștile Colinci
 Acolo, Libere, scandalizezi
 Cu marea unui Rege,
 Îți impui Legea;
 Aici, Dali, tu ești Dali..
 Ești Salvador - Salvatorul..
 Adevăratelor Valori,
 Al Formelor și al Ideilor!
 Ironia ta fără riduri,
 Nouă, în fiecare zi,
 Dincolo de Umor!
 Dali, Treci din Furii în
 Feerii..
 Frumoase și Fabuloase..
 Precum „Galaxiile“ sau
 „Nebuloasele“!
 Salvador Dali, azi..
 Te dorești Elefantul
 Piramida!
 Cu Amprente - „Ideal“!
 Tu ești Montmartre -în - Paradis
 Pe Înălțimile Parisului,
 Tu alungi Plictiseala
 Și ne dai, în timpul care
 fuge
 Infinita Creație!
 Dali, Pasiunea Nemuritoare
 În o sută de Explozii
 Și o mie de Expresii

Măicuța Caterina și „Bistro“-ul

În vântul Istoriei tale, Azi în
 Montmartre,
 Stăpâne „Cuvânt“, acest „Bistro“
 pe care-l Aduc Rușii,
 Răcnind pe Colină, acest strigăt,
 plin de Mister
 Realizând dintr-o dată, la
 fel cu un mare Zgomot,
 Atracția Noului, a unui Bar de
 caracter,
 Cath' vine, în acea zi,
 făurindu-și Paradisul,
 Cu bună dispoziție, ca un giuvaer

la Paris!
 Colina este glorificată, primul
 „Bistrot“ pe Pământ,
 Strigat cu fericire de acești
 Faimoși Cazaci,
 Proclamându-și setea, acum
 una sută optzeci de ani;
 Războinici revoltați, noi am
 Cu Bucurie,
 Inventat pe Movilă, acest Cuvânt
 care ne provoacă..
 Nostalgia valorilor, Resto
 din Momentele Plăcute,
 În acest 30 martie îți spun:
 „Ești acasă la tine „trecătorului!“

Poet, Scriitor Public, Exteriorizaționist

„Primarul Comunei Libere a Bătrânului Montmartre“, cum scrie pe cărțile poștale pe care sunt imprimate poeziile acestui excentric, deconcertant și prodigios poet care se numește Jack-André Yatt - merită să fie cunoscut și de iubitorii de poezie români.

„Organizez, însuflețesc și cânt peste tot și în tot Montmartre“ se completează cartea de vizită a poetului. Pentru cititorul român de poezie, care de 50 de ani a uitat sensul adevărat al cuvântului „boemă“ un asemenea poet poate părea un farseur, un impostor, în fine, un ins neserios care compune și organizează mai mult un spectacol, decât o literatură. Pentru că este cu adevărat derutant să vezi apărând într-o cafenea (chiar și la Paris, în Montmartre) un poet cu pelerină neagră, cu pălărie de mușchetar, dotat cu o pană lungă de struț cu care începe să scrie o poezie imediat ce se așază la masă și primește cuvântul cheie pe baza căruia în următoarele minute va scrie versurile.

De exemplu, cineva sugerează cuvântul „Călătoria“ și în minutele următoare J.-A.Y. scrie un sonet cu această temă. Serios și profund și, mai ales, reflectând frământările clipei.

Versuri dedicate persoanei ce a indicat cuvântul - temă al poeziei. Contra cost (ridicat, circa 200 de franci) în cazul necunoscuților amatori de poezie, gratis, în cazul prietenilor.

În afara celor spuse de prietenul său George Astaloș, ministrul de externe, în prezent, al Comunei Libere din Montmartre, la adresa Primarului Jack-André Yatt, trebuie să adaug că vestimentația de epocă, anacronică sfârșitului de secol al XX-lea, este doar un costum de teatru pentru discursul extrem de actual, implicat politic al poeziilor autorului. Vezi poezia Iubite Alchimist. De asemenea, grafia specială a poeziilor lui Jack-André Yatt, adică scrierea substantivelor cu majusculă trebuie să ne atragă atenția asupra unui spirit poetic ce arde în creuzetul poeziei problemele majore ale sfârșitului de secol al XX-lea: politice, sociale, etnice, confesionale, de pe întregul glob pământesc.

Un poet ce din cele 200.000 de poeme pe care le-a semnat (cine știe câte numără acum creația sa?) merită cu prisosință un volum care să-l facă cunoscut în România.

Începând cu anul 1959 Umberto Eco a publicat în presa italiană o serie de articole exprimând atât agerime cât și spiritul parodic. Eco simula, se juca și râdea de creațiile literare cele mai importante. Unele dintre ele au fost traduse în engleză, catalană și spaniolă. Fragmentele următoare aparțin eseului intitulat *Ne pare rău, trebuie să v-o înapoiem...*

Homer: *Odiseea*

Cartea aceasta îmi place. Este o adevărată istorie emoționantă și plină de aventuri... Există aici destulă intrigă amoroasă, de asemenea, mai multă fidelitate conjugală decât excursii adultere (Calipso este un mare personaj, o adevărată devoratoare de bărbați); există chiar ceva din Lolita, cu adolescența Nausicaa, unde autorul nu explică prea mult faptele, dar oricum, cartea este o bomboană. Mari momente dramatice, un uriaș ce are doar un ochi, canibali, chiar niște întâmplări cu droguri, însă nimic ilegal, pentru că, așa cred, totuși nu se află pe lista Oficiului de Narcotice. Scena finală se plasează în cea mai bună tradiție „western”, cu bătăi cu pumnii, iar chestia aceea cu arcul este o lovitură măiastră cu suspans.

Ce pot să spun? Textul se citește curgător, de bună seamă, mai bine ca cea dintâi carte a autorului, care era prea stațică, el fiind preocupat total de unitatea locului, și astfel narațiunea supăra cum era întocmită. Pentru că atunci când cititorul ajungea la a treia bătălie și la al zecilea duel, el știa deja totul. Însă în această a doua carte a sa se întâmplă un fenomen cu totul diferit: se citește pe nerăsuflăte. Tonul este ceva mai liniștit, ponderat, însă nu greoi. Și apoi montajul, întrebuintarea de „flashbacks”, poveștile dinlăuntrul poveștilor... Într-un cuvânt, acest Homer este așa cum trebuie. Este un tip ager la minte. Poate că era într-adevăr ager. Eu mă întreb dacă este o operă proprie, și cu adevărat a sa. Eu știu, se înțelege, că un scriitor poate deveni mai bun o dată cu experiența (a treia carte a sa va produce probabil senzație) însă ceea ce mă neliniștește - și până la urmă mă face să fiu împotriva - este încercătura pe care o va produce problema drepturilor de autor. În primul rând pe autor nu are cine să-l mai găsească. Lumea care cândva l-a cunoscut afirmă că a fost întotdeauna greu de discutat cu el orice schimbare necesară în text, pentru că era la fel de orb ca și un liliac, nu putea să urmărească un manuscris și chiar dădea impresia că nu prea îl cunoștea. Și despre *Odiseea*: a scris-o cu adevărat sau doar a iscălit-o?

Anonim: *Biblia*

Trbuie să fac o destăinuire: primele sute de pagini ale acestui manuscris m-au amăgit cu adevărat. Pline de acțiune, ele posedă tot ceea ce cititorul de azi caută într-o bună povestire. Sex (în cantitate mare, adulterul inclus, sodomia și incestul), de asemenea, asasinat, războaie, omoruri și altele.

Capitolul Sodoma și Gomora, cu „travestiții” încercând să seducă îngerii, este demn de Rabelais; poveștile lui Noe sunt curat Jules Verne; fuga din Egipt cere în gura mare ca aceasta să se transforme într-o super-producție cinematografică... Într-un cuvânt, o adevărată bombă, bine structurată, cu o mulțime de întorsături, plină de plăsmuiri, cu cantitatea necesară de pietate și fără a cădea vreodată în tragedie.

Însă pe măsură ce înaintam cu lectura, mi-am dat seama că într-adevăr este o antologie la care iau parte diverși autori cu multe - prea multe - părți de poezie și cu pasagi care sunt, evident, exagerate și plictisitoare, inclusiv cu ieremiade lipsite de sens.

Rezultatul final este un compendiu monstruos. Pare să aibă ceva pentru fiecare, însă sfârșește prin a nu interesa pe nimeni. Și acordarea de drepturi tuturor acestor autori diferiți va produce mari dureri de cap, și aceasta

NE PARE RĂU, TREBUIE SĂ V-O ÎNAPOIEM

numai dacă autorul ediției urmărește acest lucru. În trecut sic zis, numele lui nu apare nicăieri în manuscris, nici măcar la indicele de materii. Există vreo rațiune pentru a se păstra secretă identitatea lui?

Eu aș sugera să se încerce obținerea drepturilor numai pentru primele cinci capitole. Acolo ne aflăm pe teren sigur. De asemenea, va trebui să căutăm pentru el un titlu mai potrivit. Poate *Banții din Marea Roșie*?

Dante Alighieri: *Divina Comedie*

Alighieri este scriitorul tipic de duminică. (În viața obișnuită este un membru activ al breslei de

umberto eco

farmaciști). Cu toate acestea, opera lui măiastră arată o stăpânire inegalabilă a tehnicii și considerabile dibăcii narrative. Cartea, scrisă în dialect florentin, constă în vreo sută de capitole rimate și o bună parte din ea este interesantă și lizibilă. Mi-au plăcut în special descrierile astronomice și unele teme concise și stimulatoare din teologie. Partea a treia din carte este cea mai bună și are cea mai mare căutare: tratează teme de interes general, acele preocupări ale cititorului obișnuit: mântuirea, viziunile fericirii, rugăciunile Fecioarei. Prima parte însă este mai puțin clară și tratează cu automulțumire pasagiile de erotism ieftin, de violență și de nerușinată severitate. Însă cel mai mare inconvenient este lipsa de discernământ pe care autorul o face în favoarea dialectului local (inspirat fără îndoială de vreo neroadă idee avangardistă). Știm cu toții că latina de azi are nevoie de un puternic ghiont, și nu sunt numai cămarile literare cele care insistă în această direcție. Însă, mai întâi de toate există o limită, dacă nu în regulile limbajului, cel puțin în capacitatea publicului de a înțelege.

D.A. Francois Sade: *Justine*

Manuscrisul se afla într-o grămadă de texte la care trebuia să umblu săptămâna aceasta și, cu să fiu sincer, nu l-am citit în întregime. L-am deschis la întâmplare de trei ori, în trei locuri diferite, ceea ce, așa cum se știe, este suficient pentru ochiul unui expert.

Ei bine, prima dată am întâlnit o cataractă de cuvinte, pagină după pagină, despre filosofia

Naturii, cu digresiuni despre cruzimea luptei pentru supraviețuire, reproducerea plantelor și ciclurile speciilor animale. A doua oară: cel puțin cincisprezece pagini despre conceptul plăcerii, sensurile imaginației, etcetera. A treia oară: douăzeci de pagini despre chestiunea supunerii dintre bărbați și femei în diferitele țări ale lumii. Cred că este suficient, pentru că nu căutăm o operă de filosofie. Publicul de azi vrea sex, sex, cât mai mult sex. În toate formele și felurile.

Marcel Proust: *În căutarea timpului pierdut*

Aceasta este fără îndoială o lucrare serioasă, poate prea întinsă, însă, publicată într-o serie de carti de buzunar, s-ar putea vinde. Dar nu așa cum se prezintă. Are nevoie să i se aducă corecturi serioase. De pildă, trebuie refăcută punctuația. Frazele sunt prea elaborate: unele ocupă o pagină întreagă. Cu o muncă de redacție serioasă, reducând fiecare frază la un maximum, de două sau trei linii, împărțind paragrafe și știrbindu-i alineate, cartea s-ar îmbogăți enorm. Dacă autorul nu este de acord, atunci să o dăm uitării. Așa cum se află, cartea este prea - care să fie cuvântul? - astmatică.

Immanuel Kant: *Critica rațiunii pure*

L-am cerut Susanei să arunce o privire asupra acestei lucrări și-mi spune că, după părerea lui Barthes, nu are sens să-l traduci pe acest Kant. Am privit-o și eu în toate felurile. O carte rezonabil de scurtă despre morală s-ar încadra foarte bine în seria noastră despre filosofie, și chiar ar putea fi adoptată de vreo universitate. Însă editorul german spune că dacă acceptăm acest lucru, ne angajăm nu numai față de cartea anterioară a autorului, care este ceva imens în două volume cel puțin, ci și cu aceea la care lucrează în prezent, cu privire la artă sau cu privire la rațiune, nu sunt sigur. Toate trei au mai mult sau mai puțin același titlu, în așa fel că trebuie vândute împreună (și la un preț pe care nu și l-ar permite nici un cititor); altminteri cine le ar răsfoi într-o librărie le-ar confunda una cu alta și ar gândi: „Aceasta am și citit-o”.

Există o altă problemă. Agentul german îmi spune că trebuie să publicăm și operele minore ale acestui Kant, o adevărată grămadă, unele dintre ele referindu-se la astronomie. Eu l-aș sfătui să nu se complice cu un om ca acesta: am pune capăt unui munte din cărțile sale aflate prin magazine.

Franz Kafka: *Procesul*

Carte frumoasă. Un „thriller” cu unele retușuri din Hitchcock. Asasinatul final de pildă. Volumul ar putea avea căutare.

Însă, se pare, autorul a scris sub un regim de cenzură foarte strict. Dacă nu, de ce toate aceste referințe vagi, acest truc de a nu da nume persoanelor și locurilor? Și de ce îl judecă pe protagonist? Dacă limpezim punctele acestea și facem mai concret scenariul, acțiunea va fi mai ușor de urmărit și în felul acesta se asigură suspansul. Scriitorul autentic trebuie să țină seama de cele cinci întrebări ale vechiului gazetar: Cine? Ce? Când? Unde? De ce? Dacă am putea avea mână liberă la corecturi, aș spune că aș cumpăra-o. Dacă nu, nu.

James Joyce: *Finnegan's Wake*

Te rog spune-i administratorului să aibă mai multă grijă când îmi trimite cărți pentru citit. Eu sunt cititorul de engleză și mi s-a trimis o carte scrisă în nu știu ce limbă pe care Dumnezeu le amestecă. O înapoiez prin colet separat.

În românește de
Ezra Alhasid

-a născut la 11.08.1971, la Skopje, Macedonia; a absolvit Facultatea de Litere din Skopje. În prezent, este doctorandă în filologie a Facultății de Litere din București, și lucrează ca lector de limba macedoneană la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, la Universitatea din București. Este membră a Uniunii Scriitorilor din Macedonia. Traduce din literatura română.

A publicat:

- *Rozbi od istok (Prunci din est)*, carte de poezie, împreună cu Boris Cavkovski, Skopje, 1992; premiu de debut;

- *Ognot na bukvite (Focul literelor)*, carte de poezie, Skopje, 1994;

- *Izgrizani nokti (Unghii roase)*, carte de poezie, Skopje, 1998.

Poeme de ale sale au apărut în antologia poeziei macedonene contemporane *Pezna zad pesnite (Poemul dincolo de poeme) (The song beyond songs)*, ediție bilingvă, macedoneană-engleză, Skopje, 1997.

La Festivalul de Poezie Serile poeziei de la Strunga, Macedonia, 1998, a luat premiul *Struska lira (Lira de la Struga)*, pentru cel mai bun tânăr, participant la festival.

lidija dimkovska

Proiecție

Lori Andersen a avut o noapte grea. Brațele ei goale lăsau impresia unor străzi înfundate în întuneric. Mușchii tânjeau după un întuneric total. Întunericul, a spus Lori, este proiecția nucleului care nu se vede dar e scopul creșterii electronice. Lori, te cred că ai fost între patru ochi cu Dumnezeu. Eu am fost între șase. Nimeni niciodată nu știa sine și cui i se adresează. Oamenii întorceau capetele după o blondă în ciorapi negri, blondă întorcea capul după o monahă cu capul plecat. Toată lumea crede că în situații-limită Dumnezeu se uită la cea aleasă de El. Dar tu, Lori, știi că se uită la cea care o vește pe măicuță și îi lipește de ciorapi eticheta: copilul Domnului. Dânsul știe dacă o și ciupește puțin. Dar, treaba lor. Eu îmi privesc palmele atacate de stafilococi de dragoste. Tremur în ia mea, căci și respectiva fusese nebună după țesături din India. Ce mai, și el a fost nebun după blugi Levi's dar dracul să mă ia, de am să-i spun ceva! Dulce interdicție, păstrează mâinile lui Lori în formă! Conținutul punguței se golește în apa fierbinte, se fierbe încă treișpe minute și se servește cu smântână. Apoi mătușa lui Lori îi povestește povești de Andersen. Apoi mătușa lui Lori moare și fata bătrână e îngropată în rochie de mireasă. Lori îl întrerupe pe preot și îi cântă mătușii sale așa: „Pe lumea cealaltă te așteaptă un bărbat, acolo îți vei găsi norocul!” Ești o cățea de femeie, Lori! Dar știu cum te mănâncă palmele când ești singură, când se întrerupe curentul și în stomac și se răstoarnă liniștea, știu că știi cât este de greu după hainele de loliu să apari în rochie albă, iar brațele să nu se contopească cu ziua,

ci să fie indicatoare de circulație pe drum, iar nimeni, Lori, nimeni să nu călătorească pe drumurile tale.

Cub de supă

Singurătatea e cub de supă pentru o persoană. Ușor se dizolvă dar nu dispăre, îți înnoată în lingură ca un acid rarefiat, îți bănuie prin suflet adunând toate resturile de așa-zisa cină în doi, și prin crăpăturile visului ros îți aruncă afară tot ce-i al tău, dar ție, ție nu-ți dă drumul ea! Acum sunteți singuri. Tu - doar om, apă chioară, El - plinătate voluptuoasă, cu caracteristice fizice: 4% extract de carne, 27% grăsimi, 12% Naglutaminat, 45% sare, ribonucleotide, condimente și arome, și cu meta-fizice, cum s-ar zice - legături spirituale cu eul tău, devenind în limitele existențiale un alter-ego al tău, omule, omule, te va smulge la un prânz când crezi că tu-l sorbi, te va lega de e! tocmai cu ribonucleotidele și va sta să aștepte moartea din tine să se trezească. Durerca de stomac nu este semnul, nici zvâcnirea tâmpelor, nici mâncărimile din vintre. Pofta, nebunia după cubul mic de supă și atunci când nu-ți e foame, isteria despachetării, a aruncării în apă fiartă. Se fierbe 5 min. - și apoi e al tău, doar al tău. Oprește-te aici! Nu-l sorbi, nu-l bea, aruncă supă, fugi de ea, nu intra în magazine, nu te uita la reclame, pune-i cruce acestui cub de supă pentru persoană. E timpul să vii la mine la prânz, duminica atunci când în casă se simte mirosul fripturii de pui, supă e naturală, cu tăiței, morcovi, țelină, pătrunjel, multe vitamine, atunci să fie pentru sănătate și

pentru totdeauna întâlnirea noastră. Omul meu, omul meu, în sfârșit, oare m-ai recunoscut?

Recunoaștere 6

Lui A.

Nu sunt bătută în sac. De aceea nu pot să te privesc cu capul pe podea, cu atât mai puțin să cred în orașe întemeiate prin contracte de colaborare culturală, de după război. Eroul căzut mă întrebă cât este ceasul, iar ceasul, vād, a făcut o burtică. Conștientă de responsabilitatea mea universală nu mă mai salut din mână, ci cu cap. Acest boț de carne în mânăca mea este o excrescență cărnoască bună pentru exercițiile de anatomie în spitalul electronic. Îmbrac cămașa ta și izbesc mâna de memoriile învățătoarei Libertina. Fiecare experiență este un pic amorală. Mai bine umple sacul cu graffiti ca acesta: „Eu sunt un cub fericit (-16°C)!” Mai bine întoarce-mă spre tine cu buzunarul interior, iar eu îți voi repeta un mesaj folcloric: „Ia cuțitașul, taie colțușorul, acolo mi-am ascuns păcatul ultim”. Dar sacul este o invenție superbă a omului pentru cei ca noi. În el suntem în sfârșit tridimensionali, iar timpul tocmai azi s-a născut. Dacă aș fi știut că nașterea e scurtă și fără suflare ca o convorbire telefonică internațională, aș fi putut învăța stenografie, aș fi putut măsura pulsul puiului în timp ce îl umpli cu un cer nuclear, parcă e caleidoscop sau o cadă. Dar oare puteam umple sacul cu oscioare roase fără să-ți spun: Alex, știi ce? S-a anunțat la știri, că atentatul asupra președintelui l-a pregătit nimeni altcineva decât știi cine? Șeherezada!

Prezentare și traducere de L.D. și D.M.A.

1). Ajuns pe meleaguri străine, criticul Mircea Iorgulescu rămâne încă departe de literatura română.

2). Poetul și actorul Emil Botta îmbracă diverse straie în numeroasele-i roluri.

3). În vreme ce Dan Hăulică doarme-n front, Augustin Buzura și Emil Hurezeanu par mai vigilenți ca oricând.

4). Poetul Aurelian Titu Dumitrescu ascultă disertațiile muzicale ale lui Gioni Răducanu.

5). Aproape de podea se află Șerban Cioculescu. Îl numără, până la zece, Constantin Țoiu, Al. Paleologu și alții.

